

חכמת הלכות מאכלי עכורים כלל ס"ו שער או"ה אדם 181

(ז) אפילו בשלו השפחות הנשכרות לנו שלא שייך בזה חתנות שהרי עושין בע"כ אפ"ה אסור אם לא שהיתה אחד מבני הבית כמו שנבאר ומ"מ בהם"ט יש להתיר (ע"ן ס"ך סק"ז):

(ח) מדינא אע"ג דלענין פת של גוים מהני אם עשה א' מצרכי אפיה כמו שבארנו בכלל הקודם סימן ה' זה דוקא בפת אבל בבישול לא מהני אלא מצרכי בישול כגון שהפך והגיס בו הישראל וכלא זה לא היה מתבשל או שיתן הישראל הקדירה על האש במקום שראוי להתבשל (ס"ך ס"ק ח') ולא מהני מה שהישראל מצניס רק לתנור אלא צריך לקרבו אל האש ממש (פ"ח) אך מפני הדוחק יש לסמוך על המקילין דס"ל דה"ה הדלקת האש או שנבה באש או חיתוי בגחלים אפי' חיתוי בלא כוונה או השלכת קיסם מהני ויזהר לכתחילה שיראה שיהיה החיתוי מועיל לקרב הבישול ובדיעבד אפי' לא הועיל אין כח למחות אפי' אם רק הדליק מאש של ישראל או שהשליך קיסם (סעיף ו' ז' ונס"ך):

(ט) נתן הישראל קדירה על האש וסלקה קודם שהגיעה לשליש בישולו נמצא נתבטל מעשה הראשונה ואם החזיר אחד כך הגוי אסורה אם לא עשה ישראל שום דבר שנתבאר בסימן ח' ואם הגיע לשליש בישולו קודם שסילקה הוי כאלו כבר נתבשל ע"י ישראל ומותר (סעיף ח') ולפ"ז היה לנו לאסור אם נתבשל ע"י גוי בלא שום סיועת ישראל כמאכל ב"ד שהוא שלישי בישול ומ"מ מתירין בזה דלקולא אמרינן דהוי כאלו נתבשל כבר ולא לחומרא כיון דאיסור זה מדרבנן הוא לא גזרו בזה ואם סילקה העכורים והחזירה אם הישראל הדליק האש מותר אבל אם הגיח הישראל אצל אש של גוי וסילקה הגוי קודם שלישי בישולו והחזירה אסור (ט"ז ופ"ח וס"ך) (ואם ספק אם היה כבר מנוטל סליס ניטולו ע"י ישראל וכן ספק אם היתה הישראל וכל ספק בניטולס מותר כיון שהיא מדרבנן):

(י) עכורים שבישל ולא נתכוון לבשל מותר. כיצד עכורים שהצית אור באגם כדי להעביר החציר ונתבשלו בו דגים מותר. ונ"ל דה"ה אם הצית אור בתנור בית החורף להחם הבית והיה עומד קדרה שם והגוי לא ידע מזה ונתבשל מותר אבל אם כיון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחלה או אפי' הסיק לחם הבית אלא שידע שיש שם בשר אסור דמסתמא כיון לבשל (סעיף ה' ונס"ז):

(יא) כלים שבישל בהם גוי דבר שאסור משום בישולי עכורים צריכים הכשר ולכן צריכין לזהר שמי שיש לו משרת גוי ומבשל דברים שיש בהם משום בישולי עכורים בקדירה של ישראל לעצמו נאסרו הכלים דכיון שמבשלה לעצמו אין רגילות שיחתה ישראל ואפשר דלא מהני בזה חיתוי דגרע מאילו מבשל בשביל ישראל (ס"ך ס"ק כ') ומ"מ לא ההמירו חכמים בדבר זה הקילו דאע"ג דכלי חרס שנאסר אין לו תקנה אפי' בהגעלה בזה הקילו דאפי' כ"ח מנעילו ג"פ ודיו. ובדיעבד אם בישל בו בלא הגעלה התבשיל מותר כיון שיש עכ"פ רוב נגד הפליטה ובישולי עכורים בטל ברוב כמו הפת שלהם לעיל. וכן החמאה שלהם בטל ברוב (סעיף ט"ז):

(יב) גוי שבישל להולה בשבת התבשיל אסור למ"ש אפי' להולה אם לא שאין לו מה לאכול יש להתיר והכלים יש להתיר אחר מע"ל אפי' בלא הגעלה כן נ"ל (כיון שיש מחיירין אפי' המאכל ספי' קי"ג ועוד טהרי י"א ט"ל הכשר נסעי' ט"ז):

(יג) פירות קודם שנתבשלו כאגוזים וכיוצא בהן שאינן נאכלין ח"ן אפילו ע"י דחק שמטגנין אותן האומנים בצוקער אסורין משום בשי"ג (ט"ז ס"ק י"ד) אבל אם נעשה ע"י בנישה בצוקר מותר. ואם הוא ספק מותר ככל ספק דרבנן אם לא שהרוב נעשה ע"י בישול:

(יד) שכר של עכורים בין של תבואה בין של תאנים או של דבש שקורין מעד אע"ג דאין בזה איסור משום בישולם ואפי' בשל תבואה שהרי אין כאן אלא המים ולא התבואה והא ראייה שמברכין עליו שהכל ולא במ"מ אפי' אסרו חכמים משום חתנות. ואמנם לא אסרו בזה אלא במקום מכירתו וכשקובע עצמו לשותות בבית הגוי אבל אם הביא השכר לביתו או שנכנס לבית הגוי לשותות משום צמא או שלן בבית גוי מותר לשותות בין לשלוח לקנות במקום אחר וכין ששותה משל האכסניא מותר ואף שבזמן הזה נוהגים להקל לשותות שכר של תבואה בבית גוי ואין

ואין למחות בידם מי יש מקילין אבל ראוי לכל בעל נפש להרחיק מזה (עיין ס"ח ולאף סלסיותיו מר"פ יש לדחות זקל מ"מ דנריו נכונים) וכ"ז בשכר שמצוי אבל יין תפוחים ושאר פירות מותר דדבר שאינו מצוי ל"ג וכן קאווע ושקאלאדע מותר לשתות בבית הגוי (פ"ח). אך בעו"ה בזמנ"ז כמה קילקלים בא מזה ובפרט לשתות קאווע עם חלב שהוא איסור נמור מלבד שע"ז ה"ו בא"י לידי זנות כידוע ע"כ כל אשר בו ריח תורה ירחיק מזה מלכנוס לבתיהם לשתות איזה משקה שיהי' (ס"י קי"ד):

(טו) כל אלו המשקים וכן הומץ של שכר אסור לקנות מהם אם דמיהם יקרים מדמי היין או שהוא משביח ביותר דהיישנין שמא עירב בהן יין עד שלא יהי' בו א' משישה חלקים (עיין ט"ז ס"ק ד' וזמ"א ס"י ל"ד ס"ק י"ז) ודוקא כשמוכרים בהנות אבל אם רואה שמוציאין מן החביות מותר שאין מערב בחביות יין שמתקלקל המשקה (סעיף ד'):

(טז) במדינות שהיין מצוי צריך לזהר ולבדוק ולחקור בשכר ובשאר משקים שעושין אם נותנין בהם שמרים של יין דאם דרכן ליתן בו שמרים אסור לקנות מהם דהא עבדי לטעמא ולא בטל וכן יש מיני אונערקעס בלייפציג ושאר מקומות שנכבשין ביין וכן חדל שמתקנין אותן בהומץ יין וכ"ז צריך לזהר ולידע אם אין בו יין וכן יש מיני דגים קטנים שקורין סערדעלין ונכבשים בהומץ יין ואסורין (סעי' ו'):

(יז) דין החטין של עכו"ם ושמן זית ודבש מבואר לעיל כלל ג"ג וכלל ג"ד:

(יח) דברים שדרך לערב בהם יין אבל אינו ידוע כודאי שערבו בו אלא מסתמא ידוע שעכו"ם א' הוא בעיר שאינו מערב בו יין מותר ליקח מכולם אפי' מתוך בתיהם דכל אחד ואחד שאני לוקח ממנו אני אומר זהו שלא עירב ואפילו רוב דרכן לערב כיון שאין ידוע כודאי שערבו אמרי' שא' שאינו מערב מציל על כלם אבל אם ידוע שמקצת עכו"ם ודאי מערבין ומקצתן ודאי אין מערבין רק שאינו ידוע מי הוא אזלין בתר רוב ומ"מ אסור לקנות בכתייהם או בהנות שלהם אע"ג שכבר הזלזלו בכתייהם לחנות עיין בד"ץ קבוע דהוי כקבוע כמחצה על מחצה אבל מותר לקנות בשוק אם הרוב אין מערבין דאמרי' כל דפריש מרובא פריש (מה ש"י הט"ז נס"ק י"ג נמחנא דהוי איסור דאוריית' וכ"כ זח"ח נסימן חל"ע ול"ע דנדה"י פ' הר"ן ט"ס נכתובות דשנויה אינו הלל מדרכנן וגם מה שכתב ט"ס זח"ח ג"ס מה שהק' ט"ס מפ"ז דתרומי' (כל"ל והיא נפ"י דתרומוס) דתרומוס היא מה"ס ל"ע דע"כ נניירי דתרומוס דרכנן דנדה"י מי' ט"ס סלמי אומר ול"ע) וכן הדין בכל איסור דרבנן (ח"ך ס"ק י"ח י"ט):

(יט) זה הכלל כ"ד שדרך אותו מקום לתת לתוכו יין אסור לקנות מהן ואם הי' היין יוקר מהדבר שנמכר מותר ובמקום שאין דרכם לתת לתוכו יין מותר לקנות מהם וכן להפקידו אצלם ולשלחם על ידם (סעיף י"ח):

(כ) הרשב"א הי' נזהר מכרכום מפני שבכל הארץ ההיא היו מזלפים עליו יין הרבה וגם מערבים בו חוטי בשר יבש (סעי' י"ג וע"ס נס"ך):

כלל ס"ז. דין חלב וחמאה וגבינה של גר (סימן קט"ו):

(א) החלב של עכו"ם אע"פ שלא היה גזירה מוהלשת מן חז"ל כמו גבינה שגזרו עליה דאפי' ידוע כודאי שאין בו שום דבר איסור אעפ"כ גזרו עליה ולכן אין בה שום צד היתר אבל החלב לא נגזרה במנין לחלוטין אלא היכא שיש לחוש שמא ערבנו חלב טמא אע"פ שרחוק הדבר מאד לחוש שמא עירב בו חלב טמא מ"מ אסור דכל מה שגזרו חכמים אם יש במציאות אפי' רחוקה מ"מ אסור ולכן חלב שחלבנו גוי ואין ישראל רואה ל"ש חלבנו לצרכנו או לצורך ישראל אסרו חכמים ולכן לכתחלה צריך להיות ישראל רואה ל"ש חלבנו לצרכנו או לצורך ישראל אסרו חכמים נקי ואפילו אין דבר טמא בעדרו (ס"ך סק"ה) ואפילו בדיעבד אסור אם לא ראה תחלה בכלי והיה שם מתחלת החליבה לדעת כל האחרונים ואפילו אין בכל העיר דבר טמא לחלוב וה"ה גוי שדר לבדו בארבע"ה ואין לו דבר טמא (ועיין בתשובת חט"ז חלק ד' ס"י ל"ג וכפתור ופנח דף כ' והוא כ' נש"ס ספר העתים דאם אין בכל אומה מדינה דבר טמא מותר וקיים ויש מחמירין וכו' סכל גדולי ראשונים ואחרונים אין ל' שיזכיר היתר זה ט"מ דכלס קבלו עליהם כה"ס מחמירין וא"כ הוא אלטו ככל

איסורין

הכמת הלכות מאכלי עכרים כלל ס"ז שער אר"ה אדם 183

איסורין מקבלנו עלינו לפסוק כפוסק אי' ואסור לשנות. וה"ל אר"ה כלל ע"ח דין ד' כל עיר ועיר חייבים לנהוג כדעת הגדול הרב המנהיג הראשון שהיה צלוחו מקום מתחלה מאל הסופט אשר יהיה צימם הסם כסאין ז"ד האחרון גדולים מהם בתורה וצמנין עכ"ל ולכן אין כאן מקום לדברי הפ"ח) ועוד שהרי גם הם לא התירו רק אם אין בכל העיר דבר טמא. צריך לראות קודם החליבה בכלי שלא יהיה בו חלב וגם צריך לראות החליבה מתחלה ועד סוף או ביוצא ונכנס או בעומד בצד הרפת מבהוץ באופן שלא יהוש שטא הולך למקום אחר דכיון דאין דבר טמא בעדר או ברפת וא"כ אין כאן חשש אלא משום זיוף ולכן סגי בזה ואם לאו החלב אסור (פ"ז) וס"ך ופ"ח ומנ"י) ואפשר דבאין דבר טמא בעדרו אע"פ שלא ראה מתחילה בכלי כיון שראה עכ"פ החליבה יש להתיר בשעת הדחק (עיין מנ"י שהרי הפ"ח נמח אס אין בכל העיר דבר טמא הראוי לחלז וגם הסכנין חלק ד' סימן ל"ז ולמי מלחמי זכפתור ופרח דף כ' והף דל"ל קי"ל הכי כיון שעכ"פ לאה החליבה) ולכתחלה נהגו להחמיר שלא יהלוב בכלי שנכרית חולבת בו שטא נשאר בו צחצוחי חלב ובדיעבר או על הדרך אין לחוש לזה:

(ב) שפחות שחולבות הבהמה בבית ישראל או בדיר שלהם אם אין בית גוי מפסיק בין בית ישראל להדיר ואין לחוש לדבר טמא מותר אפי' לכתחלה להניח אותן להלוב אע"פ שאין שם ישראל כלל ואם בית גוי מפסיק דינו כבבית גוי. ואפי' קטן או קטנה בני ט' שנים מועילים דעכו"ם מרתת. ובדיעבר אפי' לא ראה כלל מותר כיון שהם בהמות ישראל ודיר של ישראל (ס"ך ס"ק י"ג וע"ז ס"ק ו'):

(ג) הכותח של עכרים דהיינו שקורין שמאנט אם היא עכה יש אוסרין ויש מתירין שהרי חלב טמא אינו עומד ודומה לחמאה וקיל ממנה דהתם יש לחוש לחלב דביני אמפאי משא"כ בסמעטני עבה אין חשש בזה דכטל ברוב כמש"כ הפ"ז סי' קי"ב ס"ק ט' בשם דרישה וב"ח וכן הסכים הש"ך בנקה"כ והפ"ח מ"ט בסמעטני רכה שיש בו חלב הרבה אסור כמש"כ שם הש"ך. אבל אם הוא עדיין צלול ששותין בו קאווע אסור לכ"ע שה"י ידוע שיש בו חלב הרבה ואינו דומה לחמאה כלל (עיין נס"י קי"ז סעיף י"ד ונע"ז סס ונקה"כ ונפ"ח סס):

(ד) ג"ל דקטן חריף נאמן אפי' מן שיש להעמידו אצל החליבה. לא מבעיא אם הגוי יודע שאסור לישראל דאז מרתת אלא אפי' אם אינו יודע מנהג ישראל ול"ש מרתת אפי' נאמן (דאין זו חשש חלל מדכזבן סמא יחליף כמס"כ הס"ך נס"י קי"ח ס"ק ח' ונדכזבן קטן נאמן ונס"י קכ"ז סעיף ג' ד'. ואמרו לי שהגאון החסיד נר"ס יאסקי חז"ד דק"ק פוזנא ז"ל לא סונך על קטן ול"ע):

(ה) חלב של גוי אוסרת כלים שנתבשלה בהם כשאר איסור אע"פ שאינו רק ספק שטא עירב בה דבר טמא ואסור עד ס' (ס"ך ס"ק י"ז). וה"ה גבינה שלהם ובהפ"ט אפשר יש לסמוך על או"ה דמתיר אפי' בגבינה שנתבשלה דכטל ברוב וא"כ עכ"פ בחלב דקיל מיניה יש לסמוך עליו אע"ג דגבינה אסור עד ס' (ע"ט נס"ך):

(ו) חלב של עכרים שנאסרה אינו מועיל אם יעשה אחר כך גבינות או חמאה ממנה אלא נשארת באיסורה. ודוקא בסתם חלב אבל אם ידוע שדעת הגוי לעשות גבינות מהחלב מותר לישראל לעשות אח"כ ממנה גבינות ומ"ט אסור לאכול החלב כך (ס"ך י"ח):

(ז) גבינות הגוים חמור מחלב דאע"פ שידוע לנו בודאי שאין בה שום דבר איסור לא פלוג רבנן ואסרו כיון דיש פעמדין הגבינות בעור קיבת נבלה לכן אסרו הכל לכן הפורץ גדר ואוכל גבינות או חלב האסור פורץ גדר ועובר על דברי חכמים ואפי' הישראל ראה החליבה ועשיית הגבינות אסור אם היה חלב של גוי אם לא שהישראל יעשה מעשה דהיינו שישים הקיבה לתוך החלב אבל בחלב ישראל או שהישראל קנה סכום גבינות מן הגוי או שישר ממנו הבהמות וא"כ הוא כחלב של ישראל ואז כיון שהישראל רואה החליבה והעשייה סגי דעל גבינותיהם גזרו ולא על גבינות ישראל שעשאן גוי וכן נוהגין שהעכו"ם בבית ישראל עושים גבינות של ישראל (עיין נס"ך ס"ק כ') (אצל הונ"י כלל פ"א מולק על הס"ך ופסק כמנ"א דלעולם מותר כשראה סמלינה ועשיית הגבינות אף בחלז של גוי וכ"כ

184 חכמת הלכות מאכלי עכו"ם כלל ס"ז ס"ח שער או"ה ארם

אמרו נכ"ז מ"ת חלק ח"ח סי' ל"ז) ואם לא היה שם בתחלת החליבה מותר בדיעבד כיון שהולב לעשות גבינות וחלב טמא אינו מעמיד ואפי' היה טמא בעדרו כיון דדעתו להקפיד ואם לא ראה החליבה כלל יש להתיר בהפ"מ דוקא (ס"ק כ"ז) ודוקא שקנה לעשות סכום גבינות או לפי משקל אבל אם קונה ממנו החלב במדה יש לחוש משום עירוב חלב טמא ואסור (ס"ק כ"ג):

(ח) ישראל שעשה גבינות בבית עכו"ם וחתםם בחיתום דפוס של עין ושכח הדפוס בבית העכו"ם אין הוששין שמא זייף העכו"ם והתם אחרים באותו דפוס שירא העכו"ם שיחוש שהיהודי רגיל לעשות חותמו במקום מיוחד ומ"מ במקום שאין הפ"מ יש להתיר אא"כ הניחו מונח על הגבינות שעשה הישראל (קס"י ק"ח):

(ט) החמאה של עכו"ם אע"פ שיש פוסקים אומרים שדינו לגמרי כגבינה מ"מ אין מוחין במקום שנהגו בו היתר על פי הפוסקים המתירים ואומרים דבחמאה אין בו שום חשש שהלב טמא אינו עומד ועפ"ז נתפשט המנהג בכל אשכנז לאכלו בין חי ובין מבושל אבל במקום שנהגו בו איסור אסור לאכלו ואפי' ההולך במקום שנהגו בו היתר למקום שנהגו בו איסור אפי' הביא עמו ממקומו אסור לאכול שם אפי' יש בו היכר דהוי כדברים המתירים ואחרים נהגו בו איסור אבל אם הולך למקום שנהגו בו היתר אע"ג דבשאר איסורין ההולך במקום שנהגו בו איסור למקום שנהגו בו היתר צריך לנהוג כהוטרא של מקומו אבל בחמאה מקילין דס"ל דהטעם של האוסרין הוא רק מהמת שחקרו שבמקומן אינם עושים בהכשר ובמקומות שנוהגין בו היתר הוא מטעם שהקרו שנעשה בענין שאין בו חשש (ס"ח) ולפי שמשיים מוטב שיהיו בו ולכן לא נהגתי שלא לאכול חי רק מבושל וכדעת הרמב"ם דאף שיש לחוש שמא יש בו מעט חלב ע"י בישול יתבטל והולך לו ואין זה מבטל איסור לכתחלה דאפשר דאין כאן איסור כלל (ס"ד) אך בזמננו שמענו בבירור שמוזיפין החמאה בשומן של חזיר באכסניא ולכן ראוי לכל בעל נפש שלא יאכל כי אם מהחמאה שמוכרין במקומות גדולים על השוק אבל לא מה שמוכרין בבתים חתי חתי (ועיין נתסו' למ"א סי' כ"ד) ובמדינותינו נהגו איסור בחמאה וא"כ אין היתר אפי' ע"י בישול דדוקא במקום שאין מנהג קבוע סמכין על הרמב"ם דמתיר לבשל (ועיין נכ"ז וצ"ח) (אבל הפ"מ כתב דלפי' במקום שנהגו איסור מותר לנסל):

(י) החמאה אפילו במקום שנוהגין בה איסור אינה אוסרת הכלים שנתכשלה בהם ולא תערובת שלה שאם נתערבה בהיתר בשלה ברוב:

כלל ס"ח. דין דבר שאסור משום סכנה (סינין קט"ו):

(א) קבלו הו"ל דסכנה בדבר לאכול בשר ודג שנתכשלו או נצלו יחד שקישה לצרעת ולכן חתי' דג שנפל לקדירה של בשר או איכא אסור עד שיהא ס' דאז נתכטל מעמו וכמאן דליתא דמי (ס"ד צנקה"כ ופ"ח) (אבל פליטת כלים אפילו צ"י אינו אוסר כ"כ אר"ה בהדיא וכ"כ הט"ז סינין ל"ה ס"ק ג' והטור כ' דיש מחמירין ליחד להם כלים) ואם נפל שממית שקורין שפין לתוך אוכל או לתוך משקה אינו מועיל ס' דהטע' משום ארם (צ"י) (ועיין צנ"א סי' ט"ז ס"ק כ"ג סכ' סח' מאלף טה"א מסוכנת צמאכל אפסר יש לסמוך להתייר עכ"פ צס' וגם מלאתי צספר הנרית סכ' תאין להם ארם כלל) ואסור לצלות דג ובשר בתנור א' אפי' אם אינם מונחים זה אצל זה ואין כאן חשש שיזוב מן א' להבירו אפי"ה אסור אפי' בדיעבד דחמירא סכנתא מאיסורא אם לא בתנור גדול או שאהר מהם מכוסה דאז אין שייך ריחא. ומ"מ פת שאפה עם בשר בתנור אחד מותר לאכול הפת עם דגים דאין בו אלא ריח (ט"ז) וה"ה דמותר לבשל כב' קדירות בתנור א' דאין ריח יוצא מזה לזה אבל בתנור שכתום לנמרי אף זה אסור (ועיין כלל ס"ז סי' ג' וה"ה כאן) ודוקא לצלות או לבישל יחד איכא סכנה אבל אם נמלחו יחד בשר ודגים במקום שאין בו איסור משום דם מותר דאין סכנה במליחה (סי' ע' צס"ד ס"ק ט"ז) ויש נוהגין לרחוץ ידיהם בין בשר ודגים אבל אין מן הצורך ומ"מ ישתה דבר ביניהם שלא לאכלם יחד:

(ב) צריך לזהר מזיעת אדם שכל זיעת אדם סס המות חוץ מזיעת הפנים ולכן זהר שלא יתן מאכל בין בגדיו לבשרו מפני הזיעה וכן לא יתן מעות לתוך פיו שיד הכל ממשמשין בו ויש מהן הולין:

חכמת הלכות מאכלי עכו"ם כלל ס"ח ס"ט שער או"ה אדם 185

(ג) אסור ליתן תבשיל או משקין תחת המטה אפי' הם מכוסין שרוח רעה שורה עליהם: סג

(ד) אסור לילך במקום סכנה כגון קיר נטוי וגשר רעוע וכיוצא בזה ולא יצא יחידי בלילה ולא יישן יחידי בהדר ואסור לישנות מן הנהרות או להניח פיו על קלוח מים אם יש להוש שיבלע שרצים המזיקים ומכש"כ באגמים שמצוי בהם עלוקה ואסור לאדם לסמוך על גס וכל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה דכתיב השמר לך ושמור נפשך מאד ואם לא הסיר והניח המכשול או שהכניס א"ע בסכנה הרי ביטל מ"ע זו ועבר על לאו דלא תשים דמים בביתך (ועיין רמב"ם פ' י"ג מהל' רולח וזי"ד סימן קי"ז) וכן אסור להתייחד ולהסתפר וליתן הינוק אצל מינקת עכו"ם ולהתרפאות מן העכו"ם במקום שיש ספק שמא יהרגנו (וע"ע נודינים חלו זי"ד סי' קכ"ג):

(ה) אסור לאכול מאכלים ומשקים שנפשו של אדם קצה בהם כגון משקים ואוכלין שנערב בהם קיא צוא' וליחה סרוחה וכיוצא בו וכן לאכול ולשתות בכלים הצוא' או על גבי כלים מלוכלכים או בידים מזוהמות שכל אלו בכלל אל תשקצו בו ואפי' יאמר האדם שאין נפשו קצה בטלה דעתו כיון שהכל קצים בזה והעובר על זה חייב מכת מרדות אבל בדברים שאין הכל קצים בו אע"פ שרובא דאינשי קצים בו כיון דעכ"פ יש הרבה אנשים שאינם קצים וגם הוא לא קץ בו מותר אבל אם קץ בו אע"פ דכ"ע לא קץ בו אסור (פ"ח סי' פ"ד ס"ק ז')

(ו) בהמה או עוף המכוכנת אע"פ שניחרת בשחימה המדקדקים מהמירים על עצמם שלא לאכלה וכן כל דבר שהורה בה הכס מצד סברא ולא נמצא הדין בפירוש להתיר כל בעל נפש יהמיר על עצמו (קט"ז סעיף ז')

(ז) אסור לקצוץ אילן מאכל העושה פירות והוא סכנה ואם הם סמוכים לאילנות אחרים שהשובים יותר ממנו והוא מכחש אותן וכן אם צריך למקומן מותר לקוץ (ט"ז ס"ק ו')

כלל ס"ט. דין סחורה בדבר איסור (סי' קי"ז):

(א) כל דבר שאסור מה"ת אע"פ שמותר בהנאה אם היא דבר המיוחד לאכילה אסור לעשות בו סחורה או להלוות עליו סך (ודעת כל הפוסקים דאסור מה"ת וכ"כ ספ"ט והמל"ה פ"ח מהל' מ"ח) ובק"ק ווילנא נתפרץ הדבד שיש אנשים נושאים וגותני' בעופות וזיות שמאות וחכירי רבו עלי והעלימו עין מזה כי לדעתם בודאי לא ישמעו להם ומוטב שיהיו שוגגין ובאמת אי בדידי לבד הדבר תלוי הייתי מזהה בידם וע"כ ישמעו אך מה אעשה ועכ"פ בכל מקום ומקום ראוי לכל מ"צ להשגיח ע"ז ולמחות ביד המורדים והפושעים שלא יביאו לקהלתנו ואז ממילא יתבטל גם כן. ולקנות כדי להאכיל לפועליו יש אוסרין והמנהג פשוט לקנות לצורך פועליו. ולקנות לגדלן לצורך פועלים לכ"ע אסור (ס"ד ס"ט קי"ד וט"ז סק"ד ופ"ח) אך הישוכרים כפרים מן השר ובכלל זה הזירים עיין ט"ז ס"ק ד' שמלמד זכות עליהם אבל מותר לקנות ולמכור סוסים והמורים העומדים למלאכה. והלב אע"פ שעומד לאכילה מותר לעשות בו מו"מ שהרי בפירוש התירה התורה יעשה לכול מלאכה. ולכן שלא כדן עושין החנוונים שעושים סחורה בדגים שמאים. ואם נודמנה לו מריפות או שהוא ציד וצד דגים שמאים ולא נתכוין לכך מותר למכרם בין ע"י עצמו ובין ע"י שלוחו אבל אסור לישראל אחר לקנות ממנו כדי למכור לנכרי ולהרויח בו דגם זה נקרא סחורה ונ"ל דבתורת שליחות מותר לישראל זה למכור מריפות של חבירו ואף אם ירויח בו ובלבד שלא יקנה מן הישראל לחלוטין דאז אינו שלוחו (וכן סנה קושית הט"ז ס"ק ז') ואמילו בנודמן לו אסור לגדלן עד שיהיו שמנים אלא צריך למכרם מיד וכן מותר לגבות בחובו ולמכור מיד ואפילו הזרים ואסור להשהותן להשתכר בהם אבל מותר להשהותן בכדי שלא יפסיד מן הקרן (ס"ד ס"ק י"ח י"ג):

(ב) דבר שאין איסורו אלא מדרבנן כגון גבינות של נכרי מותר לעשות בו סחורה חוץ מ"ן די"א שהוא אסור בהנאה וכבר בארנו בהלכות י"ג דאין מוחין ביד המקילין:

186 חכמת הלכות מאכלי עכרים כלל ס"ט ע' שער או"ה אדם

(ג) נכרי שהביא דורון לישראל דברים טמאים מותר לקבלן * דאי לאו דה"ל הנאה טיניה לא יהיב ל"י וה"ל כמציל מידם (פ"ח):
 (ד) אסור למכור לגוי נבלה בהזקת כשרה דאסור לגנוב דעת הבריות * ואפילו נכרי אבל במתנה מותר דבמתנה לא שייך גניבת דעת (ט"ז ס"ק י"ג):
 (ה) מי שא"י הל' שהיטה אסור לשחוט כדי למכור לגוי שהרי מכון לעסוק בנבלות (ט"ז ס"ק ד') ולנתור תישיש בכדי שלא יקלקל העור המ"ז מתיר והב"ח זמ"ב ושי"ך אוסרים (טס):

כלל ע'. דין בשר ושי"ך הנשלח ע"י נכרי (ס"י קי"ח):

(א) השולח ע"י נכרי בשר או חתי' דגים שאין ניכרים בהם סנפיר וקישקשת שיש בזה איסור מה"ת * וכן י"ן דאע"ג דאיסורו מדרבנן מ"מ משום חיבת ניסוך טרח ומזיף לכתחלה צריך ב' הותמות אבל דבר שאינו אלא מדרבנן כגון חלב דרוכ חלב הוא מהור וכן גבינה דאפילו אם העמיד בקיבת נבלה מ"מ אין איסורו אלא מדרבנן דבודאי יש ס' נגד הקיבה אלא דאסור משום דבר המעמיד וכן כל איסורי דרבנן ולכן די בחותם א'. ואם מפקיד אצלו ועתיד לראות חותמו או אפי' בשולח לחבירו והודיע לעכ"ם (ט"ז ס"ק ט"ו) שמודיע לחבירו צורת החותם וא"כ נרתת הגוי י"א דאפי' לכתחלה סגי בחותם א' אפי' בדבר שאיסורו מה"ת וי"א דאפי' בשולח סגי בחותם א' דדוקא בישראל חשוד בעיניו ב"ח ועכ"פ בדיעבד בודאי מותר אפי' בחותם א' אפי' בשולח (למ"א סעיף ה') ומ"מ אפי' בב' הותמות אע"ג דמדינא אמרינן לא מזיף ומכ"ש כחנוני מ"מ נכון הדבר להודיע לחבירו צורת החותם כדי שיחזור ויעיין בהחותם אם אינו מזויף (ט"ז ס"ק טס) ובפרט בזמ"ז שנתקלקלו הדורות (וכדידי הוי עונדא סקניתי גניבה מחנוני לחמך סה"ל לי הכשר מהגמין כ' לפלל אנ"ד דק"ק המזוכג ולחמך העיון היטיב לחיטי סה"ל מזויף כי לקח הסתיימם סה"ל מונח עג נייר וקשר אותו בגניבה לחמך והקשר היה נטמן בגניבה) ואם נדפס על הגבינות כשר בזמ"ז צריך להושי בדבר אם לא שיש כ' הכשר מאדם מפורסם אע"פ שאינו מכיר התימת ידו ונתכוון המשקל על הגבינות פ"ח סעיף ט' ע"ש שהאר"ך. ודוקא שיש ג"כ חותם על הגבינות אבל בלא"ה אפילו ניכר ה"י כתב הכשר אסור מ"מ אם המשקל מכונן הלא ידוע שדרך הגבינות להתייבש ואם אינו מכונן אין כאן סימן וע"ש בפ"ח. ובזמ"ז דמצויין עכ"ם ומורים היודעים לכתוב ראוי להושי עד שיכיר אם הוא התימת ידו וכן בשר הנמצא בידי נכרי וכתוב עליו חותם או כשר אע"ג דמדינא מותר אע"פ שאינו יודע מי כתבו מ"מ בזמ"ז דמצויין כדלעיל אסור לקנות מהם אא"כ יודע מי כתבו:

(ב) כיון שההתימו כראוי מדינא א"צ להזור ולראותו מ"מ אם רואה שהחותם מקולקל ונעשה ע"י אדם בכוונה אסור אפילו החתים במאה הותמות אבל במקום שיכולים לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו או ע"י בהמה או תינוקת שלא בכוונה או שהיה ישראל יוצא ונכנס מותר בדיעבד (ס"י ק"ל סעיף ט')

(ג) אפי' נתקלקל החותם בכוונה (ט"ז ס"ק כ"ח) לא היישינן לחליפין אלא בדבר שיש לנכרי הנאה בהליפין או ביין ש"ל שאסרו בגניעה ע"י התעסקות אבל אם רואה הדבר שישלח או הפקיד והוא טוב כמו שישלח ולא נהנה הנכרי אם הגליפו לא היישינן שיהליף להכעים (ס"י קי"ח סעי' ז')

(ד) מפתח וחותם הוי ב' הותמות. ובדברים שדי בחותם א' אם היה שם שני מפתחוי דינו כחותם א' (פ"ח) ומפתח אחד במקום הפ"מ יש להתיר ולומר דינו כחותם א' (נ"ח ט"ז פ"ח סעי' ד') וכן ב' מפתחות חשוב כשני הותמות:

(ה) אם שולח איזה דבר בשק והתם השק אינו אפי' כחותם א' אא"כ הפך התפירות לפניו ואם התם הדבר ששלח וגם חתם השק הוי כשני הותמות (טס סעיף ד')

(ו) אם שלח בשר ע"י עכ"ם. כל חתי' שניכר בה ניקוד ישראל מן הנידים והחוטים בדרך שישראל מנקרים הוי סימן וכן עוף שניכר בה ניקוד הניד של הצואר הוי סימן אבל שחיטה לא הוי סימן ולכן אם שלח על ידי נכרי בהמה או

187 חכמת הלכות מאכלי עכו"ם כלל ע' ע"א שער אר"ה אדם

עוף לשחוט בלא חותם אסור ואם כתב השוחט ע"י הגוי ששחט עוף או בהמה ובעה"ב מכיר העוף או הבהמה בטביעת עין מותר אבל בלא כתב מהשוחט אסור שמא שחטו הגוי להחזיק בידו דמי השחיטה או משום טורח הדרך (סס ונט"ז ס"ק כ"ז וע"ז סי' ס"ג ס"ק ג')

(ז) שלח בשר וכל דבר שהוא מה"ת וניכר מקצת חתי' ע"י ניקוד ויש בו חתי' אחרות שאינו ניכר בו הניכרות מותרות והאחרים אסורים אע"ג שהם יותר יפים מאלו החתיכות שאינם מנוקרים ויש סברא לומר אלו התליף הגוי היה נוטל היפים אפ"ה אסור דהוי ספק דאורייתא אבל אם שלח נבינות או שאר איסור דרבנן ומכיר קצתם שלא הוחלפו כולן מותרין אף אלו שאינו מכיר אם אותן שמכיר שלא הוחלפו הם יותר טובים דאי איתא שהחליף היה לוקח הטובים שבהם (סס סעי' ה')
(ח) היה אותו מקום מעבר לרבים אפ"ה לא שכיחי ישראל מותר בדיעבד אפ"ה בלא חותם שירא שמא יראה א' מן הגוי' העוברי' ויגידו לישראל ויתפס עליו כנגב (סס סעי' ז' ונט"ז) ולכתחלה לא ישלח אלא ע"י חותם ומ"מ המנהג לשלוח ע"י עכו"ם במקום מעבר לרבים והוא שכונת ישראל ואין עכו"ם מצוין שם (ט"ז ס"ק י"ח וסס ט"ס דמ"דע ידעי הו"א ס"ק צפ"ע דהיינו ס"ק י"ג)

(ט) המניח גוי בביתו ובו דברים שאם הוחלפו יש בהם איסור דאורייתא אם הוא יוצא ונכנס או אפ"ה קטן או אפ"ה ששה זמן רב רק שלא הודיעו שדעתו לשהות מותר אפ"ה בדבר שנהנה בחליפין שמתירא שמא יבא הישראל ואם הודיעו שדעתו לשהות אסור ואם בא ומצא שהדלת סגור לעולם אסור אם הוא דבר שיהנה בחליפין ולכן יש להחמיר שלא להניח הקדירות אצל השפחות כשהולכין לבה"כ והשפחות יודעות ששוהין שם אם לא שנשאר בבית יוצא ונכנס ואז אפ"ה לכתחלה מותר (סעי' ד' ונטע"ף י"ג ונט"ז ס"ק ל"ג ל"ז)

(י) ישראל וגכרי ששפתו ב' קדירות זו אצל זו זה שחוטף וזה נכלה מותר ואין לחוש שמא כשהחזיר ישראל פניו החליף הנכרי דמרתת ואפ"ה אם של ישראל משובח ואפ"ה הן מגולין אין לחוש שמא יתזו ניצוצות ומ"מ יזהר שלא יתזו ניצוצות. ולכתחלה יש לזהר שלא לשפות שתי קדרות זו אצל זו (סס סעי' י"ח)

(יא) הא דמתירין מהמת דמרתת אין חילוק בין שפחתו לאכסנאים שאינם מכירים זא"ז דגם בזה שייך מרתת (ס"ד ס"ק ל"ה)

(יב) אם אירע קלקול שנתן עכו"ם במזיד דבר איסור בקדירה של ישראל לאסרו עליו אין להאכיל המאכל לנכרים אלא ישליכנו לבהכ"ס (סס) שלא ירגילו בזה:

(יג) נכרי שאמר אל תאכלו מקדירה זו שאני השלכתי חלב לתוכו אין משגיחין עליו ומותר המאכל (סס ס"ד ס"ק ל"ח)

(יד) דין ישראל ששעה גבינות בבית נכרי ושכח החותם מבואר לעיל בדין חלב וגבינה:

כלל ע"א. דין החשוד לדבר אין לסמוך עליו (סי' ק"ט):

(א) אע"פ שכל אדם נאמן בשלום מדאורייתא כמבואר לקמן כלל שאח"ז. ה"מ בסתם בני אדם אבל החשוד לאכול דברים האסורים בין שהוא חשוד באיסור תורה או באיסור דרבנן אין לסמוך עליו לאכול עמו אפ"ה אם נתאחד אצלו אסור לאכול משלו מדברים שהוא חשוד עליו וכ"ש לקנות ממנו (סעי' ח') ואפ"ה אם ישבע החשוד שזה כשר אינו נאמן שכבר עבר על שבועתו שהיה מושבע מהר סיני ע"ז:

(ב) אע"ג דבסתם אדם שאינו יודע אם הוא חשוד או לא מהזיקן אותו בהזקת כשרות ומותר לאכול עמו בשנתארה אצלו שהרי אינו חשוד לאכול דבר איסור מ"מ לקנות ממנו י"א דאסור כל דבר שיש לחוש בו לדבר איסור אפ"ה דרבנן כגון יין ואפ"ה חלב ופת אא"כ מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות דשמא חשוד על לפני עור וכן ראוי לנהוג בזמננו בפרט על הישובים שדר שם ישראל א' ומי יודע אם הוא כשר או חשוד והרבה יש לזהר בדבר בזמננו שלא לאכול כי אם אצל מי שמוחזק

שמוחזק בכשרות ובפרט בשר דאפשר דלכ"ע אסור (עיין ס"ד סק"ח) * ויין והדבא פרוצים בזה וע"ז נאמר ושמת שכין בלועיך אם בעל גפש אתה (סס) ולא זכיתי להצין דגרי ס"ד ס"ק ח' טהקטה דגרי ס"ז סהדי סהרי י"ל דכוונת המחבר דמחזור חין לקמון חפי' חס נתלחח חללו חזל לקנות ספיק י"ל דמודה הרמנ"ס דלפי' נסתס חין לקנות ונמ"כ רמ"ח וי"ח דמסוס דלא נפרס נהדיח דגרי המחבר):

(ג) אם אינו חשוד לאכול אלא למכור - אוכל עמו וכן אם שולח לביתו מותר דחוקה ממה שהוא אוכל משגר לו (סס):

(ד) לא מקרי חשוד אא"כ הוא אוכל האיסור במזיד ואפי' כשיש לפניו היתר ואיסור אוכל האיסור אבל אם אוכל רק לתאבון כמו שיש בני אדם כשהם על הדרך אוכלין הלב שהלבו נכרי וכיוצא בו אבל אם לפניו היתר ואיסור אינו אוכל האיסור לא מקרי חשוד לאותו דבר ול"ד לומר אוכל נבלות לתאבון דאסור לאכול משהיטתו עד שיבדוק לו הסכין דהתם חיישינן שלא יטריח מעצמו בהשחזת הסכין (ס"ד סס):

(ה) בד"א בדבר שהוא חשוד עליו אבל אם חשוד בדבר א' חוץ מע"ז וחלול שבת בפרהסיא * או שאינו נאמן בדברי חז"ל דאלו נחשבים לומר לכל התורה (סעי' ה') נאמן בדבר אחר ואפילו לקנות ממנו וכ"ש לאכול עמו משלו בד"א שבדבר שחשוד עליו נאמן דוקא בשלו אבל בשל אחרים נאמן אפי' על אותו דבר שחשוד בו דקיי"ל החשוד על הדבר נאמן על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ודוקא החשוד אבל אם הוא מועד לכך אינו נאמן אפילו על של אחרים לאותו דבר (סעיף ז' ונ"ד סס):

(ו) מותר ליהן משלו לחשוד לאכול דברים האסורים לתקן ולבשל לו ולא חיישינן שיחליפו דאינו חשוד על הגזל ואם הוא בענין שחושש לתקנתו או שבוש ממנו חיישינן שמא יחליף ולכן לפעמים כשנותן לפונדק אם מכיר בעצמו שרוצה בתקנתו בין מהמת שבר או כדי שימצא חן בעיניו חיישינן שמא יחליף (סעי' ג'):

(ז) החשוד על איסור המור חשוד על הקל ממנו בעונש אא"כ חמור בעיני בני אדם שנוהרים בו יותר מבהמור (ועיין ס"ד):

(ח) מי שהוא חשוד בדבר דלא משמע לאינשי שהוא עבירה לא מקרי חשוד מיהו לאותו דבר אינו נאמן כ"א בשבועה ע' ש"ד ס"ק י"ט (סעי' ז') ולכן אותן אנשים שהשודים לשתות סתם יינם לא מבעי' אם הוא מהמת שסוכרים שאינו איסור כלל דאינם נאמנים עכ"פ לאותו דבר ומכ"ש אותן שיודעים שהוא אסור שהרי בושים לשתות בפני אחרים וא"כ אינם נאמנים על יין וכ"ש אותן אנשים הידועים שבועלים ארמיות דנחשדו על היין (כדליתא צמי קכ"ט צט"ז ס"ק כ"ד) ולכן שומר נפשו ירחק מהם:

(ט) מי שנוהג בדבר איסור מבח שסובר שדינא הוא הכי או מבח חומרא שהחמיר על עצמו מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר דודאי לא יאכילוהו דבר שנוהג בו איסור ובלבד שיודעים שהוא נוהג בו איסור (סעי' ז'):

(י) המוכר דבר איסור לחבירו אם עד שלא אכלו נודע לו יחזיר לו המקח והוא יחזיר לו הדמים ואם כבר אכלו אם הוא איסור תורה מחזיר לו הדמים משום קנס אם המוכר היה יודע מהאיסור ומכרו במזיד ואם היה איסור דרבנן אם הוא בעין מחזיר המקח אבל אם כבר אכלו לא קנסו חכמים וא"צ להחזיר הדמים (סעי' י"ג). ודין המוכר בשר ונמצא מרפה מכואר בסעי' י"ד ובח"ט ס"י דל"ב ס"ב. ודין אם מעבירים אותו ותשובתו נתבאר לעיל כלל ב':

(יא) האומר למי שהוא חשוד לאכול גבינה של נכרים קנה לי גבינה כשרה ממומחה והביא לו ואומר כשרה ממומחה קניתי אינו נאמן אבל אם אמר לו מאיש פ' מומחה קניתי נאמן דמרתת שמא ישאלו לאותו פ' ואפשר אפי' אמר לו המשלה רק שיקנה לו גבינה כשרה אע"פ שלא אמר לו ממומחה נאמן כיון שאמר לו ממומחה פ' קניתי מרתת (סעי' י"ט ונ"ד). ובאיסור דאורייתא אם השליח חשוד לאכלו ואמר לו מאיש פ' מומחה קניתי מהלוקת בין האהרונים אם מהני (עיין ט"ז ס"ק י"ח דכתב דמהני ולזה הסכים צ"ח והס"ד הסכים לצ"י ורמ"ח דלא מהני):

כלל ע"ב. דין מי נאמן על האיסורים ודין אשה וקמן ונכרי (סי' קכ"ז):

(א) מה"ת סמכין על כל אדם כשיאמר על דבר שלו שהוא היתר נאמן כדמצינו שהאמינה התורה לאשה נדה דכתיב וספרה לה משמע לעצמה ואפילו בדבר דאיתחזק איסור"י אם הוא בידו לתקן כגון הפרשת תרומה ושהי"ט נאמן שהרי כתיב ושחט (חולין דף י' ע"ג כ"ט"י ד"ה עד ל"י) משמע שיחיד שוחט ואין אחר רואה ואע"ג דעכשיו הבהמה מתה לפנינו האמינתו התורה דכיון שזה אומר שישחט כהוגן מאמינים אותו (עיין מרדכי ריש חולין דלר"ת כל שנידו ר"ל שהיה צידו לתקן נאמן ולר"א"ס כל שנידו עכשיו וא"כ ל"ל הא דאין א' נאמן היינו דוקא בעד כל דהו דומיא דשניס אכל נליש מהימן לפי' אחד נאמן או נטעם רוב מניין כו' ע"ש):

(ב) ודוקא להתיר את האיסור האמינתו התורה אבל לאסור את המותר כגון שיעיד עד א' על דבר שהיה לנו בהזקת היתר שנאסר אינו נאמן דכיון דלא מצינו בתורה להאמין עד א' ה"ז בכלל כל עדות שבתורה שנא' לא יקום עד אחד כו':

(ג) ומ"ם בדבר שהוא שלו או שהוא תחת ידו ויש לו מינו שיוכל עכשיו לאסרו כגון שיש תחת ידו יין של חבירו נאמן לאסור ולכן אפילו פגע בו פ"א ולא אמר לו דבר ואח"כ אמר לו שנאסר ואע"פ שאומר שכבר נאסר זמן רב וא"כ היה לו לומר לו בפעם הראשון שבגע בו אש"ה נאמן כיון שיש לו מינו אבל במקום שאין לו מינו אע"פ שהוא ת"י כגון שאמר לו על יין מבושל של חבירו שהוא ת"י שנתנסך קודם שנתבשל אינו נאמן דאע"פ שהוא ת"י מ"מ אין לו מינו לאסרו עכשיו דכיון דעכשיו הוא מבושל ל"ש בו ניסוך (כדליתא זה"ל י"נ. ס"ך ס"ק א'). אבל י"א דכל שהוא ת"י אע"פ שאינו שלו אלא שחבירו נתן לו בפקדון ואפי' אין לו מינו מ"מ ה"ז כאלו הוא הבעלים של אותו דבר ומשי"טא דכל אדם נאמן לומר על דבר שהוא שלו שהוא אסור (ס"ך טס נטס כח"ט וטור) ונ"ל דבאיסור תורה יש להחמיר במקום שאינו הפ"ם:

(ד) בדבר שהוא ת"י ויש לו מינו אפילו הבעלים מכחישו לא מהני כיון שיש לו מינו. ונ"ל דבאיסור תורה ואינו הפ"ם יש להחמיר כהפוסקים דאפילו במקום שאין לו מינו כגון שכבר החזירו אם בפעם ראשון שמצאו אמר לו שנאסר לא מהני הכחשת הבעלים (מה שהקט"ה ס"ך נס"ק ג' הא כלל לא יקום עד אחד כ"ל דהל"ט והטור חז"ל לשיטתם שכתב ס"ך ס"ק א' נטעם דכיון שכתבו לו לשנונו הוי כנעליו וא"כ אז הוי כאלו הוא שלם וכיון דנעונו צידו נאמן ה"ם כשהחזירו כן כ"ל לייסג דנריהם) אם הבעלים מכחישים ואומרים שכבר ראוהו ולא אמר לו בפעם ראשון הבעלים נאמנים ואם לא היה בידו מעולם לכ"ע כשהבעלים מכחישים אינו נאמן לאסור אלא כשהבעלים שותקים (ס"ך ס"ק ה'):

(ה) ואם כבר החזירו ולא אמר לו בפעם ראשון שראוהו ואמר לו אח"כ אם תוך כדי דיבור הבעלים מכחישים אותו או שאומרים לו שטא לא דקדקת יפה או שאמר איני יודע. אע"ג שאמר לו דבר זה נאסר בפניך או שאמר לו ידעת דרגלים לדבר אינו נאמן ומותר לכל העולם ואם הבעלים מכחישים ואומרים שכבר ראוהו ולא אמר לו הבעלים נאמנים ואם שתק מתחלה שלא ידע שיזעיל לו מה שיכחישו מותר ללמדו ולומר לו הדין שאם אינך מאמין אותו או שאינך יודע לא יוכל לאסור עליך (נקה"כ טס נפירוט דנרי רמ"א שכתב ונלמדוין לומר) ואם לא הגיד לו בפ"א שמצאו ואמר לו אח"כ ואמר אמתלא למה לא אמרו לו בראשונה יש להוש לדבריו:

(ו) ואם שתקו הבעלים ולא השיבו לו תכ"ד אם אמר לו נאסר בפניך או ידעת אע"פ שאמרו הבעלים אח"כ מה ששתקתי הוא מהמת שלא הייתי חושש להשיבך או שאומרים אח"כ איני יודע אם האמת אתך ומה ששתקתי היה כדי ליישב בדבר ולזכור אם הוא אמת אפ"ה אסור דכיון ששתק משמע שסמך על דברי העד וכהודאה דמי אבל אם מכחישים אותו אח"כ ואומר מה ששתקתי תחלה הוא כדי להתיישב ולזכור אם הוא אמת ונזכרתי שאתה משקר או שאמר חשבתי שאתה אומר אמת ונתברר לי שהוא שקר ומברר זה ע"פ אותן אחרים נאמנים הבעלים ומותר לכל אדם (ט"ז ס"ק ג' ונט"ך ס"ק י' י"ז ח"ט):

(ז) ואם לא אמר לו נאסר לפניך אלא נאסר סתם ושתקו הבעלים לא אמרינן שתיקה

190 הכמת הלכות מאכלי עכרים כלל ע"ב שער או"ה אדם

שתיקה כהודאה ולכן אם אה"כ מכחישו י"א דהבעלים נאמנים וי"א כיון שעכ"ם מה ששתק הוא מהמת שלא ידע בבירור הוי כספק איסור ואסור (ס"ד ס"ק ע"ז):
 (ח) והא דאמרינן שתיקה כהודאה ר"ל דכסתמא סומך על העד ואפי' לא היה בידו מעולם כיון שאומר לו ישראל הנאמן לעדות שדבר זה נאסר והוא שותק אסור לכל העולם אבל אם היה העד נולץ ופסול לעדות אפי' שותק מותר (ס"ד ס"ק ט' י'):
 (ט) וכ"ז במקום שהעד אינו מפסיד כלום או אפי' מפסיד אלא ששכרו דבר מועט אבל במקום שאם נאסר אותו דבר מפסיד זה שכירותו ושכרו הרבה נאמן דמינו הנאמן להפסיד שכירותו נאמן לאסרו אפי' אינו עתה בידו וגם לא אמר לו בפעם א' ואפי' אם הבעלים אומרים איני מאמינך לא מהני אבל אם הבעלים יודעים בבירור שהוא משקר והבעלים מכחישים גם בזה אינו נאמן (ע"ן ס"ד ס"ק כ"ח)
 ודוקא שאומר שנאסר בדרך שהוא גלוי לכל שמתפסיד שכרו כגון בפשיעה אבל אם אמר בדרך שאפשר לומר שטעה הפועל וסבר שאינו מפסיד שכרו או שסבר שיפסיד דבר מועט משכרו אע"פ שבאמת ע"פ הדין מפסיד הכל אינו נאמן (סע"י ג'):
 (י) וכ"ז כשאין מאמין לו באמת אבל אם בלבו מאמין אותו לא מהני מה שיאמר בפיו להכחישו או שיאמר איני יודע ובי"ג אפי' מאמין לו בלבו כיון שאומר איני מאמינך אין להחמיר:

(יא) בא אחד ואמר לו בא ואראך היאך נכרי אוסר יינך או תבשילך צריך לחוש לדבריו ואם לא הלך אסור ולא מהני בזה שהבעלים מכחישים אותו ואפי' עד אחד מכחישו כיון שהוא דבר שיכול לברר מחויב לברר ואם הלך ולא מצא אין כאן איסור (סע"י ג):

(יב) עד אחד בהכחשה כגון חתי' ספק חלב ספק שומן ואמר עד א' שהוא חלב או שעד אחד אומר נתנסך יינך זה או נאסר תבשילך ועד א' מכחישו אם הבעלים שם ושותקים י"א כיון שהם שותקים ה"ז כאלו טודה להעד ולכן אין בדברי המכחיש כלום ואסור לכל אדם ואפי' להעד המכחיש וי"א דאין חילוק אם הבעלים שם או לא אלא אם באו לב"ד ואח"כ מחלוקת הפוסקים י"א דאע"ג דקיי"ל בכ"מ שעד א' נאמן ה"ל כתרי ואין דבריו של א' במקום ב' היינו דוקא בעדות אשה דמן התורה צריך ב' עדים דאין דבר שבערה כו' אלא דחכמים האמינו לעד א' שיהיה כשנים שפיר אמרי' אין דבריו של א' כו' ולכן אם בא עד אחד ואמר מת בעלה ואה"כ בא עד אחר ואמר לא מת אינו נאמן אבל בכל האיסורין דמה"ת לא צריך אלא אחד וא"כ כשבא הא' והעיד לא האמינו אותו אלא כא' ולכן אם בא א' ומכחישו אמרינן אוקי חד לגבי חד והעמיד הדבר על חזקתו ולכן בנתנסך יינך אוקי אחזקת היתר ובס' חלב כיון שאין כאן לומר אוקי אחזקה אסור (ס"ד נסס לייסנ"ח נפיינן קכ"ז ס"ק י"ג ונמלט"ל ונ"ח צי"ד סס"י ח' וס"ד נסס) ולפ"ז בשוהם שאמר עד א' ששחט שלא כהוגן אוקמי אחזקה ופסולה דבהמה בחיה בחזקת איסור עומדת ואם היה הכחשה בכדיקות כגון שא' אומר שנסרך לכסדרן וא' אומר שלא כסדרן אוקי אחזקה ונשחטה הותרה וי"א דאפילו בשוהם אמרינן כיון שהאמינוהו כתרי אין דבריו של א' במקום שנים ואע"פ שהיה לבהמה חזקת איסור ואפילו העד המכחישו מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהכא אבל אותה בהמה אסורה לו דשויה אנפשיה חד"א (מהרי"ק וכן סתם הס"ע סס"י ח' ונסי' ל"ט סע"י ע"ז י"ז) ואם באו לב"ד בב"א לכ"ע אמרי' אוקי חד לגבי חד ואוקי מילתא אחזקה ומ"מ בשחיטה נאמן השוהם דחזקה מסייע לו דרוב מצויין כו' ולכן אפי' בב"א נאמן השוהם ובבדיקו' אם בא האוסר תחלה לב"ד לטהרי"ק אסור דאמרינן אין דבריו של אחד במקום ב' ולרישכ"א כשר דאוקי חד לגבי חד ואוקי בהמה על חזקתה:

(יג) דבר שאינו לא בחזקת היתר ולא בחזקת איסור אסור מספק ואם אמר עד א' שמכיר בו שהוא של היתר נאמן אפי' להתירו וכן לאסרו שיהיה איסור ודאי ונ"מ לענין ספק ספיקא וכן אם היו ב' חתיכות א' של איסור ואחד של היתר נאמן עד אחד לומר זה איסור ואפי' אשה נאמנת (סס נהגהת רמ"ח):

(יד) ב' אדם אינן אלא בעד א' לענין איסורים וכל פסולי עדות כשרים לענין להתיר כגון לומר בשר זה שחוטא אבל לאסור אינו נאמן דאפי' בעד בשר אינו נאמן אלא כשהבעלים שותקים וסומך על העד אבל בעד פסול ודאי אינו סומך על

191 חכמת הלכות מאכלי עכרים כלל ע"ב ע"ג שער אר"ה אדם

על עדותו ואם חשוד על דבר א' מבוואר בכלל הקודם (ט"ז ס"ק כ'). הא דאשה נאמנת באיסורין דווקא בדבר שאיסורו ידוע כגון לנקר בשר ולהפריש חלה ומליחת בשר וכיוצא בו אבל בדבר שאין בו אלא ספק איסור כגון לברר דגים טמאים מטהורים או בדבר שיש בו צדדים לוטר מחמתא אין כאן איסור או אפי' בדבר שודאי אלא שיש בו טורה גדול כגון ניקור אחודיים אינן נאמנות מפני שדעתן קלות והן עצלניות (כע"י ג'):

(טו) דברים שאין בהם חזקת איסור אלא חששא שמא יחליפנו נכרי או יגע בו סומכין על הקטן מכיון שבא לכלל דעת שמירה (סע"י י"ד):

(טז) קטן אין לו דין עד להיות נאמן באיסורין מ"ט בקטן חריף ובקיא בדבר ואיבא רגלים לדבר יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור ולהקל היבא דאתחזק איסורא והוא בידו לתקן נאמן (ט"ז ס"ק ל"ח). ומיהו י"א דוקא בדרכנן אבל בדאורייתא אע"ג דבידו לתקן אינו נאמן. וי"א דאפילו בדאורייתא נאמן (עיין מ"א ס"י טל"ז ס"ק ל"ח וז"ל ס"י ק"ד פסק ג"ע דלין קטן נאמן על טבילת כלים ואינו מחלק בין כלי מחכת לזכוכית משמע דס"ל דאפי' דרכנן כיון דאתחזק איסורא לא מהימן וזל"ח ס"ט פסק דקטן נאמן על צדיקה חתן ומשמע אפי' צניח שליטו שלהם ול"כ חין לחלק ולומר דטבילת כלים מיידי שליטו שלהם ול"ע ועיין זמ"ח ס"ט) ומותר לשלוח ע"י קטן חריף לשחוט ולא היישיגן שמא משום שבר השחיטה ישחוט בעצמו וכן לקנות בשר ויין דאין עשויין לקלקל לקנות מן האיסור (פ"ח ס"י קי"ח ס"ק כ"ח):

(יז) והנכרי אינו נאמן בשום דבר לא להיתר ולא לאיסור. ואם הוא מסיח לפי תומו ואינו יודע מנהג ישראל כלל בדבר שאיסורו מדרבנן ולא אתחזק איסורו כגון שהנכרי מביא ביצים ב"מ ומסיח לפ"ת שנוולדו מאתמול נאמן ואם ידע במנהג ישראל לכ"ע אינו נאמן כיון שהביצים שלו י"ל להשביח מקחו אומר כן ואם הביצים של ישראל ואין שייך להשביח מקחו ויודע מנהג ישראל נחלקו האחרונים י"א שאין נאמן (זמ"ח ס"ט סע"י י' פרישה וז"ל) ויש מתירין (ט"ז ס"ד ס"ט ופ"ח וט"ז) וכגון שאומר כן בפני אחרים שלא שאל לו דאם שאל לו לא מקרי מסל"ת ובאיסור דאורייתא אע"ג דלא אתחזק כגון שהביא ביצים ב"מ שלאחר שבת דאם נולד בשבת אסור מדאורייתא (עיין זל"ח ס"י תקי"ג זמ"ח ס"ט ס"ק י"ג הניח ג"ע י"ט דנמדינתנו שכיחי הרבה צילים ומנזיחים הרבה י"ל דהם מן הרוב שנוולדו כזכר ולא ע"ג דזכר טי"מ לא חזלינן זמ"ח מ"מ מדאורייתא הוא מותר דחזלינן זמ"ח ס"ט ול"כ חינו חלל איסור דרכנן ודרכנן נכרי מסל"ת נאמן ול"כ אפי' ציו"ע חקר טבת נאמן) או בדרכנן ואתחזק איסורא אינו נאמן אם לא שיש עוד טעם להתיר כגון נכרי משרת בבית ישראל ונתן בשר בקדרה וא"י אם הדיחו לאחר המליחה כיון דנכרי אנקיותא קפ"ד ולכן אע"פ דאתחזק איסורא כיון דדם שבשלו אינו אלא מדרבנן נאמן ובדבר שיכול לעמוד על הברור אפי' בדאורייתא נאמן (ט"ז ס"ד זמ"ח ל"ח ומס"י קל"ז) וכ"ז לקולא ואם מסל"ת ולהומרא אם הוא דבר שלו והוא עדיין תחת ידו נאמן (ע"י ס"י ע"ז סע"י י"א וס"י קכ"ז זמ"ח ס"ק ד' וזמ"ח ס"י ס"ט וזמ"ח ס"ט) אבל לאחר שיצא מידו אינו נאמן ומיהו אם מהימן ליה אסור ואפי' אינו מסל"ת ועיין עוד כלל ע' ואם יודע מנהג ישראל והיה שם ישראל יוצא ונכנס אפי' רק קטן בן דעת נאמן דמרתת ואם מיחה לנכרי שלא ידח הבשר בלא רשותו והוא עבר על דבריו אסור דהא הזינן דאינו מרתת ואין לסמוך גם אדבריו (ס"י ס"ט סע"י י'):

(יח) המוכר חמאה בחזקת כישרות ואמר שראובן חיקן החמאה ובא ראובן ומכיהשו ואמר שמעולם לא תקנה המוכר נאמן כיון דאינו אלא איסור דרבנן (זמ"ח זמ"ח ס"י ס"ו) וי"א דוקא בחמאה דקיל איסורו אבל שאר איסורי דרבנן הראשון נאמן (ועיין ס"י ס"ז סק"ז וזמ"ח כ"ב):

כלל ע"ג. דין טבילת כלים (ס"י ק"ד):

(א) כתיב בכלי מדין אך את הזהב כו' כל אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו אך במי נדה יהטא כו' הפסוק הזה לא מיידי במהרת כלים כמובא בתנ"ך שאין לך טומאה שעולה ע"י האש אע"כ שמדבר מהכשר כלים מאיסורין ע"י ליבון או הגעלה וכתיב וטהר הוסיף לך טהרת אהרת והיא הטבילה ומפרש הכתוב שצריך לכבול במקוה

במקוה או מעין שיש בו מ' סאה שראוי לנדה למכול בה ולכך כתיב אך בטי נדה כו' והכתוב הזה מירי בכר סעודה מדכתיב העבירו באש ואין דרך להשתמש בכלים ע"י איש אלא בכלי סעודה ומדהוינן דאפי' אחר הליבון הצריך הכתוב טבילה ידעינן דה"ה חדשים דאחר הליבון הרי הם כחדשים וכיון דטבילה זו ע"כ אינו מצד טומאה דאל"כ בלא"ה ידעינן דצריכין לטבילה משום טומאה וא"כ ל"ל קרא אלא הכתוב הצריך טבילה לכלים שיוצאין מרשות עכו"ם לרשות ישראל דגר שיוצא מרשות עכו"ם לרשות ישראל ולכן אפי' להשתמש בו צונן אסור בלא טבילה ודוקא כלי מתכת צריך טבילה כדכתיב זהב וכסף אבל כ"ה וכלי עץ אין צריך טבילה ואמנם חכמים הקנו טבילה לכלי זכוכית דכיון דהן שוים במקצת לכלי ברזל דאם נשתברו יש להם תקנה שיכול להתיבן וה"ה כ"ה הטצופין באבר בפנים שקורין גלויזרש אבל אם מצופין מבחוץ אין צריך טבילה ויש פוסרין כ"ה אפי' המצופין ולכן הקונה כלי סעודה מן הנכרי אפי' חדשים אם הם כלי מתכת או כלי זכוכית מטבילין ומברך אקב"ו על טבילת כלים ואם הם כלי חרס המצופים אבר מטביל בלא ברכה ואם הם כלי מתכת ישנים שנשתמש בהם הנכרי צריך להכשירן תחלה או ע"י ליבון או בהגעלה כדין הכשר כלים האסורים ואח"כ מטבילין אבל אם הטבילין קודם ההכשר הוי כטובל ושרץ בידו. ומ"מ י"א דבדיעבד עלתה לו טבילה ולכן יחזור ויטבול בלא ברכה (סעי' ח')

(ב) כיון דהטבילה הוא משום שנכנס לקרושת ישראל ולכן אם שוכר או שואל כלי מנכרי א"צ טבילה שהרי אינו בא לרשותו (סעיף ט') ואם משכן נכרי אצל ישראל והישראל משתמש בו אם נראה שדעת הנכרי שישתקע ביד ישראל טעון טבילה בברכה שהרי הוא עכשיו כאלו מכרו ואם לאו אפי' ודאי יפדנו (אמרוניס דלא כס"ד) יטבילנו בלא ברכה דמשכון דומה קצת למכר ואעפ"כ אם אח"כ נשתקע בידו יחזור ויטבילנו בלא ברכה וכ"ש אם לבסוף הוצרך ח"ישראל להוסיף עוד מעות לנכרי עבור הכלי וחוי כאלו קנאו עכשיו אע"ג שבבר טבל כ"מ כיון שעכשיו הוי כקונה יטבילנו בלא ברכה (פ"ט זכ"ל דלא כס"ד ס"ק כ' שכתב נטס חו"ה דנריך לנכך דלדעתא דהכי לא הטבילנו ונ"ע מה צדק לא גרע ונמל למיס ומילא סנכתוב לקנו סי' כ"ח נטס ס"ד זעלתם לו עזילה ונ"ע על ס"ד ולפטר דחו"ה פסק כ"ח דעי כוונת):

(ג) וישראל שמשכן כלי ביד נכרי אם היה דעתו מתחלה בשעה שמשכן דדעתא שלא לפדותו עוד וא"כ הוי סמוכרו לו והחזר וקונה ממנו וצריך טבילה (סי' כ"ה) אבל אם מתחלה לא היה דעתו לשקעו בידו ואח"כ נמלך לשקעו בידו וחזר ונמלך ופדאו א"צ טבילה (נטס נטס חו"ה) וכן ישראל שנגבו כלים ממנו והחזירו לו א"צ טבילה שהרי לא נקרא שם נכרי על הכלי אבל אם השר אנסו ולקח כליו וכבר נשתקעו בידו אע"פ שהחזר ונתן לו צריך טבילה. וישראל שמכר כליו לנכרי וחזר ולקח ממנו צריך טבילה (סעיף כ"ח) ולפ"ז כשמוכר חזרות לנכרי בע"פ משום המין צריך טבילה לאחר פסח ולכן מוטב שלא מכרם:

(ד) ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לעשות ממנה כלי או להיפך נחלקו הפוסקים י"א דאזלינן לעולם בתר האומן דאומן קונה בשבח כלי וי"א דאזלינן לעולם בתר הכסף ולכן מטביל בלא ברכה. ודוקא כשכל הכסף של הנותן אבל אם גם האומן נתן מקצת הכסף ועשה כלי מהדש או שהיה נקב בכלי עד שלא מחזיק רביעי' וא"כ נחבטל שם כלי ממנו לגמרי ונתן לאומן לתקנו אם בעל הכלי נתן הטלאי במה לתקן מטביל בלא ברכה אבל אם האומן נתן הטלאי אזלינן בתר האומן כיון שיש לו ג"כ חלק בכלי ולכן אם הנכרי הוא האומן ונתן מקצת הכסף או אפילו הטלאי מטבילו בברכה (ס"ד ס"ק כ"ג נטס ונט"ז כתב סלא לנכך). ונ"ל דישאל המחזיק הוטע שעישין זכוכית ויש לו פועלים נכרים או להיפך יש לסמוך על המקילין ולעת הצורך מותר להשתמש בלא טבילה והוי ס' דרבנן (כעין זה כתב ספ"ח ס"ק כ"ו) וצריך להזהיר ההגונים שיזהירו הלוקחים זכוכית שלא יברכו על הטבילה אם לא שהמחזיק הוטע נכרי ופועלים נכרים:

(ה) וכן אומן ישראל שעשה כלי לנכרי וכל הכסף של הנכרי וקנאה ממנו תלי

כמי בפלוגתא זו אי אולינן בתר האומן וא"כ א"צ טבילה או אולינן בתר מי שהכנסה שלו ולכן יטבילנו בלא ברכה:

(ו) אבל ישראל שקנה מתכת מן הנכרי או אפילו כלים ישנים מן הנכרי והתיכן ועשה מהם כלים א"צ טבילה כלל שהרי אין לנכרי חלק בזה ואפי' נכרי וישראל שקנו כלי בשותפות א"צ טבילה שהרי עדיין שם הנכרי נקרא על כלי זה ואינו יוצא מטומאתו ואם נהור הישראל וקנה חלקו מנכרי צריך טבילה (סס):

(ז) כיון דלא צריך טבילה אלא כלי סעודה ולכן אם שואל או שומר כלי מנכרי א"צ טבילה ואם לקח הישראל מן הנכרי שלא לצורך סעודה כגון לחתוך בו קלף ונייר ולתקן קולמוס אע"פ שתהלת עשייתו היה לצורך סעודה א"צ טבילה ומ"מ אסור להשתמש לצורך סעודה אפי' דרך ארעי עד שיטביל והיה אם קטאו מתהלה לצורך סעודה ונמלך אח"כ לחתוך קלפים דינו הכי (נש"ך ס"ק י"ז):

(ח) ישראל שקנה כלי מנכרי והשאילו להבירו אסור להשתמש בו עד שיטביל שהרי כבר נתהייב ביד הראשון אבל אם הראשון לא קנה לצרכי סעודה אלא לחתוך קלף וכיוצא בו או לסהורה כיון שלא נתהייב ביד הראשון לטבול שהרי אם לא ישתמש בו צרכי סעודה אין צריך טבילה ולכן אם השאיל לחבירו והשני רוצה להשתמש בו צרכי סעודה י"א דא"צ טבילה כיון שגם הוא לא קנה להלושין אלא בתורת שאלה וי"א שצריך טבילה בלא ברכה ובכלי זכוכית יש לסמוך לעת הצורך ולהשתמש בו כך: סה

(ט) א"צ טבילה אלא מה שנוגע במאכל עצמו והראוי לאכילה עכשיו בלא שום תקן ולכן הברזלים שמתקנים בו המצות ושהותכין בו העיסה ושמנקרין בו העריבו ושמתקנין בו הקרעפלאך והקיכלאך והמהגים שתופרים בו מולייתא כ"ו א"צ טבילה כלל אבל סכין של שהיטה וסכין שמפשישים בו כיון דאפשר לשמשן למאכל אחר צריך טבילה בלא ברכה ודרייאפוס שמעמידין עליו קדרה א"צ טבילה אבל שסוד של מתכת שצולין עליו צריך טבילה בברכה שהרי לאחר שנצלה יהיה ראוי לאכילה וכן הכלי שקורין סקאוראדע צריך טבילה (סע"י ה' ונש"ך):

(י) רחיים של פלפלין צריך טבילה משום המתכת אבל התחתון המקבל התכלין א"צ טבילה דכולו עץ וכן המשפכות (סקוקין לייקא או טרעכטער) וכן הברזות שקורין צאפין וכלי ששואבין בו מים צריכין טבילה ונ"ל דכלי שקולין בו קאווע א"צ טבילה. (עיין ס"ך כ"ק י"ח) ומדוכות צריכין טבילה ואפשר גם רחיים של קאווע (ד"ל דרחיים של פלפלין סלני טסוקין זו צנאים הרלוים לאכילה ונ"ע):

(יא) עיקר הכלי של עץ ומעט ברזל קבוע בו כמו אלו המשפכות של עץ ובתוכם שפופרת של ברזל א"צ טבילה כיון שאפשר להשתמש בלא הברזל וכן כל כיוצא בזה. והמדוכות של פלפלין של עץ שעל המדוך מצופה ברזל אם אפשר לדוך בלא צפוי א"צ טבילה אבל כלי המתוקן ביהדות של ברזל ובלא היתדות לא היה אפשר להשתמש בו והם מבפנים צריך טבילה וכלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל מבהויק שמעמידים אותו יטבול בלא ברכה (סעיף ו') וכוס של כסף שהוא עשוי בתקונו רק שהוא מהובר בכלי עץ טעון טבילה אבל אם לא היה העץ לא היה הכוס מתוקן כלל והעץ הוא מעמידו מטביל בלא ברכה (סעיף ז'):

(יב) צריך להטביל ידות הכלים (ס"י כ') ואם הם ארוכות ועתיד לקצצן מטביל עד מקום שעתיד לקצצו ודיו (ס"י כ"ג):

(יג) היורות הגדולות שמבשלין בו שכר נ"ל דצריכין טבילה ואע"פ שקובעין אותן ומחברין אותן לקרקע מ"מ דינו ככלי ונ"ל דאין להם תקנה אלא שיטבילם או שינקוב בהם נקב גדול כדי שיתבטל מתורת כלי ואז יתקן אומן ישראל בדלעיל ס"ד (והלכתי נחשו) סו אך לפי מה ששמעתי שהשכר שמבשלין בו אינו ראוי לשתיה כלל עד שמסנין אותו וא"כ דימה לס"י ואפשר ע"ז סמכו העולם שאינם טובלים אותן:

(יד) כיצד מטביל צריך לנקותו תחלה מכל טנוף ולכלוך והלודה כדכתיב אך את הזהב וקבלו הז"ל דאך הוא מיעוט ר"ל שצריך להעביר כל הציצה שלא יהיה רק הזהב ואם אין עליו רק רושם הלודה או שהרורית של הלודה מבחויק אינו מוזק כיון שדרכו בכך ונ"ל דה"ה הכלים שיש להם קנים (סקוקין סנולין) אע"ג שא"י לנקרו

חכמת הלכות טבילה כלים על ע"ג שער או"ה אדם

לנקרו הוי כמיעוט ואינו מקפיד וכל מיעוט שאינו מקפיד וא"י להעבירו מותר לטבול כך אע"פ שהוא מבפנים אבל אם הוא מיעוט ומקפיד עליו או ברובו של כלי אע"פ שאינו מקפיד אסור לטבולו כך ואפי' בדיעבד לא עלתה לו טבילה (סי' ר"ג):

(טו) וצריך שיכנס כל הכלי במים בפ"א שלא ישאר ממנה חוץ למים אפילו כל שהוא ואם הוא גדול ואינו יכול לטבולו כלו כאחד ג"ל דאסור להטביל לחצאין דומי' דטבילת גדה כדלקמן בה' גדה ואינו דומה להגעלה שהוא להפליט האיסור וכיון שהגעיל המקצת הרי הפליט אבל הכא משום טומאה וכיון שישאר מקצת ממנה חוץ למים חוזר ומתפשט בכל הכלי (וכן נזכר נסי' הסנוך):

(טז) וצריך שיבאו המים על הכלי בין מבפנים ובין בחוץ ולכן אסור לתחוב סכין בדלי ולהטבילו שהרי מה שתחוב בדלי לא תעלה לו טבילה וכן צריך לזהר שלא יתפוס בכלי בשעת טבילה דא"כ יהיה הציצה אא"כ מרפה ידיו ממנו תוך המקוה או אפילו שאוהזו בתוקף בידו האחת תוך המקוה והגביה בשניה ואח"כ חוזר ותפסו בשניה והגביה בראשונה וטבולו כך באהיות ידו מותר לכתחלה היכא דא"א בע"א אע"פ שאין מגביה הראשונה ממנו עד שתפס כבר בשני' דהא מקדמין לו מי המקוה אך מצוה לרפות ידיו ממנו בשעת הטבילה בכל יכלתו וכן הסכין יקשור בהוש' וכה"ג בדבר הרפוי (עכ"ל לו"ס נז"ס נסנוע להדיח דל"א נהני ענינם לחלואין) ואם להלה ידו תהלה במי מקוה אין להוש' (סי' ק"כ סעי' ז')

(יז) מותר להטביל כלי תוך כלי אפי' אם ימלאנו קודם במים שאובין דכשהחזיר ושוקע בבאר והמים שבבאר צפין על פני כלי החיצון ויתחברו המים שבבאר עם המים שבכלי מטהר. והרוצה להטביל צלוחית שפיה צר שקורין פלאשין או בוטעלקס צריך למלאם תהלה במים שאובין או שיששה אותן במקוה כ"כ זמן עד שישער שבודאי נתמלאו כלם מבפנים מים אבל יותר טוב למלאן במים אף שאובין ויניחם בסל גדול או בדלי ומכניסו למקוה ועי"ז נתערב המי מקוה במים אלו והוי טבילה ומאחר שטילא הכלים במים והן ככידים יזהר שלא יושב הכלים על שוליהן או על פיהן דמתמת כובד הכלי יכבד למטה ולא יבאו מים מבחוץ תחת הכלי אלא יניחם על צדיהם ואז יתגלגלו במקוה בתוך הכלי. ואם הם כלים רקים ופיהם רחב כמעלה וכיוצא בו מותר להניחם אף על שוליהם או פיהם דבודאי יבאו המים גם מתחת רק יזהר שלא יניח כלים זה על גב זה כדי שלא יכבדו אלא יניחם זה אצל זה ואף שבמקוה יפלו זה על גב זה אין להוש' דא"א שלא יבאו שמה מים ומותר לטבול כלים בסלים או בשק' כיון שאין מהזיקין מים (לו"ס):

(יח) כלי שהטבילו דרך פיו כאלו לא טבול לפי שאין המים יכולין ליכנס בשוליו אפי' מכניסו כולו למים ומ"מ דוקא כלי שאין רחב מאוד אבל כלי שרחב מאוד ואינו גבוה כקערות שפיר נכנסו בו המים ויותר טוב להפכו על הצד (סי' ר"ג):

(יט) כבר כתבנו שצריך להטביל במעיין או במקוה וצריך שיהיה בהם שיעור מ' אמה שהוא שיעור מקוה אמת על אמה ברום ג' אמות ואף שאינו במדה זו רק שיהיה שם מים כשיעור זה ומעיין מטהר אע"פ שאינו במקום אחד אלא שהוא זוחל אבל מקוה אינו מטהר עד שיהיה עומד במקום א' בגומא אע"פ שאינה עמוקה רק שיש בו מים כשיעור זה ונקווה במקום א' אבל אם הם זוחלים על הארץ אינו מטהר ודוקא שבאו המים בידי שמים ע"י גשמים אבל מים שאובין פסולים ולכן הגומות וההפירות שבשדות שנראה שנעשו ע"י גשמים מותר לטבול בהן (סי' ר"ח סעיף ע"ד). ונ"ל דבשעת הדחק מותר לטבול כלי זכוכית בשלג דטבילתו ודאי רק מדרבנן אם הוא במקום א' אבל לא כלי מתכת דלהרבה פוסקים הוא מה"ת (סי' ר"ח סעי' ל' ונח"ס סי' ק"ס נח"ס ע"ס ונסי' קל"ט סעי' ע"ו ע"ש ונח"ס):

(כ) אם נשתמש בכלי קודם שטבולו לא נאסר המאכל ומ"מ אפילו בישל בו מאה פעמים צריך לטבול אותו:

(כא) קטן אינו נאמן על טבילת כלי מתכת ונ"ל דבכלי זכוכית לצורך שבת נאמן דאינו אלא מדרבנן (עיין נ"ח ססי' תל"ז) ועיין לעיל כלל ע"ב:

(כב) כלים שנפלו למים קודם טבילה א"צ לטבול עוד דלא בעינן כוונה לטבילה ולכן אם הטביל כלים ע"י נכרי עלתה להם טבילה (סי' ק"ך נס"ך ע"ס ס"ק כ"ח):

(כג) אסור להטביל כלי בשבת וי"ט ואם שכח בע"ש יתנם לנכרי במתנה ויחזור וישאלנו

חכמת הלכות טבילת כלים כלל ע"ג ע"ד שער או"ה אדם 195

וישאלנו ממנו ואם הוא כלי שראוי להביא בתוכו מים מן המקוה במקום שמוותר לשלטל בשבת ישאוב בו מים להביא לבית דלא מהוי כמו שמשביל ולא יברך ואא"א ג"ל דכדאי הוא הב"י לסמוך עליו ולטבול בשבת אם הוא בענין שיחבטל ע"י כך מסעודת שבת אבל בלא"ה לא (דלף טנא"ח סתם טס"ע דנוחל סא זי"ד כ' סתם דלסוק):

כלל ע"ד. דין הכשר כלים (ס"י קכ"ח):

(א) כלים האסורים בין כלים ישנים של נכרי או שנאסרו מבשר וחלב או שאר איסור כדרך שנאסרו כך הוא הכשירן לפיכך הלוקח כלי תשמיש מן הנכרי שנשתמש בהם בצונן כגון כוסות וצלוחות וכיוצא בהן מדיחן ומשפשפן היטב במים כדי להסיר מה שדבוק בהם ואח"כ שוטפן במים ומטבילן ומותרים ואם נשתמש בהם בחמין אם כלי חרס אין להם תקנה ואם הם של אבן או מתכת או של עץ צריכין הגעלה ומדינא כלי שנשתמש בו בכלי ראשון צריך הגעלה בכלי ראשון וקערות וזעליר שתשמישן ע"י עירו הגעלה שלהם ג"כ ע"י עירו אך נוהגין להגעיל הכל בכלי ראשון דלפעמים מכסה בהם קדרה וכיוצא בו וכן הכפות לפעמים מכנים אותן לקדרה ומכ"ש כלי נכרי שידוע שמדיחין יחד בכלי ראשון (סע"י ח' ז'):

(ב) סדר הגעלה כך הוא תחלה צריך לשפשף הכלי היטב מבפנים שלא יהיה בו שום דבר שמנונית נדבק בו וכן צריך להעביר כל חלודה שמנפנים אבל כשיש רק רושם חלודה אינו מוזק וצריך שלא יהיה בכלי שום סדק או גומא ואם יש בו צריך להרחיבו ולנקר היטב ואם אינו יכול לנקר ישים שם גחלים עד שישרוף נוף האיסור אם יש שם ועיין כל דיני הגעלה בא"ח סימן תנ"א ובהיבורי ח"א בהל' פסח כלל קכ"ה:

(ג) צריך להגעיל גם ידות הכלים ומיהו סגי שישפוך עליהם מים רותחין מכ"ד שהרי ג"כ אינו בולע רק ע"י מה שניצוצות נופלים מתוך הכלי עליו וצריך שינקר במקום שמחובר הבית יד שלא יהיה שם איסור בעין ואם אינו מדובק יפה ויש חשש שיש שם איסור בעין צריך ללבן אותו מקום וכן אם יש טלאי בכלי צריך להניח שם גחלים שיתלבן ואח"כ יגעיל הכלי ואם ניכר שהטלאי היה מחדש והוא מדובק יפה שאין בו חשש שיש שם איסור בעין סגי בהגעלה (סס):

(ד) דרייאפוס צריך ליבון לפי שנשפך עליו איסור וכן קאצערעס שמוציאין בם הקדירות מהתנור ובדיעבד כיון שאינו נוחן עליו התבשיל בעין וגם אין עליו איסור בעין אלא בלוע ג"ל דמותר דהוי כב' קדרות שננעו זכ"ז:

(ה) כלי שנשתמש באותו יום בתוך מעל"ע לא מהני הגעלה אא"כ שיכנים הכלי בכלי גדול שיהיה במים ס' נגד הכלי של איסור חה לא שכיח (סס):

(ו) כלי שמשתמשין בו ע"י אור כגון מחבת שמטגנים בו לא מהני הגעלה דמה שבלע ע"י אור אינו מפליט ע"י הגעלה אלא דוקא ע"י אור ואם הוא כלי שנאסר מאיסור צריך ליבון כ"כ עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנו אבל מחלב לבשר כיון דהתירא בלע סגי בליבון קל עד שישרוף עליו קש מבחוק. וכלי שהכשירו ע"י ליבון אע"פ שיש בו גומות או סדקים או חלודה אינו מוזק שהאש שורף הכל. ובדיעבד בהפ"ט יש לסמוך על הפוסקים דמחבת לא נקרא תשמישו ע"י אור לפי שלעולם לחלוות השמנונית שם ולא מקרי תשמישו ע"י אור רק שפודין ואסכלאות שצולין בו זכ"ש תנור (ח"ח ס"י תנ"ח זט"ז ס"ק ח' וס"ק ט"ז וזנ"ח ס"ק י"ח) וצ"ע:

(ז) אם הגעיל כלי הצריך ליבון אסור להשתמש בו בחמין אפי' שלא ע"י אש דחיישינן שמא לא פלט הכל ע"י הגעלה ויחזור ויפלוט בפעם ב' (סינון קכ"ח ס"ז ס"ק ד'):

(ח) כל מקום שצריך הגעלה לא מהני אם קלפו לכלי בכלי אומנות שהרי נבלע בו האיסור מעבר לעבר (סס סע"ף ה'). ודין המרדה של איסור נתבאר לעיל כלל ס"ב סימן ח':

(ט) כלים שתשמישן בצונן אם יש לחוש שחממו בו יין או שמלחו בו או שעמד בו מעל"ע דהוי כבוש נוהגין להגעיל ואין לשנות ואפילו תיבות ושלחנות הנקחים מן הנכרים נוהגין להגעיל שמא נשפכו עליהם חמין ונוהגין להכשיר השולחנות

196 חכמת הלכות הכשר כלל ע"ה שער או"ה . אדם

השולחנות ע"י עידוי (ועיי' ב"ח הלכות פסק) ומכל מקום בדיעבד אין להוש' ועיין לקמן בדין הכשר כלי יין

(י) תנור או כירה שנאסר ע"י איסור צריך ללבנה עד שיהא ניצוצות נתון ממנו וגם צריך שילכו הגחלים על פני כולו דכיון שבלעה ע"י גחלים צריך להפליט על ידי גחלים ואם ספק אם הלכו על פני כולו אסור אבל מבשר לחלב כיון דהתירא בלע אע"פ שאינן מהלכין ע"פ כולו מותר בהפ"מ ובלבד שילבן היטיב (א"ח סי' תס"ח וצ"ח ס"ה):

(יא) כלי מתכות אע"פ ש"א שאם נשתמש בו במקצתו נאסר כולו משום דהם מקצתו הם כולו אבל לענין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו בין לענין הגעלה ובין לענין ליבון דאע"ג דמולך הבליעה בכולו מ"מ אינו מפליט מכולו ולכן אם השתמש במקצת על ידי אור וליבן אותו המקצת ואח"כ תהב הצד שלא הגעיל בכלי אסור לכ"ע שהליבון אינו מפליט כלום אלא ששורה האיסור אבל דבר שנבלע ע"י הטין במקצת והגעיל אותו מקצת אם נשתמש באותו מקצת שהגעיל מותר בדיעבד דאמרינן אינו מפליט מכולו אבל אם השתמש באותו מקצת שלא הגעיל נחלקו האחרונים המ"א בסי' תכ"א ס"ק כ"ד כ' דאסור בדיעבד והש"ך וב"ח מתירים ונ"ל דבהפ"מ ויש עוד צדדים להקל יש להקל אבל לא בלא"ה (ועיין לעיל כלל נ"ו סי' ו' וצ"ח סי' מ"ד):

(יב) יש מקומות שנהגו היתר לשום יין בכלים שהנמרים שלו מדובקים בחלב משום שמבע היין לברוח מן החלב והחלב נקרש ועומד בעצמו ואינו נוגע ביין (קכ"ח סעיף ח')

(יג) כלים הנאסרים ע"י מליחה צריכין הגעלה ובדיעבד אם מלחו בהם אמרינן אין מליחה להפליט:

(יד) דין סכין של איסור והכשרו נתבאר לעיל כלל מ"ז סימן ח' ודין הכשר כלי יין נתבאר לקמן כלל פ"א:
סימן קכ"ב מבואר לעיל כלל נ"ה:

הלכות יין נסך

כלל ע"ה. דין הומר איסור של י"ג ומי האוסר במנע (סי' קכ"ג):

(א) יין שנתנסך לפני ע"ז אסור בהנאה מדאורייתא כדכתיב אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם ואתקש לזבחי ע"ז אבל סתם יינם מותר מדאורייתא אפילו בשתייה אבל הכמים גזרו לאסור בשתייה גזרה משום בנותיהן וכדי שלא ישעו לומר דגם י"ג מטיש אינו אסור אלא בשתי' ולכן גזרו שאפי' סתם יינם יהי' אסור בהנאה וגזירה זו הוא מנזרות י"ח דבר שאפי' יבא אליהו לא מהני היתר לאיסור זה שכבר קבלו עליהם כל ישראל ואיסור זה של סתם י"ג אע"פ שהוא קל בעיני העולם ודימו לשאר איסור דרבנן אבל באמת האיסור המור מאוד והשותה סתם יינם עוקר נשמתו ממקום שנשרש בו בקדושה ביין המשומר בענביו ואין לו חלק לעוה"ב והאריכו מאוד בעונש זה המקובלים ונתחבר על זה ספר מיוחד הנקרא יין המשומר והקורא בו הסמר שערת בשרו מגודל העונש וכתבו שקבלה בידם שהשותה סתם יינם יכשל בודאי לבעול ארמית כמו שגזרו הכמים יינם משום בנותיהם (וכן הוא בספ"ג) ובספר הזכרונות מההסיד ר' שמואל אבוהב מאריך ג"כ בעונשו ולכן כל אדם יזהר בזה מאוד לנפשו ויזכה לסעודת לויתן וליין המשומר ואם נכשל ושתה י"ג יתענה לפחות ה' העניות נגד ה' פעמים גפן שבתורה (לכד' מנסה חוכה) ויתודה ולא ישתה עוד (קכ"ג קכ"ג):

(ב) יין שנוגע בו עכו"ם אפילו יין שלנו יש לו כל דין סתם יינם ואין חילוק ביניהם כלל:

(ג) ואפי' נתחמץ היין אח"כ נשאר באיסור ואפילו הומץ יין שלנו שנוגע בו עכו"ם אסור כל זמן שאינו חזק כ"כ שאם משליכין על הארץ מבטריע ואין אנו בקיאים בזה ואסור (סעי' ו')

(ד) אם נמצא חבית יין שנחתמין עד שמבעבע כשמשליכין אותו בארץ דאז מדינא אין בו משום מנע עכו"ם ותוך ג' ימים למפרע נגע בו עכו"ם אין לחוש למגעו שכוודאי ג' ימים קודם לכן היה חומץ בריחו ומעמו (סעיף ז')

(ה) יין שנקרש מחמת קור ונגע בו עכו"ם כשהוא קרוש אין בו משום מנע עכו"ם אבל לאחר שנמס ה"ז כיון ואסור אבל יין שהקרים אסור (ס"ך ס"ק י"ג):

(ו) החרצנים והזגין ושמרי יין שלהם תוך י"ב חדש אסורים ולכן היין שרף שנעשה מזיעה שלהם אסור כיוןם ולאחר י"ב חדש אם תמזן במים תחלה (כ"ל) טמך עליהם מים לעשות תמיד) מותרים אפי' באכילה שכבר יצא מהם היין אבל אם לא תמזן אסורים לעולם אפי' יבשם בתנור ודוקא החרצנים שהי' על י"ג אבל אם שלה חרצנים מן הגת קודם שהמשיך היין כמו שיחבאר בכלל שאח"כ וכן אלו שדורכים ענבים בהכיות דלא שייך בו משיכה אע"פ שהיין צף עליהם למעלה מותרים ולכן המהמין עיסה בשמרי יין של עכו"ם כל העיסה אסורה ואפי' באלף לא בטיל דלטעמא עבד ואם דרך העכו"ם להחמין בשמרי יין או ליתן אותם בשכר ודבש אסור לקנות מהם (סעיף י"ד ט"ו):

(ז) התמצית של יין הנקרש על דופני החביות והקנקנים (כ"ל דכ"ל נה סקורין וויינשטיין) נהגו בו היתר להשתמש בהכלים לאחר שהכשירו כדן המבואר בכלל פ"א ואין מקליפם התמצית הנקרש עליו שכיון שנתייבש כ"כ כבר בלה כל לחלוהית היין שבו וכעפר בעלמא הוא ועיין לעיל כלל ס"ו סי' י"ח (סעיף ט"ז):

(ח) יין צמוקים לאחר ששרה אותם במים אע"ג דלא מצא יותר רק כפי המים שנתן עליהם מ"מ כח הפירי העומד בתוכן נותן טעם חזק והוי כיון גמור ואע"ג דעדיין הצמוקים מעורבים עם המים וקיי"ל לענין י"ג דאינו נקרא יין להתנסך עד שנמשך עכ"פ על הגת (כדלקמן כלל ע"ו) שאני התם דאין דרך להניח הענבים עם היין משא"כ הכא שדרך הוא להניח הצמוקים בתוך החביות ושם נעשה יין גמור כיון שעברו עליו ג' ימים (טס וס"ך ס"ק כ"ד וט"ז ס"ק י"ג וזל"ח סי' ר"ב זט"ז ס"ק י' וזמ"ח ס"ק כ"ז ול"ע ל"ל ג' ימים שהרי כנוס הוי מע"ל) (וזל"ח וזד"מ לא נזכר ג' ימים ולכן כ"ל דלאחר מע"ל דינו כיון וחטונה כלז"ח אינו צדי ולאסר דמעשה כך היה):

(ט) דין מים שנותנים על החרצנים שלנו וכן שמרים שלנו שתמזן במים מבואר בש"ע סעיף ט' וסעיף י"א:

(י) כיון שאיסורו משום בנותיהן לכן לא גזרו אלא על יין דשכיח לשתותו אבל יין של ישראל שבשלו ולאחר שנתבשל בישול גמור על האש עד שנחמט ע"י הרתיחה וכן יין של ישראל שמערבין בו דבש או פלפלין עד שנשתנה טעמו עד שע"ז לא נקרא עוד שמו עליו ונגע בו עכו"ם מותר אפילו בשתיה אבל יין בר (סקורין וועלמוט וויין) כיון שדרך לשתותו כך דינו כיון גמור (כ"ל סי' ע"ד) (ומלחתי באורח מישור דחולק על ל"ל וכי דונלסון כל הפוסקים משמע כיון דנשתנה טעמו לגמרי חט"פ סנקרא יין מה נכך) אבל אם בישל יין של עכו"ם וכיוצא בו אסור שהרי כבר נאסר מתחלה. ותבשיל שיש בו יין ואינו ניכר בו בעין אלא שנבלע בו אין בו משום ניסוך ולכן אם נגע בו עכו"ם לאחר שנתערב מותר ואם הוא בעין נאסר (סעיף ג"ד). ויין מוזג דהיינו כשיש כנודו ששה חלקים של מים בטל ומותר בשתיה. ומי כוסר נאסרים במגע עכו"ם לפי שא"א בקיאי מתי נקרא בוסר (סעיף מ')

(יא) דבש של ישמעאלים דהיינו שלוקחים ענבים ומשימים עליהם עפר לבן ידוע שעה א' או יותר קודם דריכתם כדי שיצול היין היוצא מהן מהרה ויעמוד במתיקותו ואח"כ דורכים אותם ומבשלים אותו יין בישול יפה עד שיתעבה ונעשה בעין דבש ואלו בעכו"ם אחר ה"ז זה איסור גמור כיון שתהלתו הי' יין גמור אלא אפילו בישמעאלים דתהלת איסורו אינו אלא משום חתנות אפי"ה אסור (סעיף כ"ו):

(יב) יש ליתר מלהוציא החרצנים והזגים מהגתות ע"י עכו"ם אפילו אחר שהוציאו מהם יין ראשון ושני דשמא יש בו טיפת יין ואסור אבל בנעצרו בגלגל וקורה אין לחוש בכה"ג למגע עכו"ם (סעיף י' וזמ"ך):

חבמת הלכות יין נסך כלל ע"ה שער אריה אדם

(יג) כיון שזה שאסרו בהנאה הוא משום גזירות י"ג ממש ולכן מי שאינו עו"ן כגון תינוק משגולר וכל זמן שאינו מזכיר שם ע"ו ומשמשו' וגר תושב וגר שמל ולא טבל כראוי אינן אוסרין במגע בהנאה ויש מקילין בגר תושב וגר שלא מל דאינו אוסר במגע וגוי שאינו מאמין כלל בע"ו וישמעאלים כל אלו בין יינם ובין במגעם מותר בהנאה לכ"ע (אפי' להאוסרים סתם יינם זכאה) אבל בשתיה אסור לכ"ע שהרי השתי' אסורה משום חתנות אבל ישראל מומר דינו כעכו"ם (סימן קכ"ד) והקראים בזמנה"ו יינם אסור לשותות אפילו בבית ישראל משים בנותיהן אבל מותר לשותות עמו יין שלנו אע"פ שנוגע בו (כו"פ נסס רס"ל):

(יד) ומטעם זה יש מן הגאונים דס"ל דעכו"ם בזמנה"ו כיון שאינן רגילין לנסך לעכו"ם דינן כתינוק עכו"ם בזמן הש"ס ולכן יינם אסור בשתי' משום חתנות ומותר בהנאה ובמקום צורך יש לסמוך על זה ולכן מותר לנכות בחובו סתם יינם וכן אם עבר וקנה מותר למכור אבל לכתחלה ראוי לאסור שלרוב הפוסקים גם בזמנה"ו סתם יינם אסור גם בהנאה וכן ראוי לכל בעל נפש להחמיר ויצליח (סימן קכ"ג סעיף ח') וכן שאין להשכיר עצמו או ביתו או בהמתו או כליו או לשמש ולמזוג לעכו"ם ביי"ג או להיות תורגמן וסרסור ואפי' לשמור בחנם חבית של יי"ג אע"ג שבטור אם נשברה או נאבדה ואפי' לא יחזיק לו טובה מ"ם אסור שאם תשבר או תאבד סתוך שמירתו מיצר הישראל נמצא שהוא רוצה בקיומו ומצוה לבטל ע"ו ומשמשיה (סי' קכ"ג סעיף ח' וסעיף ו' נט"ו וט"ז) וכן לא יתן יין בכלי לעכו"ם המכרין להטעימו שבין שיגע בו נעשה יין נסך וכשמכריו ומטעימו ומראהו נהנה הישראל מיי"ג (סס סעיף ה') וכן בכל מקום שאין הפסד ראוי להחמיר ולאסור בהנאה רק אין בדינו למחות כיד העושי' מו"ם בסתם יינם כיון שיש מקילין אפילו לכתחלה וכ"ש בעתים הללו שהעניות מצויה:

כלל ע"ו. דין מאימתי נקרא יין וביצד נאסר במגע עכו"ם ובכח

(סימן קכ"ג קכ"ד):

(א) ע"י ג' דברים נאסר היין. (א) ע"י נגיעה. ואפילו לא נגע אלא שהיה נקב בחבית וחתב בו עכו"ם ברזא קצרה אע"פ שלא נגע ביין מ"ם אלו לא סתם הנקב הי' כל היין יוצא ה"ל כנוגע בכולו ואסור בהנאה מדינא. (ב) ע"י כחו. שהטה העכו"ם החבית ועי"ו יצא היין וזה אינו אסור מדינא אלא בשתיה. (ג) ע"י ניצוק. כגון המערה יין לתוך כלי שיש בו יי"ג האסור בהנאה מדינא. כיון שהקילוח מהברן הכל אסור:

(ב) מאימתי נקרא יין לאסור במגע עכו"ם משהתחיל לימשך דהיינו משנמשך בנח בעצמו אע"פ שעדיין לא ירד וקלח ממנו לחוץ כלום אלא שהגת הוא מודרן ופינה החרצנים והזנים למקום אחד עד השולים ונראה היין לברו צלול עומד במקום אחד זהו נקרא המשכה (לס"י) ואם נגע בו העכו"ם נאסר כל מה שבגת אפי' לא נגע אלא בהרצנים וזנים אם יש בהם מופח ע"ם להטפוח. וא"ל לא נאסר אלא מה שנגע בדלקמן סי' ד' וכ"ש אם נמשך חוץ לגת לבור דהוי המשכה (אפי' לכ"ח) ואם נוגע אה"כ אפי' מה שבגת אסור אבל כ"ו שלא הבדיל היין עד שולי הגת מן החרצנים והזנים לא הוי המשכה אע"פ שיש הרבה יין במקום א' מכונס בנומא א' שבין החרצנים והזנים שאינה מגיע עד השולים אינו נאסר במגע דלא נקרא המשכה כיון שיש ענבים תחת היין הלכך אם הגת סתומה ומלאה בענין שא"א ליין לברו לימשך בה אפי' ממילא אין בו תורת יין לאסור במגע ואפי' לקח העכו"ם בידו הרבה עם הרצנים וזנים לא הוי המשכה ומותר להחזיר לתוכו (קכ"ג סעיף י"ג ולסון זה העתקתי מלבוש):

(ג) אם מילא מהגת כוס יין וכוונתו לשלותו (כ"ל להסיר) מהחרצנים והזנים הוי המשכה וכל היין שבגת תורת יין עליו לאסור משום מנע וכן אם נתן סל לתוך הגת או גיגית דרוכה נקרא המשכה ואפי' לא לקח הישראל מ"ם שבסל כיון שהיין צלול נכנס לתוך הסל ונבדל מהחרצנים והזנים אבל אם לקח החרצנים עם היין לא הוי המשכה ואפילו אם לקחן עכו"ם ביהר מותר להחזיר המותר (סס סעיף י"ס ונט"ז):

הכמת הלכות יין נסך כלל ע"ז ע"ז שער או"ה אדם 199

(ד) גיגית מלאה וכ"ש אינה מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית עכו"ם והם של עכו"ם יש לאסור לקנות ממנו דשמא המשיך ממנה ואפי' בהעלמת עין שהעלים הישראל עיניו ממנו אסור אם לא שחתם הגיגית אבל אם היא של ישראל אין חשש שמא המשיך העכו"ם במקום שהי' נתפס עליו כנגב (סס סעיף י"ט וע' נפסו ל"ג סה"ל ז"ז כ"ג) ודוקא בגיגית דשייך בו המשכה אבל בעריבה שאין דרך למשוך משם מותר לקנות ממנו ענבי' דרוכות ובעל נפש יחמיר גם בזה דשמא היו אותן ענבים הדרוכים כבר במקום ששייך המשכה ויודע שלא יקנה הישראל מאותו כלי וע"כ הוא מריקם לעריבה וכן ראוי לנהוג במקום שאמשר (ע"ז ס"ק ע"ז):

(ה) נת שהיא סתומה ומלאה דלא שייך המשכה וירד ממנה יין וחרצנים ביהך לתך סל שלפני הגת שהיין מסתגן בו אין על מה שבנת תורת יין אלא על מה שבסל בלבד למה הדבר דומה ללוקח ענבים ויין ביחד מן הגת ונתנו למקום אחר ומשם נמשך היין מן הענבים דדבר ברור הוא שאין מה שבנת נקרא יין בשביל שנמשך יין מאותו מקום ואם נגע עכו"ם בסל נאסר ואם החזירו לגת נאסר מה שבנת משום תערובת יין שבסל שנחערב בו. ואם יש במה שבנת ס' נגד היין שנפל בו מהסל מותר לדין דק"ל סתם יינם בטל בששים ולכן אפי' אין בנת דק יין נמי בטיל ואפי' ע"פ הדין לשיטת הש"ע ד"ן אסור בכל שהוא וא"כ אם אין שם אלא יין אסור מ"מ אם יש בנת ג"כ חרצנים וזנים אמרינן סלק את מינו כמו שאינו דהיינו היין ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהיינו החרצנים והזנים דהוי כבשוא"מ עם היין דהא ד"י"נ אסור בכ"ש הוא דוקא במינו אבל שלא במינו בטל לכ"ע בס' ודוקא כשיש ס' בחרצנים וזנים לבר דאז גם היין מותר מטעם סלק אבל אין היין מצטרף לס' לדעת הש"ע (ט"ז ס"ק י"ג ודלל כמסנע מס"ך ס"ק ע"ח) ושטרים שלא עברו עליו יב"ח עם יין הוי מב"מ (סס' קכ"ו):

(ו) נת סתומה ומלאה ר"ל שסתם הצנור של גת שלא יוכל היין לירד ממנו לבור וגם מלאה כדי שלא יכשוך בנת עצמו אלא במקום שנסחט שם עומד מעורב עם הזנים מדינא ה"י מותר לדרוך בה עם העכו"ם אלא שר"ת החמיר לאסור בה כיון שיש מציאות שיהי' בו המשכה כגון שיקח בכלי יין צלול מן הגת כדלעיל סי' ב' ג' וכיון דבהמשכה כל דהו נעשה י"י"נ וא"א ליהרר ממגעו של עכו"ם אחר המשכה וגזרו קודם המשכה אמו לאחר המשכה ועוד החמירו דאפי' בגיגית ויש בו ברוא גדולה דל"ש בו המשכה שאם יקח הברוא יצאו גם הענבים עמו אפי' אסור לדרוך עמו כיון ששייך בו קצת המשכה כשנמנע הברוא ואז יוצא יין צלול וכ"ש כשיש בו ברוא קטנה שאין ענבים יכולין לצאת משם גם בזה גזרינן שמא יגע לאחר המשכה וגזרינן קודם המשכה אמו לאחר המשכה ואפי' הוי העכו"ם כסות דל"ש שמא יגע בידו. ולכן אפי' אינו נוגע ברגליו בענבים כגון ששם עצים ודפים על הענבים ועלה העכו"ם על הרפים ודרך אפי' אסור לכתחלה ובריעבד כל זמן שלא נמשך ממנו היין אפי' נגע בהם העכו"ם מותר אבל כשכבר נמשך וישראל עומד על גבו וראה שלא נגע לא בידו ולא ברגליו כל מה שיצא לחוץ אסור בשחיה הואיל ויצא מכהו ולדין במקום המסד מותר אף בשחיה אבל מה שבנת ובגיגית מותר. אבל בגיגית שאין בו ברוא כלל דל"ש בו כלל המשכה אע"ג דגם שם שייך המשכה דהיינו אם יפנה כל הענבים למקום אחר בגיגית והיין מן הצד דזה הוי המשכה כדלעיל סימן ב' כיון דזה לא שכיה כלל דלמה יעשה כן ולכן מותר לדרוך בגיגית בזה וכן בעריבה (ס"י קכ"ג סעיף כ"א כ"ג) ועיין לעיל סעיף ד' (וע' כ"ז כ"ז ס"ק י"ד ונ"ד):

(ז) כיצד היא הנגיעה שיאסור מדינא בהנאה שיגע בכוונה בידו וי"א אפי' כרגלו או בשאר איבריו שדרכן לנסך (עיין ס"ך ס"י קכ"ג ס"ק ע"ג) או בדבר אחר שבידו בכוונה וישכשך אפי' שכשוך מועט או ששתה ממנו בין ששתה העכו"ם מהחבית בין ששתה מהכוס והחזיר הישראל את המותר לחבית או שמצץ במינקת (סקוקין ליועל) בחבית והעלהו לפיו כל היין אסור בהנאה (ס"י קכ"ד סעיף י"א) ואפי' לא נגע ביין אלא ברתיחה שעל היין (סס) או שהגביה כלי עם יין ושכשך מעט והכלי היה פתוח הוי כאלו נגע ביין עצמו ומדינא דש"ס אסור בהנאה (סעיף י"ז):

נגע

חכמת הלכות יין נסך כלל ע"ו שער אר"ד אדם

(ח) נגע ביין ולא שכשך כלל מותר בהנאה מדינא (ט"ד ס"ק כ') ולדין משמע מש"ך ס"ק ל' דמותר בשתיה כדלקמן סי' י"י:
 (ט) אהו עכו"ם בכלי פתוח ושכשך אבל לא הגביה ולא נגע ביין לרמב"ם וב"ב בש"ע סעי' י"ז דאסור בהנאה מדינא ורבים חולקים וס"ל דשכשך בלא הגביה לא מקרי שכשוך ומותר אפי' בשתיה ובמקום הפסד יש לסמוך ע"ז (רמ"א ס"ס) וב"ש דבנגיע' הכלי לחוד בלא הגביה ושכשוך דמותר (ט"ד ס"ק מ"ג):
 (י) כד"א כשהי' הכלי פתוח אבל אם היה הכלי סתום בין שהי' מלא או חסר אע"פ שהגביה ושכשך מותר בשתיה לכ"ע דאין דרך ניסוך בכך (ס"ס סעיף כ"ס ונס"ך וסי' קכ"ה סעיף ט' ע'):
 (יא) היה הכלי פתוח והגביהו אבל לא נגע ביין אם הי' הכלי צר אסור כיון שהגביה ושכשך וזה דרך ניסוך כיון שהגבי' ושכשך אבל אם הי' הכלי רחב כדלי וכיוצא בו אע"פ שהעכו"ם נושא הכלי ובודאי משכשך בדרך הילוכו כיון דלא נחא לי' בשכשוך זה דמתיירא שמא ישפוך מותר אפי' בשתי' ובלבד שיהיה הישראל הולך אחריו שיראה שלא יהי' חשש שמא נגע ביין אבל אם מכויץ לשכשוך או כלי שפיו צר ופתוח אע"פ שהוא בדרך הילוכו כיון שמגבי' ומשכשך הכלי אסור (סי' קכ"ה סעיף י' ונס"ך ס"ק י"ט) וי"א דאפי' הגביה ושכשך כיון שלא נגע ביין לא בגופו ולא בדבר אחר מותר בהנאה מדינא (ט"ז סי' קכ"ד ס"ק ט"ו) ואם ניתו על עכו"ם וחזר לייין אע"פ שניתו על בשרו מותר דאין דרך ניסוך בכך (ט"ד ס"ק כ"ח נסי' קכ"ה):

(יב) מגע עכו"ם לאסור בהנאה מדינא צריך ג' תנאים. (ב) שיהי' בר כוונה לנסך לאפוקי תינוק כל זמן שאינו יודע במיב ע"ז או אפי' גדול אלא שנפל לבור של יין ועלה מת (קכ"ד סעיף י') או שנתקל ונתגלגל בתוך היין ונתגלגל גם לחוץ שהי' באונסו גם לבסוף אבל אם לאחר שעבר האונס נמצא עדיין נוגע ביין אפי' אונס דעלמא דלא קרוב למיתה אסור בהנאה (ס"ס נס"ך ס"ק נ"ו). (ג) שידע שהוא יין. (ג) שלא יהא עוסק בדבר אחר (סעי' י'). ועכו"ם בזמיהו שאינם עע"ז כל מגען מיקרי שלא בכוונה וא"כ אם נגעו ביין שלנו אינו אסור אלא בשתי' וא"כ הי' במקום דמדינא אפי' בעע"ז אינו אסור אלא בשתי' כגון שלא ידע שהוא יין או שהי' עוסק בד"א ונגע ביין שלא בכוונה מנע א"כ בעכו"ם שלנו מותר אפי' בשתי' דלעולם נחתנין חד דרגא ומ"מ אין להתיר רק דוקא במקום הפ"מ ואין לפרסם הדבר בפני ע"ה אבל יין שלהם אפי' של ישמעאלים אסור בשתי' אפי' בזמיהו ואין חילוק בזה אלא לענין נגיעה (ט"ד ס"ק ע"ח) ולכן בכ"מ שנכתוב אסור בהנאה לדין מותר בהנאה ובמקום שנכתוב אסור בשתי' לדין מותר אפי' בשתי' ואם יש ספק אם נתכוין ליגע או לא תלינן לקולא דהוי סד"ר (ט"ד ס"ק ל"ג) ונ"ל הי' אם יש לספק אם ידע שהוא יין או לא:

(יג) הושיט ידו לחבית כסבור שהוא של שמן ונמצאת של יין מותר בהנאה (סי' קכ"ד סעיף י"ג) ולדין מותר בשתי' במקום הפסד (ט"ד ס"ק ע"ט) ואם נודע לו שהוא יין וכן אם פשט ידו לחבית וידע שהוא יין אלא שפשט ליטול משם דבר שנפל לתוכו כיון דבכניסתו לא ידע שהוא יין או שהי' טרוד בהצלת הדבר א"כ לא הי' כוונתו לנסך ולכן אם הוציא מיד מותר בהנאה ומ"מ אפי' לדין אסור בשתי' אבל אם תפסו ידיו קודם שמוציאה שלא ישכשך בהוצאתו דבשלמא בכניסתו הי' טרוד בהצלת הדבר מה שנפל לו אבל בהוצאתו לא טרוד ולכן צריך אז שמירה שלא ישכשך ולכן צריך לחפוס ידו ולפתוח החבית מלמטה עד שירד היין וירד למטה מידו ואז מותר בהנאה ולדין במקום הפסד מותר בשתי' (סעיף י"ג נס"ך ס"ס ס"ק ל'):
 (יד) מדד עכו"ם הבור שיש בו יין או החבית דהיינו שהכניס קנה לתוכו לידע מדתו או שהי' מטפה על פי הבית הרוחה כדי שתנוה הרתיחה הוי כמגע עכו"ם שלא בכוונה לנסך ומותר בהנאה ולדין במקום הפסד מותר בשתי' ויש מקילין אפי' במדדו בידו וכן אם זבובים או יתושים ע"פ הבית והתיזן בין בקנה בין בידו מותר בהנאה ולדין בשתי' דבכ"ז עוסק במלאכתו וכן עכו"ם שדרך יין ברנליו ושמררו וראו שלא נגע בידו מותר בהנאה אפי' להאוסרים ניסוך ברנל דבמלאכתו

חכמת הלכות יין נסך כלל ע"ו שער א"ה אדם 201

הוא עוסק (ומס' נגע בידו ע"י נט"ו ס"ק י"ז ונט"ד) ואין לדמות מלתא למלתא להתיר דברים אחרים מאומד הדעת לומר זה אינו מתכוין לנסך ואין לך בו אלא זה שאמרו חכמים! (סעיף י"ע):

(טו) חבית שהי' נקב בצדה ונשטט הפקק מהנקב והניח העכו"ם ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין (סעי' י"ד) או שסתם הנקב בברזא קצרה שאינה עוברת כל עובי השוליים (ס"ד ס"ק ס') כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור בהנאה דכיון דסופו לצאת והעכו"ם סותמו ומונע לצאת הוי כנוגע בכלו ומן הנקב ולמטה מותר בהנאה אך כיון דחשבינן ל"י כמעורב וא"א ליהנות ממנה בפ"ע ולכן מותר למכור הכל לעכו"ם חוץ מדמי היין האסור בהנאה ודוקא שהי' שם ישראל להציל את היין ובא עכו"ם והצילו ונמצא שלא הי' העכו"ם מרוד במלאכתו אבל אם לא היה שם ישראל להציל או שהי' הישראל החוק ממנו קצת או עוסק בדבר אחר וחשש העכו"ם על הנשפך ביני לבני ובא עכו"ם להצילו ועדיף ממדו בידו בסי' הקודם כיון שאינו נוגע ביין ומאחר דבמלאכתו הוא עוסק והכל מותר בהנאה ולדידן במקום הפסד מותר בשתי' (סעי' כ"ג וסעי' י"ד ונט"ד):

(טז) וכן חבית של חרס שנסדק' לארכה והיין יוצא ולא הי' שם ישראל ובא עכו"ם וכרכה או חבקה בידיו וחברה בכחו כדי שלא יצא היין ה"ל כנוגע ע"י ד"א ומותר בהנאה ואם נסדקה לרחבו והיין מטפסף ונתן ידו עליה והכביד עלי' עד שהדקה ומנע יציאת היין מותר בשתי' שאינו רק כמעשה לבנה הנתונה על פי חבית ומכבדה. וכחבית של עץ שיש לה השוקים (סקוקין לייפין) אף בנסדקה לארכה מותר בשתי' שהרי לא היו הדפנות נופלות שההשוקים מחזיקין אותן (סעי' כ"ג) ולדידן לעולם מותר בשתי' במקום הפסד:

(יז) בד"א שהניח רק ידו על הנקב או שתחב ברזא ואינה עוברת כל השוליים אבל אם הכניס אצבעו לפנים או ברזא ארוכה שעוברת השוליים כל היין אסור בהנאה ולא אמרינן דכוונתו להציל ומרוד במלאכתו כיון שהיה יכול להציל בהנחת יד לכד מבלי שיכניס ידו לפנים ולכן אפי' אין ישראל להציל אסור ומ"מ היכא דא"א להציל אם לא שיתחוב ידו לפנים ואין שם ישראל להציל מותר בהנאה דמריד במלאכתו (ס"ד ס"ק כ"ז) ולדידן בהכניס אצבע מותר בהנאה במקום הפסד ואם לא הי' יכול להציל אלא ע"י שיכניס אצבעו ואין שם ישראל וכן בהכניס ברזא ארוכה מותר אף בשתי' במקום הפסד (ס"ד ס"ק ס"ח):

(יח) אם הוציא הברזא התחובה בנקב והיתה נוגעת עד היין כולו אסור שא"א שלא ישכשך ודוקא שידע שהברזא עוברת כל השוליים אבל אם אנו מסופקים אם ידע העכו"ם שעוברת כל השוליים או לא תלינן דלא ידע וא"כ ה"ל מנע עכו"ם שלא בכונה ע"י דבר אחר דמותר אפי' בשתי' כדלקמן אבל אם אינה עוברת כל עובי השוליים בענין שא"א לו לשכשך כשמוציא א"כ הוי כמו כחו (ד"ל ססיין יונל' מנמו) ולכן מה שיצא אסור בשתי' ומה שנשאר בחבית מותר אפי' בשתי' ולדידן במקום הפסד אפי' מה שיצא לחוץ מותר בשתי' וכ"ש אם הוציא שלא בכונה דהוי כח עכו"ם שלא בכונה דאף מה שיצא מותר ועכו"ם שוטה שנכנס לבית שיש בו יין ואפי' ראינו שהוציא הברזא כל שלא נגע בידו ביין עצמו ה"ל מנע עכו"ם שלא בכונה ע"י דבר אחר דמותר אפי' בשתי' (ס"ד ס"ק ל"ו) ואם היתה ברזא ארוכה תוך החכיב ובתוך אותה ברזא נקב ונותנים שם ברזא קטנה לסתום נקבו אם לא הוציא רק הברזא הקטנה כאינה עוברת עובי השוליים דיינינן לה (סעי' י"ד ט"ו):

(יט) אם הוא בענין שאלו לא הניח העכו"ם ידו על הנקב הי' יוצא כל היין כגון שעושין מינקת כפוסה שמניח ראשה א' לתוך היין שבחבית והראש האחר חוץ לחבית ומוצי' היין וע"כ יוצא כל היין שבחבית והניח העכו"ם אצבעו על פי המינקת ומנע היין מלצאת דינו כאלו נגע בכל היין וכל היין שבחבית אסור בהנאה שלולי ידו היה כל היין יוצא ונמצא הכל כבא מכחו בד"א כשהמינקת מגיע עד שולי החבית ואז הי' יוצא כל היין אבל אם אינו מגיע עד השוליים ונמצא שלא היה יוצא היין רק עד מקום שמגיע המינקת וא"כ דינו ממש כדלעיל סי' ט"ו דמה שהיה יוצא הוא אסור בהנאה והשאר אסור בשתי' ומכור הכל (סעיף כ"ג ונט"ד) ודוקא שהניח ידו על פי המינקת שעל היין ממש והוי כנוגע בכל היין אבל אם לא

הכמת הלכות יין נסך כלל ע"ז ע"ז שער או"ה אדם

נגע שש אלא הגביה קצת המינקת ותפס בה מבחויץ ומחמת זה מנע היין מלצאת עוד כדרך שעושים אם רוצים להפסיק הקילוח אז אין איסור אלא מחמת שהריק מן המינקת לחבית ודינו כדין המערה מכלי לכלי לקמן כלל ע"ז סי' י' דיש איסור במאי שיצא לחוץ וזהו בטל בחבית לדידן (ט"ז ס"ק כ"ו):

(כ) אם נדנד עכו"ם הברוא ולא יצא מן היין לחוץ והברוא ארוכה ועברה הדופן ונכנסה בתוך היין אם הברוא אינה מהודקת בחוקה נאסר היין בנדנד זה אבל אם היתה מהודקת בחוקה אפי' היין יוצא ומטפף מותר (סעיף ט"ז ונש"ך):

(כא) וכן ברוא שהיתה רפוי' בחבית ובא עכו"ם והדקה מותר אפי' בשתיה דאין דרך ניסוך בכך ועוד דמעשה לבנה בעלמא קעביד (סעיף כ"ו):

(כב) מנע עכו"ם ביין ע"י דבר אחר שלא בכונה כיצד כגון שהי' יורד מן האילן ומקל בידו ונגע בראש המקל ביין שלא בכונה או שהיה מהלך ונגע בכנף בגדו שלא בכונה וכן אם נתכוין ליגע בו ע"י דבר אחר אלא שאינו יודע שהוא יין מותר אפי' בשתי' (סעיף כ"ד) אבל אם ידע שהוא יין אע"ג שהוא לא נגע בידו אלא שנגע ע"י דבר אחר מ"מ אסור בשתי' ולדידן במקום הפסד מותר בשתיה ומ"מ אם היה אותו הדבר ביין קודם גניעתו כגון שנפל ישראל לבור של יין ושלח עכו"ם ידו ואתו בו והוציאהו וישראל אחר שטרו שלא נגע ביין וכן אם הי' קנה מונח כבר ביין ובא עכו"ם ונגע בקנה אין זה מנע ע"י דבר אחר דמשמע שהוא מגיע דבר אחר ליין אבל זה אינו נוגע אלא בקנה הנוגע כבר ביין מותר אף בשתי' ואפי' אומר בפירוש שנתכוין לנסך דזה לא נקרא גניעה כלל (סעי' כ"ח נט"ז ונש"ך סס):

(כג) יין שהי' מונח ברה"ד ובא עכו"ם ודקרו שם בסכין להוציא יין מה שיצא לחוץ אסור בהנאה דמסתמא נגע בו ומה שבפנים מותר אף בשתי' כיון דלא כיון עכו"ם רק לנקוב החבית ולא כיון ליגע ביין אפי' נגע ביין הוי לי' מנע ע"י ד"א שלא בכונה ומותר ולא חיישינן שמא נגע בידו כיון בשעה שיצא לחוץ דאז הכל אסור דלמה לו לעשות כן (קכ"ד ססעי' כ"ד):

(כד) חבית של עץ שהוא מטפף או שותת יקח ישראל הגעורת בידו ויניחנו כנגד הנקב שימנע היין קצת מלצאת ויבא עכו"ם אומן ויהדקו בסכין בנקב עד שישתום היטיב ואם היין שותת הרבה צריך לזהר ביותר שלא יגע עכו"ם ביין בידו אבל בסכין בדיעבד מותר כיון שאינו מכוין ליגע ביין והוי כמנע ע"י ד"א שלא בכונה והרוצה לעשות מן המובחר יהדק החביות בחבל ויפסוק שתיתות היין ואח"כ יתקנו (סעי' כ"ז) ולדידן אף ביד שרי במקום הפסד כיון דהוי מנע שלא בכונה ט"ך ס"ק ט"ז):

(כה) עכו"ם שעשה נקב בחבית ותחב בו קנה חלול וע"י הקנה שתה מן היין הוי מנע עכו"ם ע"י ד"א וכן אם הוציא העכו"ם יין ע"י מינקת קמן כשיעור שמחויק אותה מינקת והוא נוגע ביד ביין שהוא בפי המינקת הוי מנע ע"י ד"א ואסור בשתי' מדינא ואע"ג שחזר ונתערב ביין איזה טפה מפיו או מה שנגע בידו לדידן דק"ל ד"י"ג בטל בס' כדלקמן וא"כ זה בטל בס' (ט"ז סי' קכ"ד ס"ק ל"ג) ולדידן במקום הפסד מותר בשתיה:

כלל ע"ז. דין יין הבא מבח עכו"ם ובהו ודין ניצוק (סי' קכ"ס קכ"ו):

(א) עוד אסרו חכמים אפי' לא נגע ביין ולא שכשך אלא כיון שיצא היין מן החבית מכחו של עכו"ם אסור אלא דזה אינו אסור מדינא אלא בשתי' כיצד נטל עכו"ם כלי של יין והגביהו ויצק ויצא היין אע"פ שלא שכשך נאסר בשתי' שהרי היין בא מכחו והגשאר בכלי אסור משום ניצוק ולדידן במקום הפסד הכל מותר ואם לא ידע שהוא יין הכל מותר ובהו כחו דמי אבל כח כח כחו כגון שגלגל קורות הגת שיש שם ג' כחות הרפין והגלגל והקורה בדיעבד מותר אפילו בשתיה אבל לכתחלה אפי' י' כחות אסור ולדידן במקום הפסד אפי' כחו ואפי' ידע מותר בשתי' (סי' קכ"ס סעי' א' ז' ונש"ך סק"ח ססק"ג):

(ב) אם כח עכו"ם ובהו ישראל מעורב יחד כגון שישניהם מעירין ביחד לכתחלה אפי' הרבה ישראלים ועכו"ם א' ואפי' הישראל יכול לבדו אסור ובדיעבד אפילו היה העכו"ם יכול לבדו לערות בלא סיוע ישראל והישראל לבד א"י מותר והוא שיהא

שיהא ישראל המסייע גדול אבל אם היה נער קמן אסור דמסייע זה ודאי אין בו ממש שהרי ניכר שהעיקר הוא העכו"ם (סעי' ג' וס"ך ס"ק ו'):

(ג) אם היין מקלח מהחבית שבעגלה לתוך כלי אחר והעכו"ם מגביה העגלה כדי שיקלח היין יותר יפה מותר כיון דבלא"ה מקלח ואף שעכשיו מקלח יותר יפה הוי מסייע ואין בו ממש אבל אם בלא הגבהת עכו"ם לא היה מקלח אסור דהוי כמו וה"ה אם ישראל מריק מכלי אל כלי ובא עכו"ם ומנענע ידו של ישראל אם היה היין מקלח בלא"ה מותר וא"ל אסור ועכו"ם שבא לפרוק חביות יין מעל עגלה ויצא מכחו יין שרי דהוי שלא בכוונה דבמלאכתו הוא עוסק (סס סעיף ד'):

(ד) עכו"ם שהביא ענבים סלים ודרדורים (כ"ל חביות קטנות) וכיוצא בו וזרקן לגת שיש בו יין דרוך אע"פ שיש יין בדרדורים מה שזב מהענבים שבהם מ"ם מותר בדיעבד שהרי יין זה לא נקרא יין כיון שלא נמשך בגת ומ"ם לכתחלה אסור אמו שפיכי יין גמור ואם ישראל מסייע לעכו"ם בזריקתו לגת מותר אפי' לכתחלה (סס סעיף ו' ונס"ך):

(ה) עכו"ם שזרק מים לתוך היין מותר אפי' בשתיה ואע"פ שהניצוק (כ"ל הקילות) מהברן היינו דוקא יין ביין כדלקמן סי' ל"ג אבל מים ביין לא ולכן אפי' נגע במים מותר ואם מכיון למזוג אסור בשתיה אפי' לדידן דקרוב ליגע ואם אינו ידוע אם כיון למזיגה מותר דהוי ספק דרבנן ולקולא (סעי' ז' וע"ס נט"ז וס"ך לחלק בין חבית לכוס ולפי שנמדינתינו אין דרך למזוג כמ"כ סס"ך לכן לא הארכתי):

(ו) עכו"ם שמערה מכלי שבידו לכלי שביד ישראל היוצא אסור בשתיה ולדידן במקום הפסד מותר בשתיה וכ"ש מה שבפנים. וישראל שמערה מכלי שבידו לכלי שביד עכו"ם אם לא הגביה העכו"ם הכלי אע"פ שנדננו מותר בשתיה ואם הגביה ונדננו א"כ הוי שבשוך ודינו כדלעיל כלל ע"ז סי' ה' ט' (סעיף ט'):

(ז) בד"א דכחו אסור דוקא כשהי' בכוונה אבל שלא בכוונה כגון עכו"ם שנושא חבית אפי' על כתפו ובהליכתו יצא מן היין לחוץ אפי' יודע שהיא מטפצפת מותר בשתיה אפי' מה שיוצא לחוץ דכחו שלא בכוונה לא גזרו (סעיף י"ח):

(ח) המערה יין לתוך כלי שיש בו יין עכו"ם אפי' סתם ינם בזמנה"ו ונמצא שהניצוק דהיינו הקילות מחבר יין שבכלי שמערה ממנו ליין האסור ורואים הכל כאלו היה מעורב נחלקו הפוסקים י"א דניצוק אסור דהוי חיבור וי"א דאינו חיבור ולכן הכריע בש"ע דבהפסד מועט אסור ובהפ"ם מותר ואינו הפ"ם כגון שהוציא מהחבית לכלי שיש בו יי"ג בין שהי' בחבית יין הרבה או מעט כיון דאם הי' בו הרבה היה הפ"ם ולכן אפי' אין בו אלא מעט מותר ואפי' אם יכול למכרו לעכו"ם כיון שצריך לזלול קצת במכירה לעכו"ם מותר. ואם עירה מקנקן או כוס מקרי הפסד מועט וימכרנו לעכו"ם אבל ניצוק בר ניצוק כגון שישראל יצק מקנקן לכלי של יין נסך ונאסר יין של ישראל ע"י הניצוק וחזר ישראל אחר ויצק מקנקן לקנקן של ישראל הראשון הנאסר מה שבקנקן השני מותר (סס נס"ך ס"ק ה') וכן אם עירה וקיטף כגון שקודם שנגע הקילות בשל איסור הפסיק קילות היורד מהיין של היתר מותר שהרי אין כאן ניצוק (סי' קכ"ו סעיף ח"ג):

(ט) ולא מקרי ניצוק לאסור אא"כ יש בכלי התחתון עכו"ם משקה מוסף להטפיה או בכלי שדרכו להבנים בו יין לקיום והוא עכו"ם מוסף אבל בסתם כלים ואין בו אלא משקה מוסף בלבד אינו אסור אלא מה שבכלי שעירה לחוכו אבל את שעירה ממנו מותר אפי' בשתיה ומ"ם אם יש בתחתון ששים נגד יין האסור הכל מותר (סס) אבל אין העליון מצטרף לששים (קל"ד) וכן אם יש בעליון ס' נגד כל מה שיש עכשיו בתחתון אע"פ דהתחתון אסור כיון שאין בו ס' מ"ם העליון מותר ולא גרע מאלו נתערב הכל בעליון (סי' קכ"ו סעיף ה'):

(י) לא אמרו ניצוק חיבור אלא המערה. ליי"ג האסור בהנאה מדינא ואז אסור אפי' לדידן דאע"פ דכל מנעם אינו אסור רק בשתיה מ"ם אלו הי' בר כוונה הי' אסור בהנאה (ס"ך ס"ק ט'):

(יא) עכו"ם המערה יין מכלי לטיס או לאשפה או למקום לכלוך אין דרך ניסוך בכך ולכן אפי' נגע עכו"ם זה המערה ביין הכל מותר שהרי עשה אותו כמים ואין כאן מהשבת ניסוך כלל אבל אם עכו"ם אחר נגע בקילות הכל אסור ואם מערה

חכמת יין נסך כלל ע"ז ע"ח שער או"ה אדם

ע"ז קרקע דינו כמערה לתוך כלי שגם הם מזלפים ע"ז קרקע לפני ע"ז (סעיף ד') וה"ה דעכו"ם שנגע בקילוח היין היוצא מן החבית מה שבהכית אסור היינו מטעם ניצוק ולס"ז לדין דינו כמו בס"י ז' דבחבית מותר ובקנקן אסור (ס"י קכ"ד סעיף כ"ז ונש"ך סק"ע) (וע"י נקט"כ ס"י קכ"ג ס"ק ל"ג). ס"י קכ"ז נחבאר לעיל כלל ע"ב:

כלל ע"ח. דין עכו"ם שנתייחד עם יין (ס"י קכ"ח קכ"ט):

(א) מדינא בזמן שהיו העכו"ם עע"ז אם נתייחד עם היין אפי' ברשותינו ואפי' שעה מועטת אסור בהנאה אבל מי שגודע לנו שאינן עע"ז כגון גר תושב וישמעאלים מותר להתייחד עם היין ברשותינו לזמן מועט כגון כדי שיעור מיל או יותר ואפי' בעיר שכולה עכו"ם ואפי' הודיע שהוא מפליג דכיון דלא פלח ע"ז לא נגע אבל אין מפקדין אצלו יין בביתו אפי' לזמן מועט דאע"ג דהוא אינו עע"ז מ"מ כיון שהוא בביתו ועכו"ם נכנסים אצלו ודאי אינו מקפיד אם נגעו בו וכן אפי' בכתינו אם נתייחד עם היין זמן מרובה אסור ואין היתר אלא בכתינו ולזמן מועט ואם עבר והפקיד או אפי' בכתינו ולזמן מועט אלא שיש לחוש שנגעו לשותות או להנאה אחרת אסור בשתיה (ס"י קכ"ח סעיף ח')

(ב) כבר כתבנו דעכו"ם בזמנ"ז יש להם דין ישמעאלים ולפיכך לכתחלה אין מייחדין יין אצלם ואם נמצא עכו"ם במרתף של יין ישראל לא מבע"י בדלת נעול דנתפס עליו כנגב אם הוא עכו"ם שאינו אלם וא"כ מרתח ולא נגע אלא אפילו הפתח פתוח ואינו נתפס כנגב אפי' מותר בשתיה אא"כ יש לחוש שנגע לשותות או להנאה מיהו אם פי החבית רחב או שהוא בקנקן שיש לחוש שגם נגע בו דרך מתעסק חיישינן (ס"ס סעיף ד' נלמ"ח) ובמקום הפסד אפי' יש לחוש לנגיעה מ"מ מותר בהנאה (ס"ד ס"ק י"ו):

(ג) וכן אם היו בשוק חביות יין ונמצא עכו"ם ביניהם אם הוא עכו"ם שאינו אלם שאימת שופטי העיר עליו ואם ימצאהו נוגע נתפס כנגב מותר בשתי' וא"ל אבוד בשתי' (ס"ס סעיף ט') ונ"ל לדין דינו כמו בס"י הקודם:

(ד) עכו"ם שנמצא בבית שיש בו יין אם יש לו מלוה על אותו יין כגון שעשאו אפותיקי או משכנו לו בסתם אסור אפי' הי' חתום בחותם א' להשיע דס"ל דצריך אפי' כדיעבד ב' חותמות כדלקמן בכלל שאח"ז. אבל אם אין לו מלוה על היין אע"פ שיש לו מלוה על הישראל בעל היין והגיע זמן המלוה מותר ואפי' אין ביין שום חותם ואפילו החבית פתוחה ואפי' עומד בצד היין ממש ואפי' נמצא בידו קצף שרגיל לעלות על פי יין אם הוא בבית הפתוח לר"ה וישראלים עוברים שם (כדלקמן ס"ס) - שמאחר שיודע שיפסיד ישראל יינו ירא לינע ותלינן הקצף לקח מדופני החבית ולא מסיו אבל אם יצא שהעכו"ם תופס הכרזא בידו היין אסור ונ"א דהברזא מנפשי נפל דתלינן בדבר הרגיל ומ"מ כיון דלא חזינן שום דיעותא לא חיישינן שמא הכנים אצבעו לפנינו ונגע בו או שנגע ביין שיצא לחוץ דרך הברזא וא"כ נאסר מה שבפנים מטעם ניצוק אלא אמרינן שהעכו"ם הוציא הברזא וא"כ לדין במקום הפסד מותר בשתי' דהוי מגע ע"י דבר אחר שלא בכוונה (סעיף ז' ונש"ך ס"ס):

(ה) בד"א דאפי' עומד בצד היין מותר דוקא בבית שאין לעכו"ם שום שייכות בו כגון בחצרו של ישראל שלא לקחו ולא שכרו מעכו"ם ואז אפי' הי' עכו"ם דר באותו חצר ואין ישראל דר בו אלא נכנס ויוצא (דל"כ ל"א עדיף נמניח עכו"ם נצימו והודיענו טהור מפליג לקמן נס"י ו' ס"ד ס"י ק"ל ס"ק י"ד) מותר אפי' אין מפתח וחותר ביד ישראל דכיון דאין לו שום שייכות ביין נתפס עליו כנגב אבל ישראל ששכר או קנה בית בחצירו של עכו"ם ומלאו יין אם ישראל דר שם אע"פ שיש לעכו"ם שייכות בבית כיון שאין לו שייכות ביין אע"פ שהגיה היין בחצר ואין עליו לא מפתח ולא חותם מותר אפי' אם גם העכו"ם דר באותו חצר אא"כ יצא הישראל הודיע שהוא מפליג (ס"ד ס"ק י') אבל אם לא הי' ישראל דר באותו חצר אם הי' ביד ישראל מפתח וחותר ולדין בחותם א' כדיעבד מותר וא"ל אע"פ שהיין באותו בית שקנה או שכר מעכו"ם אסור כיון שהעכו"ם דר בחצר ואין ישראל שם ואם אין דר שם העכו"ם וגם לא ישראל א"כ הוי כעכו"ם אחר ומותר אפי' בלא

205 חכמת הלכות יין נסך כלל ע"ה שער או"ה אדם

חותם כדלעיל סי' ד' אך כיון שהבית הי' של עכו"ם אע"ג דהישראל קנה או שכר ממנו אם נמצא עומד בצד היין אסור דאינו נתפס כנגב דאדם עשוי לראות מה שמכר או ששכר ואין לוקח מקפיד עליו וא"כ יש לו קצת שייכות (סימן ק"ל סעיף ט' י')

(ו) האדם עכו"ם דר בחצר של ישראל ואין ישראל דר בו דמותר אפי' בלא חותם דוקא ביום אבל בלילה אסור דדוקא במקום שאין לעכו"ם שום שייכות ליכנס לחצר דמתירין מטעם מרתת אין חילוק בין יום ללילה אבל בזה כיון שהעכו"ם דר בו ואין ישראל דר בו וא"כ מסתמא נועלו בלילה ואינו מרתת כולי האי ולכן אסור בלילה ולכן אפי' ביום אם נעל ואין חור וסדק שיכולין לראות היין אסור אבל כשיש חור וסדק כל מה שיכולים לראות ע"י החור מותר ביום אפי' נעלו בודאי ובלילה אסור אבל בפהוה הדלת לגמרי מותר אפי' בלילה דמרתת דלמא השתא מדכיר לחמרא ויבא (סס כ"ח ו"ז):

(ז) לכתחלה לא יניח אדם בביתו יין או הוסיף יין עם עכו"ם לבד אא"כ כשישראל אפי' קטן יוצא ונכנס דאו מרתת ונדיעבד כל מקום שהיין בהזקת משתמר דאיכא למתלי שלא נגע בו העכו"ם מותר אפי' בלא חותם כיצד המניה העכו"ם בחנותו ויצא או שהי' לו יין בספינה או בקרון והניחו עם העכו"ם והלך לו לבהכ"נ או למרחץ או שהי' מעביר לו הביות יין ממקום למקום והניחו לבדו עם היין ויצא אע"פ שבכל אלו יש לעכו"ם שייכות בין ואית לה לאשתמוטי שהרי ברשות ישראל עומד שם אפי"ה אפי' אם שהה זמן רב מותר מפני שהוא ירא תמיד שמא יזכור הישראל שהעכו"ם הוא אצל היין ויבא ויראנו ולכן אינו נוגע וכ"ש מי שיש לו משרת עכו"ם שיש עליו אימת רבו שהרי נתפס עליו כנגב דמותר בדיעבד (ס"ד ס"ק ד') והוא שלא נודע שסגר העכו"ם החנות או שהרחיק הספינה והקרון בענין שאין יכול לראותו אבל אם נודע שסגר החנות ואין שם חור או סדק שיכולין לראותו (דלז מסוג כפתות) אסור היין אם הם הביות פתוחות או סתומות ושהה כדי שיסיר מגופת הביות שהרי אינו נתפס עליו כנגב כיון שברשות ישראל עומד שם בד"א שיש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום שלא יראנו והעכו"ם הוא לבדו דאם הם ב' או יותר אפשר שאחד מהם ישמור הדרך העקלתון וא' יגע וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון בענין שלא ידע העכו"ם שהלך לבית המרחץ אבל אם ראה שהלך ליכנס למרחץ יודע שלא ימהר לבא ולכן אם אמר לעכו"ם שהניח בחנות שמור לי יודע שנסתלק משמירתו וכן אם אמר לעכו"ם המעביר החביות לך ואני אבוא אחריו או בכולן אם הודיע שהוא מפליג אם החביות פתוחות כיון שנעלמו מעיניו אסורות ואם הם סתומות אם יש בהפלגתו שיעור כדי שיוכל להסיר מגופת החביות כולה בין שהוא של טיש או סיד ולהחזירה ותנגב אסור ובהפ"ם יש להתיר בסתומות בכל ענין אם הי' המגופה טוח במיש ונתייבשה דאו הוי כחותם וכ"ז מדינא אבל לדידן ליכא למיחש לנגיעה אפי' בפתוחות אא"כ יש לו הנאה כגון שישתה או יהליך (סי' קכ"ט סעיף א"ג):

(ח) המוכר מפתח חנותו לעכו"ם היין שבו מותר אפי' לא נשאר שום יהודי בעיר אפי' הודיע שהוא מפליג שלא מסר לו אלא שמירת המפתח והוא ירא ליכנס בו דשמא יאמרו עכו"ם לישראל ועכו"ם אחרים מתייראים ממנו ואם עבר העכו"ם ונכנס שם אם נתפס כנגב דהיינו שהוא ירא משופטי העיר (עיין ס"ד סימן קכ"ח ס"ק י"ג) מותר ואם אינו נתפס כנגב שיש לו התנצלות על מה שנכנס אסור (כל"ל כ"ח"ח) ודוקא כשסגר הדלת במנעול מבפנים ואין סדק בחדר שיכולין לראות משם אפי' ביום אבל אם יש שם סדק וביום וכ"ש פתח פתוח היין מותר אפילו היה לו רשות בפירוש ליכנס שם אם לא אמר לו שיפליג דהעכו"ם מרתת דאע"ג דאינו נתפס כנגב על הכניסה מ"מ נתפס כנגב על הנגיעה. ואם אין העכו"ם מרתת כגון עבדי מושל שמחפשין בבית יהודים הכל אסור אם אין לו סימן שלא נגע (סס סעיף ה')

(ט) ישראל ועכו"ם שהיו יושבין ושותין יין כל א' מיינו ושמע הישראל שקורין לבה"כ והלך שם להתפלל אע"פ שהעכו"ם יודע שהולך לשהות שם מ"מ מותר דכיון דא"א לו להתפלל כאן סובר העכו"ם כיון שהישראל הי' מרוד מחמת הקריאה לבה"כ

206 חכמה הלכות יין נסך כלל ע"ח ע"ט שער א"ה אדם

לכה"ל ושכח בינו והלך לו וחושב כשיזכור ישראל יינו יבא ולכן אפי' היין פתוח מותר וכן כל כיוצא בו שבדבר שיוכל להשוב שהישראל עשה כן מחמת בהלה שכח להיין ואלו לא שכח להיין לא הי' יוצא אבל כל שהוא פירש משם בלא טירדא אלא בישוב דעתו אסור ל"ש רחיצה ול"ש תפלה (סס סעיף ז' ונס"ך ס"ק י"ט כ')

(י) ישראל ששכח בית בהצר העכו"ם והניח בו יין וסגר הדלת והכניס הבריה בפניו ושכח ולא סגרו במפתח והפליג ולסוף ימים הרגיש העכו"ם שלא היה סגור במפתח והודיע הדבר ליהודי מותר לא מבע"י אם לא הודיע שהוא מפליג דשרי דעכו"ם מרתת ואמר השתא אתי ישראל אלא אפילו הודיע שהוא מפליג מותר דמימר אמר העכו"ם כשיזכור הישראל שלא סגר במפתח ישוב לביתו (סס סעיף ח' ונס"ז ונס"ך):

(יא) גנבים שנכנסו למרתף ופתחו הבית יין אם רוב גנבים עכו"ם בזמנה"ז אסור בשתי' ואם יש ליהודים שכונה לבדם אם אין הדלתות ננעלין בלילה ואין דרך העכו"ם מפסיקתה או אפי' דרך הרבים מפסיקתה אלא שהדלתות ננעלות בלילה אזי הולכין אחר רוב בני השכונה אע"פ שרוב בני העיר עכו"ם ודוקא שראינו ריעותא כגון שהיו החלה סתומות ונפתחו אבל אם היו סתומות ונמצאו סתומות או שהיו כולם פתוחות ולא נמצא בהם ריעותא כלל הכל מותר ואפי' מצאו לחבית א' שלא הי' לו ברזא ועשו לו ברזא ושאר הביות הי' להם ברזות אינו אסור אלא אותה חבית שראינו בו ריעותא והשאר מותר ואם ידוע שיש גנב א' מישראל ומעכו"ם א"י תלינן בישראל הידוע (סעיף י"ח):

(יב) ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתח האוצר סגור במפתח א' ומצא הפתח פתוח ועכו"ם א' מודה שהוא פתחו לשאוב מים מבורו אע"ג דלא נתפס כגנב מ"מ כיון שהיה סגור במפתח ופתח בלא ידיעת הישראל הוי נתפס כגנב ולכן היין מותר (סס סעיף כ' וע"ש נט"ז):

(יג) בעל הבית שאמר לשפתתו להכין השולחן ומצא יין על שולחנו ושפתתו עכו"ם אומרת שלקחה היין ממרתפו שבו יין הרבה. שעל השולחן אסור והיין שבמרתף מותר דאין העכו"ם נאמנת ואימר במקום אחר לקחה. ואפי' אם ידוע שלקחה היין מהמרתף ויש ברזא בחביות שאינה צריכה לינע בידה ביין מותר לדידן במקום הפסד דה"ל מנע עכו"ם ע"י ד"א שלא בכוונה כדלעיל בכלל הקודם גם לא חיישינן שננעה ביין להכעיס כמבואר שם אבל אם אין ברזא בחביות וא"א לה ליקח מן היין שבמרתף א"כ תנע בידה שצריכה לשאוב בידה מן החביות אם ידוע שלקחה מן המרתף כל היין שבמרתף אסור דאע"ג שאפשר לה לזוהר שלא תנע מ"מ חיישינן שמא ננע' בו דרך התעסקות כדלעיל בכלל הקודם (סס ס"ך ס"ק מ"ג):

(יד) וכן באחת שממנה מפתח ממרתף שלה ולא מצאה במקומה ומצאה כד יין פמון בתבן ואומרת שפחה עכו"ם שהיא לקחה היין מן היין שבמרתף שרי ואין השפחה נאמנת (סס):

(טו) גנבים שנכנסו למרתף ומשכו יין והגזחו הברזות פתוחות ונמצא אח"כ הברזות סתומות ואמרה שפחה עכו"ם שהיא סתמתן לדידן בזמנה"ז כיון שהעכו"ם אין מנסכין א"כ לא חיישינן שמא ננעה בכוונה בידה לנסך אלא כשננע להגאתו וא"כ למה לה לינע ביין ומסתמא סתמה רק בברזא וה"ל מנע ע"י ד"א ומותר במקום הפסד (סס ס"ך ס"ק מ"ג):

(טז) עכו"ם שננע בינו של ישראל להכעיס כדי לאסרו עליו אפי' אין יודעין כן אלא באומדנות המוכיחות מותר אפי' בשתי' ויש לשחוחו בפני העכו"ם כדי שלא ירגילו בכך (סס"י קכ"ד) ואם העכו"ם יודע שבעושה להכעיס מותר אסור ישרי אין זה עושה להכעיס (נקט"כ סס):

כלל ע"ט. דין חתימת היין ויין כשר שנעשה ברשות עכו"ם

(סימן ק"ל קל"ח):

(א) מותר להפקיד ולשלוח יין ביד עכו"ם אם הוא חותם בתוך חותם או מפתח חותם

207 הכמת הלכות יין נסך כלל ע"פ שער או"ה אדם

וחותם והג"מ בחביות של הרס אבל לא בחביות של עץ מפני שיכולין להוציא יין מבין הנסרים ולא ירגישו וכ"ש בנודות שנקל יכולין להוציא יין מבין החפירות ואין תקנה אלא שיכניס כל החבית של עץ או הנוד בשק שאין בו תפירה מבחוץ ויחתום פי השק (סי' ק"ל):

(ב) עכשיו נוהגין שלא להתיר לשלוח יין כלל בחביות של עץ מעיר לעיר אם לא ע"י נאמן ישראל שומר ביום ובלילה ואין לשנות ולהקל כלל מיהו אם מכסים כל דופני החביות בחשוקים וגם השוליים בנסרים מותר בדיעבד אם היה נזהר שיהא המנופה נסתם כראוי ולכתחלה יזהר שלא יהיה שם ברזא ומ"מ אם יש שם ברזא בדיעבד מותר רק שיזהר להתוך כל הברזות וישים עור על המנופה ועל הברזא ויקבענו במסמרות ויכתוב אותיות הציין על העור והציין על הברזות שאז אם ינביה העכו"ם העור לא ידע לחזור ולכוין העור כבתחלה (סס זט"ז וס"ך ס"ק ח"ג):

(ג) ובדיעבד אף בחבית של עץ ואפי' בלא שום תיקון אחר כגון כיסוי עור וחשוקים או להכניס החבית בשק אם חתם בחותם א' סני ומ"מ אם לא התך הברזא אפי' בדיעבד אסור דהא בקל יכול להוציא הברזא ולהמשיך היין (סס ס"ק ז' ונ"ע זט"ז קכ"ט נס"ך זט"ז מ"ג מ"ג):

(ד) במקום הפ"מ מועיל מפתח א' כמו חותם א' (עיין ט"ז ס"ק ה' וס"ך ס"ק ד') ואם מה בטיט סביב הברזא ונתייבש אם מפקיד אצל העכו"ם דמונה במקום אחד מהני בהפ"מ כחותם א' אבל אם מוליך החביות על עגלה ממקום למקום דאז מהמת גיענוע נתלחלח תמיד הטיט אינו כחותם א' ואסור (ט"ז ס"ק ז' וע"ס סה"ל כ"ד):

(ה) כל שינוי שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם לעשות כן הוי כחותם א' ומ"מ קשירות העגלות אע"פ דאין לך קשר משונה מזה מה שקשור בראש עגלה ונתון כמה פעמים אילך ואילך בכל אורך העגלה ובסוף העגלה פעם ב' מ"מ לא הוי כחותם דמאי דסמכינן אקשר משונה או חותם היינו משום דלא טרח ומזיק א"נ מרתת משא"כ בזה דמוכרה הוא להתיר הקשרים ולפתות העגלות כדי ליקח מאכל שלו שבתוך העגלות (ס"ך ס"ק ח'):

(ו) כיון שהתמו כדן אפי' העכו"ם אמר שהחבית היה מצפטה והוא הדקו ונגע ביין אינו נאמן לאסרו ואפי' ניכר עדיין קצת יין מבחוץ ויש אומדנות כדבריו (סס סעיף ח')

(ז) כל דיני החותם ואם נתקלקל החותם מבואר לעיל כלל ע':

(ח) ישראל שעשה יינו של עכו"ם במהרה כדי שיהא מותר לישראל בין שמכרו לישראל ולא פרע לו כלום (דל"ס פרע לו מקנת צענין ט"ס ליטכאל חלק ציין דינו כדלקמן) בין שלא מכרו לו אלא שמצארו למכרו ע"י לישראלים אם נתנו ישראל בחצרו של אותו עכו"ם עצמו והישראל דר בחצר מותר אפי' בלא חותם אפילו אם העכו"ם ג"כ דר שם דהוי כמו שומר ביוצא ונכנס ואם אין ישראל דר באותו חצר אם דר ישראל באותו עיר והבית שהיין בו פתוח לרשות הרבים אם אין העכו"ם דר בחצר שרי אפי' בלא חותם (ס"ך ס"ק ד') ואם העכו"ם דר בחצר דעת הרבה פוסקים ראשונים דאפי' חותם בתוך חותם לא מהני דהעכו"ם אינו מתיירא מליגע דסבר אם יראה הישראל לא אפסיד שהרי היין הוא שלי (ס"ך ס"ק ה') ויש מקילין עכ"פ בחת"ח או מפתח וחותם וכן פסק בש"ע ולדידן בדיעבד מותר אפי' בחותם א' או מפתח א' ואם אין הבית פתוח לר"ה אע"פ שהרבה ישראלים דרים בעיר או בעיר שכולה עכו"ם אפי' הבית פתוח לר"ה אסור אפי' בחותם ח"ה עד שיהא ישראל יושב ומשמר אפי' ביוצא ונכנס ואפי' שהה זמן רב אם לא הודיעו שהוא מפליג כדלעיל כלל ע"ה ואם רוכלי ישראל רגילין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים ובריה בענין שיכולין לבא שם בכל שעה שירצו השוב כישראל דרים שם חוץ משבתות וי"ש שאין מתיירא מרוכלין שאין מחזרין או בעיירות שלהם ואם הבית פתוח לאשפה או שיש בחצר נגד הפתח הלון פתוח לר"ה השוב כפתח פתוח דמתיירא שמא יבא ישראל ומ"מ כלילה לא מהני פתח פתוח לר"ה וכ"ש חלון כדלעיל כלל ע"ה ה"ו (סי' קל"ח סעיף ח')

(ט) בד"א כשהיין בבית עכו"ם בעליו אבל אם העכו"ם בעל היין נתנו בבית

עכו"ם אחר מותר במפתח וחותם ולדין בדיעבד אפי' בחותם א' ואם העכו"ם הזה הוא כפוף תחת יד עכו"ם בעל היין בענין שאם יבא ליגע ביין אינו רשאי למחות בו הוי כאלו הוא ברשות בעל היין (סס זט"ע סעיף ח')

(י) ואם כתב העכו"ם לישראל התקבלתי או שזקפו עליו במלוא אם כשיבא הישראל להוציאו אינו מעכב עליו הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותם ובדיעבד אפי' בחותם א' אפי' בעיר שכולה עכו"ם ואם כשבא ישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו דינו כאלו לא כתב התקבלתי ודוקא התקבלתי או זקפו במלוא מהני אבל אם קנאו ממנו בפני עדים לא מהני (סס ונ"ד ס"ק י"ג):

(יא) יש מגדולי הפוסקים דס"ל דחותם בתוך חותם או מפתח וחותם מותר בכל ענין אפי' ביינו של עכו"ם ברשותו של עכו"ם שדה בו ואין ישראל דר שם ועיר שכולה עכו"ם דחב"ה מהני כמו שומר ויש לסמוך ע"ז בזמ"ז בהפסד גדול אף בשתי' או עכ"פ לקנות אותו ולמכור לעכו"ם ולהרויח דרוב הפוסקים הולקים על סברא זו (עיין ט"ז ס"ק ה' וס"ד ס"ק ט"ו):

(יב) בד"א במטהר יינו של עכו"ם שגדל בכרמו שלא טרה בו בעל היין כ"כ ולא הוציא עליו הוצאות הרבה ולכן אינו השש אף אם ירגיש בו ישראל שזיזף אבל עכו"ם שקונים יין מישראל ומחתימין אותם חב"ה ומוליכין אותן למרחוק בספינות או עגלות ויש לו בזה טורה גדול והוצאה מרובה וגם קנה אותו ובוראי שזה חושש למרחו ולהוצאתו ולא יזיז וט"מ אפי' לדין בזמ"ז דמקלינן דבמקום שצריכין ב' חותמות מדינא קי"ל דסגי בחותם א' מ"מ בזה לא מקלינן רק דוקא בהת"ה דכיון דטעם ההיתר אינו אלא שכן נוהגין הסוחרים להוליך היין ולא נהגו להקל אלא דוקא בענין זה אם לא במקום שנהגו להיתר גם בזה בחותם א' מותר (זט"ד ס"ק ע"ז ט"ס וכל"ל וכי סג"ס חע"ג דמדינא להט"ו לדעת ר"מ):

(יג) ואם ישראל ועכו"ם מחרו יינו של עכו"ם בשותפות ופרע הישראל חלקו להעכו"ם או שכו' לו התקבלתי לכתחלה צריך שיהיה המפתח ביד הישראל וגם חותם א' על היין ובדיעבד אפי' היה היין מונח בביתו של עכו"ם שותפו כיון דאין לי לישראל שותפות מרתת העכו"ם ולא נגע והלכך אם יש עליו חותם א' לדין סני בדיעבד (סס ססעי' ז')

(יד) דין שלא ליהנות מליין נסך כגון למכור סתם יינם או ישראל שמוכר יין כשר לעכו"ם כיצד יעשה בקבלת המעות מבואר בש"ע סימן קל"ב ודין שלא להשתכר ביי"ג מבואר בש"ע סי' קל"ג ונתבאר לעיל סוף כלל ע"ה ולפי שבזמ"ז נוהגין להקל בכ"ז כמשי"ב רמ"א לכן לא כתבתי:

כלל פ'. דין יין נסך שנתערב (סימן קל"ד):

(א) מדינא יין שנתנסך לעכו"ם שנתערב מב"מ אוסר בכ"ש ומבשאים בנ"ט דהיינו בס' ולכן יי"ג שנתערב ביין של היתר אוסר בהנאה בכל שהוא וסתם יינם שנתערב ביין כשר אוסר בכ"ש בשתי' וימכור כולו לעכו"ם ולוקח דמי היין איסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנה בשאר המעות או שימכור לעכו"ם הוי סדמי איסור שבו ובזמ"ז כל סתם יינם בטל בששים במקום הפסד וי"א דא"צ הולכת הנאה ליה"מ או למכרם לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו וי"א דמ"מ במקום שאין הפ"מ יולך הנאה לים המלח (סי' קל"ד ונ"ד ס"ק ט"ו) ובמקום דנתערב ע"י ניצוק אין יין עליון מועיל לייך התחתון לבטל האיסור וכמו שנתבאר לעיל סוף כלל ע"ז:

(ב) יי"ג שנתערב במים וה"ה בשאר משקין (ט"ז סימן קי"ד סק"ד וכן הסכים הפ"ס ונ"א סימן ל"ד) אם יש במים כדי לבטל טעם היין דהיינו ששה חלקים מים נגד היין מותר אפי' בשתי' ואם אין במים כשיעור הזה מוכר הכל לעכו"ם חוץ מדמי יי"ג שבו ומיהו לא ימכור לעכו"ם הרבה ביחד שמא יחזור וימכור לישראל ומיהו אם יש הפסד בדבר מותר למכור אפילו גם דמי יי"ג שבו דבמקום הפסד בזמ"ז מותר בהנאה ואם נפל לתבשיל שהיין משביח בו צריך ס' (ס"ד ס"ק כ"ח):

(ג) הומץ של עכו"ם שנפלה לתוך יין של היתר או יין של עכו"ם שנפלה להומץ של היתר כיון דהוי מין בשא"מ לכ"ע בטל בס' ואפי' הומץ של עכו"ם שנפלה

שנפלה לתוך חומץ שכר והוי מב"מ דבתר שמא אזלינן מ"מ לדין בזמיה"ז בטל בס' (סעיף ז')

(ד) יין של עכו"ם בין ישן בין חדש שנפלה על ענבים אם הם שלימות ולא עבר עליהם מעל"ע (ס"ד ס"ק כ"ז) מדיחן והן מותרות באכילה ואם הם מבוקעות או שניטל עוקצו אם יש בהם בג"ש אסורות באכילה ויעצרו ומכרם לעכו"ם הוי מדמי יי"ג שבו אבל לא ימכרו כמו שהן שמא יחזור ומכור לישראל ואם אין בו כדי ליתן טעם מותרות באכילה (סעיף ח')

(ה) נפלה על עדישים ושעורים וכיוצא בהן ידיהם והם מותרין ואם עבר עליהם מעל"ע ודאי נלע ואין להם היתר בהדחה ומשערים אותם בג"ש והיינו בס' נפלה ע"ג היט"ס אין להם היתר בהדחה מפני שמתוך שיש בהם סדק היין נבלע בהם ולפיכך אם אין בהם ס' נגד היין אסורות באכילה ולא ימכרו לעכו"ם שמא יחזור ומכרו לישראל אלא כיצד עושה מזהן אותם ועושה מהם פת ומוכרין לעכו"ם שלא בפני ישראל ואם הוא במקום שנוגו לאכול פת עכו"ם אין להם תקנה אלא שיהתוך הפת לפרוסות ואז ימכרו לעכו"ם דפרוסות אסור לקנות מעכו"ם בכל מקום (סעיף ט' י"ח)

(ו) נפל ע"ג תאנים מותרים מפני שהיין פוגם טעם התאנה ועיין עוד לעיל כלל ג"ד כמה דברים שהיין פוגם בהם:

כלל פ"א. דין כלי יין והבשרין ואיזו משקין מותר ליתן לתוכן קודם הבשרין (ס"י קל"ח קל"ו קל"ז קל"ח):

(א) כלים שהכניסו בהם יין הרי הכלים בולעים יי"ג ואסורים בלא הכשר והבשרין אינן שוין יש מהם שדי בשכשוך ויש מהם שצריכין מילוי ועירווי והשכשוך שנכתוב בכל מקום הוא שידיהנו ג' פעמים במים אבל לא בין ויש מקילין בדיעבד אם עושה השכשוך ע"י יין אבל היין ששכשך בו אסור בשתי' שהרי נלע מן האיסור (ס"ס ס"ח) וכל מקום שנכתוב שצריך עירווי ר"ל שצריך למלאותו מים על כל גדותיו וצריך שיזסוף על פי הכלי מ"ט וכיוצא בו כדי שיעלו המים על פיו שהרי גם שם נלע איסור או שידיהם בכלי אחר ויהפכם על פיו (ס"ד ס"ק כ"ח) ויניה בו המים כ"ד שעות מעל"ע ולסוף כ"ד שעות ישפכם והמים מותרים שהמים מבטלין טעם היין ויש אוסרין המים דכיון שנתן אותן בכלי להכשירו נמצא אם היה שותה המים היה עובר על אין מבטלין איסור לכתהלה (ס"ד ס"ס ס"ק כ"ט) ואז יתן בו מים שניים ויניחם בו כ"ד שעות מעל"ע וכן יעשה פעם שלישית ולפי שאי אפשר לצמצם ברגע אחד ואם לא היה בתוכו כ"ד שעות שלימות לא מהני ולכן יותר טוב שיעמיד מעט יותר מכ"ד שעות ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלה לו אלא יום אחד (ס"ס סעיף י"ג) ומי מלח הזקים שיש בהן שליש מלח ושני שלישים מים מועילים במעל"ע כמו עירווי ג' ימים:

(ב) כלים שאין מכניסין לקיום דהיינו שאין דרך להכניס בו יין לעמוד בו ג' ימים בין שהם של עור בין של עץ או זכוכית או אבן או מתכת אם אינם מוופתים משכשכן במים ומותרין (מוץ מכלי סגת סיתנאל לקמן כלל פ"ג) בין שהי' תחלת השמישן ביד עכו"ם בין שהיה בו יין שלנו ונגע בו עכו"ם בעוד משקה מופד להטפיה על הכלי. ואם היו מוופתים והדישים בימיהם דרכן לשום בהם יין בשעת זפיתה ואותו יין אין אוסר והוי כמשליך לאיבוד מ"מ אם נתן אה"כ בהם יין אינו ניכר כ"כ והיישנין שמא נתנו בהם יין וכ"ש אם הם ישני' שנתיישנו ביד עכו"ם בתשמיש יין קולף את הזפת ומשכשכן ומותרין ואם לא רצה לקלוף ממלאן ומערן ג' ימים בדלעיל ובזמיה"ז שאין רגילין ליתן בהם יין בשעת זפיתה כ"ז שהם חדשים מראיתן צהוב עד שיתנו בהם יין לפיכך יכול לקנותם מהם כ"ז שהם צהובים דאם היה נתן בהם יין הי' ניכר וי"א דבכלים שלנו שהי' משקה עליהם טופח ע"מ להטפיה ונגע בהם עכו"ם אם הם של עץ ואבן או מתכת ושכשכם אפילו הם זפוחים ועבר ונתן בהם יין אין לאסור בדיעבד ואפי' אין בו ס' ומכ"ש דמסתמא יש ס' נגד קליפת הכלי אבל של עור שהם רכים והזפת מבליע בהם היין לכ"ע

210 חכמת הלכות יין נסך כלל פ"א שער אריה אדם

צריך עירוי (סס סעי' ח' נט"ז ונט"ך) ומ"מ לא נקראו זפותים בשביל מעט זפת כגון משפך שהוא מוסף מעט סביב הברזל וכן כלי שהוא שוע בשעה אין דינו כמזופף דשעה לא בלעה (סעי' ז')

(ג) כלי הרם אע"ג דלענין הגעלה ק"ל דלא מועיל הגעלה מ"מ לענין י"ג כיון שתשמישו ה"י בצונן קים להו להז"ל דע"י עירוי המים מקלישין מעט היין ומ"מ כיון שהם נוהים לבלוע ולכן אפי' אין מכניסים לקיום ואינם זפותים אם נשתמש בהם עכו"ם כל זמן שלא שבעו לבלוע צריכים מילוי ועירוי ומאימתי שבעו מבלוע בין שבעו בשני פעמים לפיכך אם נשתמש בו ישראל בין שני פעמים אזי כבר שבעו מבלוע ואם נשתמש בהם עכו"ם אה"כ די בשכשוך ואם נשתמש בו ישראל במים ב' פעמים כיון דמיא קלישי ונבלע יותר אינו שבע מבלוע עד שישתמש בהם ישראל ג"פ במים ואז כבר שבע ואם אה"כ נשתמש בו עכו"ם מותר ג"כ בשכשוך אבל אם נשתמש בהם עכו"ם בין בפעם ראשון קודם שהשתמש בו ישראל או אפי' שכבר נשתמש בו ישראל פעם א' אפי' בין והעכו"ם השתמש בו פעם ב' או שנשתמש בו במים אפי' ב' פעמים כיון שלא שבעו מבלוע בולע ולפיכך צריך מילוי ועירוי. ואם נתן בהם מים פעם א' ושהו בהם שעה גדולה כמו רביע היום הוי בלועים ממים כאלו נתן בהם מים ג"פ ויש מקילין עוד דאם כבר שבעו מבלוע אפי' במכניסו לקיום א"צ מילוי ועירוי ואע"ג דבשאר כלים במכניס לקיום צריך מילוי היינו משום דשאר כלים אינם שובעים לעולם (נ"ח) וי"א דבמכניסו לקיום דינו כשאר כלים (ז"י נט"ך ס"ק ט"ו) וכ"ז באינם זפותים אבל אם הם זפותים צריך מילוי ועירוי ובשלנו שנגע בהם בעוד משקה טופח להמשיח נוהגין לכתהלה לשותות בהם ע"י שכשוך בין שכבר שבעו מבלוע ולכן עדיפי משאר כלים (סעיף ד' ונט"ך ס"ק ט"ו) וכדים של עכו"ם שהם מיוחדים ליין אין להשתמש בהם יין דתחילת השמישן ביד עכו"ם אבל אותן שטמלאים בהן גם מים הוי ס' דרבנן שמא נשתמש בהן תהלה מים ומותרים בהרהה (ט"ז ס"ק ח')

(ד) כלים שמכניסים בהם יין לקיום דהיינו שדרך להכניס בו יין לנ' ימים (ססעי' ט') צריכים עירוי בין זפותים או אינם זפותים אפי' הם כלים שלנו ונשתמש בהם עכו"ם אפי' לפי שעה דגזרינן שמא ישתמש בהם שיעור כבישה כדלקמן אבל אם רק נגע בכלים שלנו כשהיו טופח להמשיח דינו כאין מכניסו לקיום (סעיף ז' ונט"ך ס"ק כ"א כ"ב):

(ה) י"א שלא החמירו בשביל מכניסו לקיום אלא בכלי הרם ויש מוסיפין גם של עץ ועור ויש מוסיפין גם של אבן ומתכת וכן ראוי לנהוג אבל כלי זכוכית לכ"ע אין מחמירין בהם בשביל שמכניסו לקיום דהם קשי' ובליעתן מועטת (סעי' ח') וכן כוסות אע"פ ששיתין בהם תדיר מ"מ אין היין שוהה בהן תמיד אלא ממלאן לפי שעה ושותה ומערה הלכך אין להם דין מכניסין לקיום (סעיף ט'). ודין נורות וחמת של שייעים מבואר בש"ע שם:

(ו) אפי' במכניסו לקיום אינו בולע יותר מכדי קליפה לפיכך אם העביר עליהם מלקט ורהוטני או קלפם בקרדום הוכשרו אבל קליפת הזפת לא מהני בכלים המכניסים לקיום שהזפת מבליע היין בכלי ומ"מ כשעושה מילוי ועירוי א"צ לקלוף הזפת (סעיף י"ג ונט"ז) ודוקא בסתם שלא נודע לנו אם עמד בו יין מע"ל אבל אם ידוע שעמד בו יין מע"ל הוי כבוש וכבוש כמבושל ואפי' הוא אינו ב"י דאדרבה כל שמתיישן היין בכלי הוא ג"ש לשבח (סי' קל"ז ס"ך ס"ק י') ואין לו תקנה לא במילוי ועירוי אלא דוקא הגעלה כדינו ובכלי הרם אין לו תקנה (ס"ך סי' קל"ה ס"ק ל"ג ונט"י קל"ז ס"ק ט') ומ"מ לצורך גדול י"ל דאפי' ידוע שעמד בו מע"ל כיון דנבלע בו בצונן יש להתיר במילוי ועירוי וכן לענין חטין אם יש דוחק גדול וא"א להשיג כלי זכוכית חדשים יש להקל ע"י מילוי ועירוי כיון דהתירא בלע (וע"י נמ"א סי' תנ"א ס"ק ל"ט ונט"ק מ"ט) אבל בשאר אסורין אע"פ שלא נבלע בו רק בצונן כיון שנכבש בכלי מע"ל הוי כמבושל וכן אפי' לענין י"ג אם ידוע שנשתמש בו בהסין צריך הגעלה וכ"ה אין לו תקנה (ע"ש נט"ך ונט"י קל"ה סעי' ו').

(ז) כלי הרם שנשתמש בו י"ג אם ההזרין לכבשן והסיקן מבחוץ ונתלבנו אפי' לא

חכמת הלכות יין נסך כלל פ"א שער א"ה אדם 211

לא השהה בתוכו עד שנשר הזפת אלא שנרפה שרי אבל אם הסיק מבפנים לא מהני אא"כ הסיקן כ"כ עד שעבר חומם לצד חוץ כ"כ שהיד סולדת (סעי' י"ד):
 (ה) כלי עץ וכלי עור וכלי חרס אפי' מזופתים ואפי' מכניסין לקיום ניתרים בהגעלה בכלי ראשון. ויש מתירין אפי' ע"י עירוי שמערה בהן רוחחין ולגלגלן כיון דתשמישן בצונן ויש לסמוך ע"ז בדיעבד. ואפי' לכתחלה נוהגין ליתן אבנים קטנים מלובנים תוך החביות או גדולים ונותנין על המשפך ושופך עליהם רוחחין ויורדים לתוך החביות ומגלגלו ומחשכין זה לכלי ראשון (סעי' ט"ו):

(ט) כל הכלים שישנן י"ב חודש שרי וא"צ להתיר הקשרים שוראי כלה כל לחלוהית יין שבהם ואפי' נתן לתוכם מים תוך יב"ח אין בכך כלום (סעיף ט"ו):
 (י) השולח ביד עכו"ם כלים המיוחדים ליין צריך להתחייבם לכתחלה בב' הותמות ולפתות בהתם א' כדי שתהא ניכר אם הבנים בהם העכו"ם יין ואם עבר ושלחם ישהו ביד עכו"ם אפי' שעה א' צריך הכשר כפי ענין ההכשר המבואר לעיל אבל השתותם מע"ל לא מהני דבכלי יין לא מהני שהיית מעת לעת דהיין כ"ז שמתיישן בשביה (ס"ד ס"ק נ') ואם עבר והשתמש בו מותר בדיעבד. ואם הם חביות גדולות מותר להשהותן בבית עכו"ם אומן יום או יומים לתקנם דבכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה (סי' קל"ו):

(יא) כל הכלים האסורים מהמת י"ג בדיעבד שהבנים ישראל לחוכן יין קודם שהכשירן לדין דק"ל דיי"ג בטל בס' וכיון דנבלע בו בצונן אינו נבלע בו יותר מכדי קליפת הכלי ואין לך כלי שלא יהיה בו ס' נגד קליפת הכלי ואם עמד בו מעת לעת דאז צריך ששים נגד כל הכלי אם היה כלי שאין מכניסו לקיום והוא יבש לא נאסר אא"כ עמד בו יינו של ישראל כ"ד שעות דאז פולט האיסור ואם הוא כלי שמכניסו לקיום נאסר יינו של ישראל מיד ולצורך גדול יש להתיר ולסמוך על סתימת הפוסקים דאפי' עמד בו היין האסור כמה ימים אינו נבלע בו יותר מכ"ק וא"כ אפי' אין בו מים מותר (סי' קל"ז ונס"ך ס"ק ט'):

(יב) הא דבעי' מילוי ועירוי לכלים הנאסרים מיי"ג היינו דוקא ליתן לתוכו יין אבל אם רצה ליתן לתוכו מים או שכר או שאר משקין מותר כי טעם היין הנפלט לתוכן פגום מעיקרא הוא ואפי' להשהות שם המשקין כמה ימים מותר דאע"ג דנשל"פ לכתחלה אסור ביי"ג הקילו ועוד דהוי פגום מעיקרא (סס זט"ז ס"ק ז' ע"ס ול"ל ותו דאם חלמך טאם נשתהה איסור אסור א"כ אפי' כו' ומדנריו מטמע טאם זישל דזכ ספגוס מעיקרא והוא איסור דרצנן הקדמה מותר ול"ע ומס"כ סס הס"ך ס"ק ט"ז דדוקא דאקראי צעלמא חזל בקציעות אסור דנריו תמוהי' מאוד דכ' טכן הוא צס"ס והיינו דא"י צע"ז ל"ג ע"ז רצנא סרי' ל"י לר' חייא צריה למירמא צ"י טכרא חזל רמא צ"י חונרא וחפ"ה לא חס לה למלתי' אמר אקראי צעלמא ור"ל דאע"ג טראה טכיון טהתיך לו טכר רמא צ"י ג"כ יין וא"כ ה"ל לגזור טכר אטו יין חפ"ה לא גזר דאמר נוקרה צעלמא היה וכן מנינו כ"פ צס"ס והל"ל כס"ך) וכן מותר למלוח בהם דהמלח שורף את היין:

(יג) ודוקא שנתן לתוכו מים או שאר משקין שלא לכוונת הכשר כלי אבל אם נתן לתוכו לכוונת הכשר הכלי דינו כמבטל איסור לכתחלה (ס"ד סימן קל"ח ס"ק כ"ט):

(יד) אם עשה המילוי ועירוי ביין כדין עירוי מ"מ אסור לכתחלה ליתן לתוכו יין אפי' לדין דבטל בס' דמ"מ שלא במקום הפסד קי"ל דאוסר במשהו אם לא שאין לו כלי אחר דמותר (סי' קל"ז צס"ך ס"ק י"ח):

(טו) כלים שנתהזק שהי' בו יין של יי"ג ועכו"ם לפי חומו מסי' שכבר נכשרו אינו נאמן אע"פ שאינו אלא מדרבנן כיון דאתחזק איסורא (סס ס"ק י"ט) ועיין לעיל כלל ע"ב סי' י"ז:

כרד פ"ב. דין הבשר כלי הגת (סי' קל"ח):

(א) גת של אבן או משל עץ הזופת אפי' זפתו ישראל ונתן בו יין ונגע בו עכו"ם בעד משקה טובח להטפיה וכ"ש שנשתמש בו עכו"ם ביי"ג אע"ג דאין מכניסו לקיום מ"מ הואיל ומשהין בו יין כל ימי הניתות ותדיר בו יין דומה לכלי שמכניסין

212 חכמת הלכות יין נסך כלל פ"ב שער או"ה אדם

שמכניסין בו לקיום דאסור אפילו לפי שעה ומ"מ א"צ עירוי ג' ימים אלא סגי בניגוב. ואם דרך עכו"ם בזפות או מפני כובד הדריכה נעשה נקבים בזפת הלכך אין די לו בניגוב אלא יקלוק הזפת ואח"כ ינגב או יערה ג"י בלא קליפה או יישנו י"ב חודש. ואם היתה של עץ ויש נעורת של פשתן בין נסך לנסך או שיש שם בקעים ואין דבר סותם כלל (ט"ז ס"ק ס') אין די לו בניגוב אלא צריך מילוי ועירוי או הגעלה. ושל חרס אינה ניתרת בקליפה וניגוב אלא במילוי ועירוי בלא קליפה. ואם זפתו עכו"ם ודרך בה צריכה קליפה ומילוי ועירוי או הגעלה בלא קליפה או יישן י"ב חודש או להסיקו בכבשן עד שירפה הזפת. אבל אם אינו זפות יש להלק שאם תחלת תשמישו על ידי עכו"ם צריך ניגוב ובשל חרס אם דרך בה צריכה עירוי ואם תחלת תשמישו ע"י ישראל אם היא של עץ או אבן סגי בהרחת ואם היא של חרס צריכה ניגוב:

(ב) גת הננויה מלבנים או סיד וניפסין (פ"י חומק יומך לזן ונסיד) דינה כשל חרס:
(ג) הגת וכליו הצריכים ניגוב ניתרין בהגעלה ע"י עירוי שמערה מכלי ראשון עליהם דלא תהא הגעלה זו פחותה מניגוב ועיין לעיל כלל פ"א סימן ח' מועיל גם כאן:

(ד) גיגית גדולה שדורכין בה ויש שם ברזא שמושבין משם יין צלול (דאי צאין ט"ס צרזא חין ט"ס יין צלול ואפי' הדחה ט"ז ס"ק י') והמשפך וכלי המידה והמינקת שקורין הייבער או ליווער (ט"ז ס"ק י"א) והמהץ והוא כלי שדולין מהבור לחביות כולן דינן כגת (ולפי נס"כ הט"ז ט"ס צונינקת דכיון דנתחאסף יין צעקונומיתו לא תועיל הדחה ל"ע דא"כ הגעלה נמי לא תהני דצדצר סהול צעין לא נהני הגעלה):
(ה) הקורה שעוצרין בו הענבים ונוגעות בהן והדפין שמשוימין על העבים (פי' כלי גדול) סגי לי' בהרחת:

(ו) העקלים (פי' כוויין קופות) מסורגת כמצודה שכורכים סביב העבים העשויים מחריות של דקל ושל קנבוס מנגבה. ושל שיפה ושל גמי בולעים יותר וצריך ליישנו י"ב חודש ויש להחמיר בשל קנים כמו בשל שיפה. ואם רוצה לטהרם מיד מגעילן ברותחין או הולטין במי זיתים או מניחן תחת צינור שמימיו מקלחין או במעין שמימיו רודפין י"ב שעות ואח"כ מותרין וה"ה לגת וכל כלי מהני הכשר זה ודוקא שסילק השוליים שאז המים מקלחין והודפין מעבר לעבר (ט"ז ס"ק ז'):
(ז) משמרת של יין של עכו"ם אם היא של שער מדיחה ואם היא של צמר צריכה ניגוב ואם היא של פשתן צריכה ליישנה י"ב חודש וא"צ להתיר הקשרים (צ"ט ס"ק ח' כ' ומודס כו' דלריך להתיך כ"ל דל"ל ח"ל להתיך וכוינמו דדעת לט"ז ח')

דוקא צרוקי דלכונאי לריך להתיך אפי' צייסון כמט"כ צ"צ סס"י קל"ח):
(ח) כלי הלף (פי' עין עטצ טעוסיין מחללואת ומצללים) וכיוצא בהם מנפיפות שמסננין בהם היין אם היו תפורין בחבלים מדיחין ואם היו אהוזות זו בזו בהיבור קשה צריכה ניגוב ואם היו תפורות בפשתן מיישגן וצריך להתיר הקשרים:
(ט) ומפות שלנו שנפלו עליהם יינם סגי להו בהדחה דהיינו בכיבוס שרגילין לכבסן בכמה כיבוסין באפר וכיבוס בחמים בכלי שני ובצונן ואפילו נפל עליהם יין רותח:

(י) כל מקום שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים אבל בהכשר מילוי ועירוי וכן ביישון יב"ה א"צ להתיר הקשרים:

(יא) כל מקום שאמרנו שצריך ניגוב אם הם לחים מקנחם באפר ואח"כ מקנחם במים ואח"כ מקנחם באפר פעם שנית ואח"כ מדיחין במים שנית. ואם הם יבשים מקדים מים ואח"כ אפר ואח"כ מים ואח"כ אפר ואח"כ מים:

(יב) גת שדרך בו עכו"ם כשכא ישראל לנגבו כבכד כדרכו ואין מהייבין אותן ללקט התרצנים ואין זה מבטל אסור למתהלה שלא נתכוון לבטל דמסתמא כל שהי' בעין אויל לי' ע"י הכיבוד (ט"ז ס"ק י"ד) (וכן צ"ל בט"ז שם):

(יג) זכ"ל למתהלה אבל אם עבר ודרך בגת או בכלי הגת שלא הוכשר ואפילו בלא הדחה מותר בדיעבד שהרי יש ששים בתרצנים וזנים נגד קליפת הגת אבל אסור להוציא היין דרך נקב שהיין של עכו"ם יורד בו שהנקב אסור והיין יוצא משם צלול מבלי תערובת תרצנים ולכן צריך שיעשה נקב חדש או יוציא היין מלמעלה

ואם

ואם עבר והוציא דרך הנקב לפי מה דק"ל דסתם יינם במל בששים כאן ג"כ כל היין מותר (סי' קל"ז סעי' ז' וס"ד ס"ק ז' ונס"ד סי' קל"ח ס"ק ד'):

כלל פ"ג. דין הכשר יין הבא ממקום למקום בקיצור:

(א) הרוצה לעשות יין כשר צריך להכשיר תחלה כל כלי הגת וכלי היין כמבואר לעיל כלל פ"ב. ושלא ידרוך עם העכו"ם הענבים אפי' אם אינו נוגע בענבים בהגליו כגון שהגיה דפים עליהם וכ"ש שלא יסייע העכו"ם להכניס היין לחביות ואם היין שייך לעכו"ם רק ששכר ישראל לעשות בשבילו כדי למכור לישראלים אזי לכתחלה אפי' כשמונה היין בעיר שיש בו ישראל אם מונח בחצר שעכו"ם דר שם יש פוסקים שאוסרין וס"ל דאפי' חותם בתוך חותם לא מהני דכיון שהוא בעל היין לא מרתת לזייף אא"כ כתב לישראל שקיבל כבר דמי היין ואינו מעבב לישראל מלהוציא כשירצה ואפי' לשאר פוסקים דמתירים אף שלא כתב לו התקבלתי מ"מ מצריכים שיהיה דוקא חותם בתוך חותם או מפתח וחותם דאז הוי בשומר או עכ"פ חותם א' ושהישראל ידור באותו חצר שהיין מונח בו או בעיר שישראל דר בו והבית שהיין מונח בו פתוח לרה"ר ובלילה צריך להיות הישראל ישן שם ולכן אנשי מעשה אינם שותים כלל יין במדינות שבא היין ממרחקים. אך מי שאינו רוצה להחמיר כ"כ עכ"פ צריך לזהר באלו דברים שנבאר בין יהודי שאינו מוחזק לאיש כשר וישר ומכ"ש כשאינו מכירו כלל ופשיטא אם הוא חשוד לשתות סתם יינם כמו שהוא בזמנינו בעו"ה וכ"ש עכו"ם המוכר יין צריך שיראה מקודם הכתב הכשר מאיזה מקום בא היין וצריך שיכיר חתימת הרב של אותו מקום (וינהי' נודע לו שהרב הסוף הוא מומזק בכסרות כי צע"ה צומט"ז נחנצו האפיקורסי' והתקלין נסתם יינם) ושיהי' מבואר בכתב הכשר שנעשה בהכשר גמור ואיזה חותם הוא על היין ומכ"ש בזמננו שיש הרבה מפתחי פתוחי חותם ישראלים שעושים חותם לעכו"ם וחוקקים יין כשר ועכו"ם חותם בו יין וכמו שקרה כן כמה פעמים וכ"ש במקומות שאין שם רב ומשגיה כמו בלייפציג ובמקומות שאין דרים שם יהודים צריך לדקדק מאוד לראות הכתב הכשר וענין החתימות:

(ב) דין חתימות היין בין ששולח לחבירו ממרחקים או אפי' במקום קרוב ע"י עכו"ם בלא שומר ישראל צריך לכסות כל החביות בחשוקים שקורין רייפן כדי שלא יוכל להוציא היין מבין הנסרים והשוליים יעשה כפולים ולא יהיה שום ברוא שקורין צאמען רק יחתוך כל הברזות דאל"כ הוא דבר קל להוציא היין וישים עור על המגופה ועל הברזא ויקבע' במסמרות ויכתוב אותיות או שיעשה חתימה מן טריף וואקס או שיעשה הצין על העור והצין על הברזות שלא יוכל להגביה העור. ויניח החביות בשק שאין בו תפירות מבחוץ וחתום השק. וזה הוא על צד היותר טוב שאפשר דהוי חותם בתוך חותם וכן ראוי לעשות לכתחלה ובדיעבד אפי' הוא בהבית של עץ בלא תיקון אחר כגון כיסוי שק וחשוקים רק שהוא חתום בחתימה א' סי' ומיהו אם לא חתך הברזות אפי' בדיעבד אסור שבקל יכול להוציא הברזא (סי' ק"ל ס"ד ס"ק ז' וז"ע נסי' קכ"ט נס"ד ס"ק נ"ג מ"ג):

(ג) אם ראה שהחותם מקולקל וניכר שקלקולו בכוונה ע"י אדם אסור אם יש לתלות שנתקלקל מעצמו או שלא בכוונה מותר בדיעבד:

(ד) קשר משונה דינו כחותם ושני קשרים משונים הוי כב' חותמות וכן כל שינוי שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם לחשב כחותם ונכון שיודיע המשלח צורת החותם ואף על פי שלא הודיע כיון שמצאו הישראל השני חתום מותר אבל מה שזופתין המגופה בזפת או טריף וואקס ואין בו אותיות כלל אין לו דין חותם כלל והיין אסור:

הלכות עכו"ם

כלל פ"ד. דין עכו"ם ומשמשיה ונויה (סי' קל"ט ק"נו):

(א) ע"ז אסורה בהנאה ואפי' אם שרפה ישראל אסור ליהנות בהלאתה ואסרה סי'

(ס"י קנ"ג) וכן תשמישי ע"ז ונוי שלה ותקרובתה בין ע"ז של נכרי ובין ע"ז של ישראל משומד דכתיב לא תביא תועבה כו' וכתוב ולא ידבק כו' מן החרם סימן קל"ט):

(ב) ע"ז של נכרי אסורה מיד כשנעשה דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון משפסלו נעשה להם אלוך. ושל ישראל אינו אסור עד שיעבדנה דכתיב ושם בסתר עד שישיש לה דברים שבסתר (ס"ס סע"י ט'):

(ג) תשמישי ונוי בין של נוי או של ישראל אינו אסור עד שישתמשו דכתיב אבד כו' כל המקומות אשר עבדו שם ואינו ר"ל המקומות שהוא הקרקע שהרי כתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם שאפי' עובדים להר אינו נעשה ע"ז אפי"כ כל המקומות ר"ל התשמישים ומדכתיב אשר עבדו ולא כתיב אשר עשו אלא ש"ם דתשמישיה אינם אסורים עד שיעבדו וכ"ש דנוי אינו אסור עד שישתמשו בהם לע"ז ונוי ע"ז דאסור ילפינן מדכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם (ס"ס):

(ד) תקרובת ע"ז אסור בהנאה שנאמר ויאכלו זבחי מתים וכתוב אשר חלב זבחימו כו' מה זבח אסור בהנאה אף תקרובת ע"ז אסור בהנאה:

(ה) ע"ז של נוי וכ"ש נוי ותשמישיה מהני להם ביטול דכתיב פסילי אלהיהם כו' לא תחמוד כסף כו' ולקחת לך והוא מיותר דודאי החימוד הוא כדי ליקחם וכבר כתיב תשרפון באש וע"כ האי ולקחת לך קאי על ראש הפסוק שאמר פסילי אלהיהם ודרשינן נמי לשון פסולת ור"ל אם פסלת אותו דהיינו ע"י ביטול או ולקחת לך. אבל תקרובת ע"ז לא מהני ביטול שהרי הכתוב קראה זבחי מתים מה מת אין לו ביטול אף תקרובת כן ושל ישראל בין אליל ובין התשמישין לא מהני ביטול דכתיב לא תטע לך אשרה אצל מזבח מה מזבח טעון גניזה אף עכו"ם טעון גניזה (סע"י ז'):

(ז) איזו נוי ואיזו תקרובת נוי כגון שמדליקין לפניו גרות או שטח לפניו בנדים וכלים נאים לנוי ותקרובת כל שכיוצא בו קרב ע"ג מזבח כמו כל מיני מאכל כגון בשר ושמנים וסלתות ומים ומלח אם הניחו לפניו לשם תקרובת נאסר מיד אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר ובשר חיה ועוף כו' ה"ט"ז כיון שאינו קרב ע"ג מזבח אינו נאסר משום תקרובת (סע"י ג'):

(ז) אבל אם שחט לפניו אפילו חנב נאסר אפי"ן אין עבודתה בכך. כל דבר שכיוצא בו קרב לפניו אם מוצא אותו בפני האליל או שמוצא אותו לפניו מהמחיצה הפרוסה לפניו אסור שאנו תולים שהכניסו שם לשם תקרובת ואפי"ן מים ומלח שאינו דרך כבוד. וכל שמוצא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי ואם לאו מותר. ופעור וטרקולים כל מה שמצא עמהם אפי"ן דרך בזיון בחוץ הכל אסור. ומה שרואין שמכניסין אותו לאליל ועדיין לא נכנס מותר שעדיין לא נעשה תקרובת (סע"י כ"ה) וכל בעל נפש יחמיר שכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת דשמא נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם וא"כ אסור ליקח הגרות (ס"ד ס"ק ג') ודין תקרובת ע"ז שנתערב מבואר בש"ע סי' ק"מ: (ח) מצא בראשה מעות כסות וכלים אם מצאן דרך כבוד אסורים משום נוי ואם הם דרך בזיון כגון כים תלוי בצוארו ובגד מקופל על כתיפו וכלי כפוי על ראשו מותרין אבל מעות בלא כים וכלים דרך מלבוש וכלי נעשה ככובע ה"ז נוי ואסור:

(ט) הכרות שנותנים לכהנים שלה מותרים שאין מקריבין אותם אלא הק לכהנים: (י) גרות של שעה שמדליקין בפניה נזיה הם ואסורים אפי"ן לאחר שכבן דשמא כבן לחזור ולהדליקן אבל אם כבן לצורך עצמו זהו בטולו ולכן אם משכנס או מכרן לישראל אע"פ שאינו יודע שכבן לצורך עצמו כיון שמכרן או משכנן מסתמא כבן לצורך עצמו ומותר אבל אם ידוע בודאי שכבו מאליהן אע"פ שמכרן או משכנן מחלוקת הפוסקים ד"א דמכר ומשכן הוי כביטול וכן סתם הב"י (סע"י י"ג) ורמ"א זכ"י קמ"ו סע"י ח') ו"א דזה לא הוי ביטול ואע"פ שבודאי ביטול מ"מ אסורים לגר מצוה לגר שבת וחנוכה או ללמוד לאורן ובהג"ג וכן תכשישי הכהנים כגון המעילים שלובשים כהניהם לא יתקן מהם טליתות ולא שום דבר מצוה משום דמאיסי לגבה (סע"י י"ג) ונ"ל דשעה הנוטף מהנרות להסוברים דמכירה לבד לא

חכמת הלכות עכרים כלל פ"ה שער א"ה אדם 215

הוי ביטול אסור אפילו להדיח דהוקא במכרן לאחר שכבה מותר דאמרי' שכבן למכרן משא"כ בשעוה הנושא ולגר מצוה לכ"ע אסור דעדיין חזוניה עליה (ועיין ג"ס ס"י תכ"ג נ"ז ס"ק י"י) והתיבת שעוה שנותנים לפניו מותרת דלאו נוי הן ולא תקרובת (סס):

(יא) מלבושים שלובשים הכהנים כשנכנסים לבית עכרים נוי שלהן הן ולא נוי של אליל ואפי' ביטול א"צ וי"א שצריכים ביטול אבל מה שלובשין לאליל וכן הבגדים ששוטחין לפניו מקרי נוי וצריך ביטול (סס סעי' י"י):

(יב) כלים שאותו הכהן בידו כגון הגביעים והמחתה שמקטיר בה וחלילים ושאר כלי זמר (ס"י קמ"ג סעי' ד') משמשיה הן וצריכים ביטול וכל המשמשין אם מכרן או משכנן לישראל זהו ביטולם וי"א דאין זה ביטול דסובר הנכרי כיון שאינם ראויים לישראל מסתמא יחזור הישראל ומכרם לנכרי (סעי' י"ג):

(יג) ספרי עכרים ביד ישראל השייכים לומר בהם לעכרים י"א דמותר למכרם להם וי"א דאסור והמחמיר תע"ב (סס סעי' ט"ו):

(יד) אילני סרק שרגילין ליטע בפני ע"ז לא גרע מנוי ונמיעתן זו היא תשמישן ולכן אסורים בהנאה ואפי' לישוב בצלן (ס"י קמ"ג סעי' י"ג ונ"ד) ואם נטל מן האילן מקל א' או אפי' עלה א' לצרכו זהו ביטולו והאילן ומה שנטל ממנו מותר אבל אם נטל ליפות האילן לא נתבטל האילן ומ"מ מה שנטל מותר שהרי זרקה (ס"י קמ"ו סעיף ו'):

(טו) הבית הפלה של עכרים שיש בו אליל אע"פ שאין הבית נעבד מ"מ לא גרע מתשמישן ונוי ולכן אפי' אם פנו משם האליל אסורה בהנאה אפי' הוציא עכרים את האליל בדרך ביטול דהיינו שלא להכניס עוד שם אבל הוציאה ישראל לא מהני לבטל מבית זה דין משמשין ואם הבית הוא משמש לאליל של ישראל לא מהני ביטול עולמית כדלעיל ס"י ה' (ס"י קמ"ה) ומיהו לאחר שנתבטלה כדן מותר אפי' להתפלל בתוכה ואינו דומה לשאר דברים שאסורים למצוה כדלעיל ס"י ג' דשאני הכא כיון שהוא מחובר אע"ג דתלוש וכסוף חביו הוי כתלוש מ"מ לענין זה הוי כמחובר (מ"ח נ"ח ס"ק י"ז) אבל בית שלא הקצוהו לע"ז לגמרי אלא לפי שעה הקצו לע"ז כ"ז שהע"ז בתוכה אסור בהנאה ואם הוציאה אפי' ע"י ישראל ואפי' דעתו להחזירה מותר (ס"י קמ"ה סעי' ג'):

(טז) כיון דבית ע"ז אסור בהנאה א"כ אסור ליכנס לתוכה ואפי' לישוב בצלה אבל לעכור בצלה מותר (סעי' ט') ומצוה להתרחק שלא ילך נגד הפתח בתוך ד' אמות (ס"י קמ"ג סעיף י"י) ואסור לשמוע הכלי שיר ולהריח הריח ולהסתכל בגוי וכ"ש בע"ז עצמה (סעיף ט"ו) ואם צריך לילך דרך שם יאמים אונו ויעצים עיניו ויסתום נחיריו שלא יהנה ואע"ג דאינו מתכוין כיון דהוי פ"ד ובמתכוין אסור אפי' אין לו דרך אחר (ס"י קמ"ג סעיף ט"ו ונ"ד סס):

כלל פ"ה. דין צלמים וצורות וכלים שיש עליהם צורות ודין איסור עשיית צורות (ס"י קמ"ח קמ"ג קמ"ג):

(א) ס"ז בזמ"ז כל הצורות הנמצאים בין בכפרים בין בכרכים אם ניכר הדבר שנעשה לשם ע"ז אסורים (ס"ד ס"ק ג' ד') וכן צורת שתי זעריב שעומד על הדרכים דינו כע"ז שהרי מכבדין אותן ולוקהין הכובע ומשתחוין להם. אבל צורת שו"ע שתולק על הצואר לא נעשה רק לזכרון ולא נקרא צלם ומותר ונ"ל דאין חילוק אם תלוי עליו אדם או לא סח ומ"מ השרים והכהני' שיש להם שו"ע בבגדיהם או על צוארם יש להחמיר שלא להשתחוות להם או להסיר הכובע לפנייהם רק בדרך שאינו נראה או שישתחוה ויסיר הכובע קודם בואו אצלו דלענין השתחווי' חמיר טפי ומ"מ אם א"א בענין אחר יש מקילין גם בזה הואיל וידוע שגם העכרים אין מסירים הכובע ומשתחוים לצלם רק להשר (ס"י ק"ן ונתס"ד ס"י קל"ו שמתלק בזה):

(ב) בזמן הקודם שהיו הגוים אדוקים בע"ז והיו הוקקים צורות על כלי תשמישן והיו עובדים להצורות אסורי' ואמנם דוקא בשהי' נחקק על כלי' מכובדים כגון מיני תכשיטין

תכשיטין כשיראים וטבעות ונזמים ושעל בגדי משי ורקמה ואלו הצורות הם בחזקת שנעשו בכלי לשם ע"ז אם לא שידוע בודאי שנעשו שלא לשם ע"ז והחוקים על הכלי המבזים שתשמישן תמיד במים ושאר תשמישי אכילה ושת"י וכן שעל הטבעות הם בחזקת שלא נעשו לשם ע"ז לכלים הללו אע"פ שאותה צורה נעבדת מ"מ כיון שהיא על כלי מבזים אין עובדין אותה ואם הוא ספק אם הם כלי מבזים או מכובדים כיון שאותה צורה נעבדת אסור מספק (ס"ד) ויש מחמירין יותר שכל שידוע שאותה צורה נעבדת אע"פ שהיא על המכוזה אסור אך אם ספק אם עובדין לאותה צורה או לא אזי אם היא על מכובדים אמרינן מסתמא עובדין אותה ואם היא על המכוזין מסתמא אין עובדין אותה וכ"ז בימיהם אבל בזמננו שנכרים שלנו אינן אדוקים כלל ואפי' אותן הצורות שעובדין אותן כגון שו"ע ואשה מיניקה ובנה מ"מ על כלי אין עושין רק לנוי לכלי ולזכרון ולעולם אין נעשה שיהיו עובדין לצורה זו שעל הכלי ולכן נוהגין להתיר אותן כלי בהנאה אבל מ"מ אסור להשהותן משום חשד אם הם בולטין אבל ראוי להתמיר בספק איסור תורה ואינו מותר אלא על המכוזה ס"ה (סי' קנ"ח סעיף ג')

(ג) כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף כו' וקבלו חז"ל דזהו אזהרה שאסור לצייר צורות שבמדור עליון ותחתון ור"ל לא תעשון דמות הצורות שהם אתי במרום ולכן אסור לצייר צורות ד' פנים שבמרכבה וצורות שרפים ומה"ש וכן אסור צורת אדם לבדו ואפי' לנוי או אפי' בשביל גוי אסור לעשות ודוקא בצורה בולטת אסור אבל מותר לצייר בבגד אפי' מעשה אריגה או לצייר בכותל בסמנים כיון שאינו בולט מותר לצייר (ס"ס סעי' ד"ה):

(ד) ה"א דפדיון פני אדם לבד אסור ז"א דאינו אסור אלא כל צורת האדם דהיינו הראש בב' עינים וב' אזנים וחוטם וכל הגוף עם ב' ידים וב' רגלים אבל צורת הפנים לתוך אפי' בב' עינים ואזנים או אפי' צורת כל הגוף והוא רק צורת חצי הפנים והגוף מותר וראוי להתמיר כדעת הראשון דהוא איסור תורה (סעיף ז' ונ"ס"ן ס"ק כ"ה) ונ"ל דאע"פ שאינו אלא חצי הגוף מצד הפנים אע"פ שאינו עושה כל הגוף פנים ואחור מ"מ אסור (ורא"י נחומס בסעיף ה')

(ה) וכן אסור לעשות צורת חמה ולבנה וכוכבים כאותן הדמות שנראה לנו שגם הם משמשים שבמדור התחתון ובאלו אסור אפילו לצייר בסמנים שהרי גם ברקיע נראה לנו כן (סעי' ד')

(ו) כשם שאסור לעשותן כך אסור לומר לנכרי לעשותן דאמירה לנכרי שבות בכל המצות ואפי' להשהותן אסור משום חשד (ס"ן ס"ק כ"ג) ונ"ל דצורת אדם בזמננו מותר להשהותו דכיון דאינו אלא משום חשד וידוע דבזמננו אין עובדין לצורת אדם ואותו שנעבד עושין אותו משונה וכן מתלמידיו הנעבדים יש בכל א' מהן סימן ואלו ודאי אסור להשהותן אבל שאר צורת אדם ומכ"ש אם סימא עינו וכיוצא בו דאין בו משום חשד (ורא"י דל"ל סניא עיני' דידן צפי' ללוטו צ"ד):

(ז) מותר לצור צורת בהמות וחיות ואילנות ואפי' צורת ארי' ושור' וטלה שהם בתוך י"ב מזלות ואפי' כל הגוף שלם מותר לעשות וכ"ש להשהותן אבל צורת י"ב מזלות ביחד אסור ומ"מ בכה"נ ראוי להתמיר שלא לצייר שום צורה שלא יהי נראה כמשתחוה להם (סעי' ו')

(ח) אבל דעת רמב"ן ור"ן דכל הצורות האסורין משום לא תעשון אין חילוק בין שוקעת או בולטת ואסור מה"ת לעשותן אלא לענין להשהותן וכן בשאר צורות האסורין משום חשד בזה יש לחלק בין שוקעת לבולטת וראוי לחוש לדבריו (ט"ז ס"ק י"ג):

(ט) אסור להסתכל בצורת אדם שהרי נקרא פסל ועובר משום אל תפנו אל האלילים אבל בצורות שעל המטבעות כיון שרגילין בהם מותר (ע"ז דף ל' וחוס' (ס"ס ד"ה נ"ן). טבעות שיש עליהן הותם שהוא מצורות האסורות אם הצורה בולטת אסור להניחה משום חשדא ומותר לחתום בה שהרי הנתתם נעשה שוקע ואם היתה שוקעת הדין להיפך משני שהנתתם תהי' בולטת וה"ה דאסור לומר לעכו"ם להתחום בחותם שוקע אפי' אינו רוצה להשהותה דאמירה לעכו"ם שבות (סעיף ה')

217 חכמת הלכות עכו"ם כלל ס"ה פ"ז שער אר"ה אדם

(י) אסור לעשות תבנית היכל או אולם או עזרה כשיעור גבהם וארכם ורחבם אר"ב שינה במקצת ולכן לא יעשה שלחן תבנית שלחן סנורה תבנית סנורה אבל עושה של ה' קנים או של ו' אן של שמנה אבל של י' קנים לא יעשה אפילו משאר מיני מתכות דאע"פ שאינה זהב כשרה במקדש ואפי' בלא גביעים וכפתורים ואפי' אינה גבוהה י"ח טפחים (סע"י מ' ועיין במהרי"ק ס"י ע"ה):

כלל פ"ז. דין שהאליל ותשמישיהם אסורים בהנאה ואם הי' ביתו סמוך לבית ע"א ואם מברן וביטולין. ודין דאסור לאבד דברים קדושים (ס"י קמ"ד קמ"ה קמ"ו):

(א) כשם שהאלילים אסורים בהנאה כך כל ההנאות הבאות ממנה אסורות אפילו אם שרפה ישראל אסור ליהנות בגחלתה ואשרה ואם הסיק בהן התנור ואפה הפת או שנמל עץ מן אשרה וארג בו בגד או סכין של ע"א ושהט בה הכל מבואר בש"ע ס"י קמ"ב ולפי שאשרה וכל דינים אלו אינם נמצא כלל לכן לא העתקתי: (ב) מרהץ שיש בו אליל מותר לרהוץ בה מפני שלא נעשית שם לעבודה אלא לנוי ועוד דכתיב את אלהיהם בזמן שנוהגים בה משום אלהות אבל בזו הכל משתינים לפניו (ס"ס סע"י י"ד):

(ג) מי שהי' ביתו סמוך לבית אלילים ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות וכונה. ושאר פרטי הדינים מבואר בש"ע ס"י קמ"ג. ואם יש לאליל גנה או מרחץ אם אין השכר לע"א עצמה אע"פ שנהנין מהן הכהנים יש לסמוך ולהקל ויש אוסרין וכן הנויות והשכר לאליל אסור לשכור מהם ואם נופל השכר למדינה והם קונים צרכיהם מותר וכן נבאים שנושלים מהם לאליל אם הוא לצרכי עכו"ם אסור ליתן אבל כשנופל השכר לכים בני המדינה אע"פ שהם קונים צרכי אליל מותר (ס"ס):

(ד) ישראל שמכר אליל ולקח המעות מקודם ואח"כ לקח העכו"ם האליל לכ"ע אסורים בהנאה (קל"ג) דכתיב והיית חרם כל מה שיהי' ממנו ה"ה כמזהו ואפי' החליף האליל על בעליותיים וקיי"ל המשתחוה לבהמה לא נאסרה מ"מ אם החליפו באליל אסור ובהליפי חליפין יש מתירין דכתיב היא ולא חליפין וי"א גם בזה (ס"י קמ"ה) אבל אם מכרה עכו"ם אפי' מכרה שהקונים יעבדוה מ"מ הדמים מותרין ודוקא בידוע שמכרה לעשות צרכי בדמיה אבל אם א"י יש לחוש שמא מכרה לקנות אליל אחר וא"כ הרי המעות מוקצה לע"א ואסורים (קמ"ד):

(ה) ישראל שמכר אליל לעכו"ם וכן י"ג האסור בהנאה בהקפה כיון שנכרי קנה במשיכה וא"כ מה שפורע לו אח"כ לא הוי דמי אליל ולכן י"א דלבעל היין לבד אסור מטעם קנס אבל לאחרים מותר ויש לסמוך ע"ז בהפ"ם (ס"ד ס"י קל"ג ס"ק ג') ואם קודם שחילק הנכרי לישראל חזר העכו"ם ומכר לעכו"ם אחר גם בזה י"א דאינו מותר אלא לאחרים אבל לבעל היין אסור ובמקום הפ"ם יש להקל דגם לבעל היין מותר (ס"י קמ"ד סע"י ז' ונ"ז וס"ד ס"ס):

(ו) המשתחוה למחובר כל שאין בו תפיסת יד אדם ה"ו מותר בהנאה שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ומ"מ הצפוי ומשמשיו אסורים בהנאה ואילן שננטעו מתחלה לעבדו אסור וזהו אשרה האמורה בתורה דאע"ג שהוא מחובר ס"ב הי' בו תפיסת יד אדם שהרי נטעו אבל אם לא נטעו מתחלה לעבדו כיון שנשרש דינו כמחובר ושאר הדינים מבוארים בש"ע ס"י קמ"ה:

(ז) אליל של עכו"ם שבטלה עכו"ם אפי' אינו שלו אלא של עכו"ם אחר ואפי' בעל נרחו ואפי' אם אינו עובד אותו אליל אלא לאליל אחר עכ"פ כיון שיודע עכ"פ בטיב אליל ה"ו מנושלת ומותרת אבל קאן שאינו יודע בטיב ע"ז וכן ישמעאלים שאינם עובדים ע"ז כלל אינם יכולים לבטל וה"ה לגר תושב וב"ש דישראל אינו יכול לבטל ע"ז אפי' של עכו"ם דכתיב פסילי אלהיהם כל שפסלו מאלוק דאע"פ שאינו עובד אותו מ"מ עובד לאחרת והוא בכלל אלהיהם משא"כ מי שאינו מחזיק כלום לאלוק דאינו יכול לפסלו (ונזומ"ז שהרבה מן הסונוות אינם מחמינים כלל נטום ע"ז נ"ע אם מהני ביטולם ועיין נט"ז ס"ד ע') אבל אליל של

הכמת הלכות עכו"ם כלל פ"ז שער אר"ה אדם

של ישראל אין לו ביטול עולמית ואפי' יש לגוי שותפות בו אין ביטול העכו"ם מועיל לחלק הישראל (סעי' ח' ס')

(ח) אפי' ע"ז של גוי משבאה ליד הישראל וזכה בה שוב לא מהני לה ביטול מדרבנן דגזרינן משום ע"ז של ישראל ודוקא שכבר באה ליד הישראל אבל כל זמן שלא באה לידו אלא שקנאה בכסף מן הגוי ולא משך עדיין אע"פ שמעות קונות בנכרי לא גזרו בזה כיון שעדיין לא בא ליד הישראל לא מחוי כע"ז של ישראל (סס ונט"ז סק"ג) אבל אם באה ליד הישראל אע"פ שלא קנאה בזה כגון שמצאה לפני יאוש או שגולה כיון שהיא ביד הישראל גזרינן שפיר משום ע"ז של ישראל (ס"ך, נסס הנ"ס ונ"ל דנס סט"ז מודס זוס) ודוקא לע"ז עצמה אבל במשמי ע"ז וגוי אע"פ שכבר באו ליד הישראל מהני ביטול הגוי (סס סעיף ג')

(ט) לפיכך הלוקח שבירי כלי מתכת מן הגוי ומצא בהם ע"ז אם נתן מעות ולא משך יחזירם לעכו"ם או שיאמר לגוי לבטלן וכן אם משך ולא נתן המעות אע"פ שמישיבה קונה בודאי מ"מ מותר להחזיר לגוי שהרי המשיכה הי' בטעות שאלו ידע שהי' בהם ע"ז לא הי' קונה וגם בזה מותר לומר לגוי לבטלה אבל אם כבר נתן המעות וגם משך אע"פ דמ"מ הוי כמקח טעות מ"מ כשיחזור ויתן הע"ז לגוי ויקבל ממנו המעות מחוי כמוכר ע"ז וצריך להוליד הע"ז לים המלח בזה לא מהני ג"כ מה שמבטל אה"כ הגוי כיון שכבר בא ליד הישראל זכה בה. (סס סעיף ג')

(י) כיצד הוא הביטול קטע ראש אונה ראש חוטמה ראש אצבעה מיעך פניה אע"פ שלא הסרה הוי ביטול אבל רק בפניה או שהשתין או גררה אין זה ביטול כיון שלא עשה מעשה בנוסח וי"א דאפי' באמירה בעלמא שאומר שרוצה לקטע ראש אונה הוי ביטול ודוקא שאומר בהדיא שמבטלה אבל אם מכרה לישראל שאינו צורף או אפי' לנכרי צורף לא הוי ביטול דה"ל דהגוי סובר שהישראל והנכרי יעבדנה אבל אם מכרה לצורף ישראל וי"א דהוי ביטול וי"א דלא הוי ביטול אבל במשכנה אפי' א"ל אם לא אפדה עד יום פלוני יהי' שלך אסור לכ"ע ובתשמישיה וגוי אם מכרן או אפי' משכנם וא"ל אם לא אפדה עד יום פלוני יהי' שלך אפטר שיש לסמוך על המתירין ונ"ל אפי' בישראל שאינו צורף (עיין סי' קמ"ו סעיף ה' ונס"י קל"ס סעי' ט' וסעי' י"ג). הא דמהני ביטול באמירה בעלמא דוקא כשהנכרי מבטלה ברצונו אבל אם הי' באונס לא הוי ביטול דדוקא כשעושה מעשה בגוף ע"ז מהני אפי' בעל כרחו דגוי בשא"כ באמירה בעלמא (סעיף ז')

(יא) ע"ז שנשתברה מאליה השברים אסורים עד שיבטל לפיכך המוצא שבירי ע"ז אסורי' בהנאה שמא לא בטלה עכו"ם ואם השברים הם שאין הדיוט יכול להחזירם ולהכרם סני כשמבטל החיכה א' ואם הדיוט יכול להחזירם צריך ביטול לכל שבר ושבר (וא"ל דלהוי כע"ז שנחס ליד ישראל דלא מהני כדלעיל סי' ח' ונ"ל נשברים לא גזרו רבנן כיון דמליחם סברים הוי מלחא דל"ס חבל כשמונח ע"ז סלמא לא מסני ביטול עיין נס"ך סי' קמ"ו ס"ק ל')

(יב) המבטל ע"ז נתבטלו משמישיה אפי' הם ביד ישראל שהם מפלים לע"ז אבל אם בטל המשמשין לא נתבטל הע"ז (סס סעי' י"ג)

(יג) מצוה על כל המוצא ע"ז שיבערנה ויאבדנה וכיצד מבערה שוחק חורה לרוח או לנהרות או משיל לים אפי' בלא שחיקה דאין שם חשש שימצאנה אחר וה"ה למשמישין ולגויה שנאמר אבד תאבדון והלוקחה לביתו עובר משום לא תביא תועבה אל ביתך ובא"י בזמן שיד ישראל תקיפה צריך לשרש אחריה אבל לא בח"ל אלא אם בא לידו יבערנה (סס)

(יד) וכשם שמצוה לאבד ולהשחית את העכו"ם כן אסור לאבד ולהשחית דברי הקדושים. ולכן כל המוחק אות א' משבעה שמות הקדושים שאינם נמחקים חייב מלקות ולא מאותיות הנשפלות מאחריהם כגון ד' מאלקיד ונ"ם של אלקיכם. ואלו הן הויה א"ד שדי אל אלוה אלהי אהיה צבאות וי"א גם שלום (סינין נע"ז ונלקס"כ) שנאמר ואבדהם את שמם כו' לא תעשון כן לה' כו' ושאר כתבי הקודש כולן ופירושיהן וביאורן אסור לשרפן או לאבדן ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות ולכן צריך לזהר שלא לקשור ספרים בדפין של ספרם הנדפסים אע"פ שאין בהם שמות (ועיין כ"ז נרמנ"ס פ"ו מהל' יסודי התורם ונמ"ח סי' קנ"ז קני"ד):

הסותר

(טו) הסותר אפי' אכן אחד דרך השחתה מן המזבח ומן המקדש לוקה שנאמר כי את מזבחותם תתוצון כו' לא תעשון כן כו' ולכן אסור לנתוח אכן אחד מבית הכנסת ובהמ"ד דרך השחתה אבל דרך תיקון מותר (ורא"י נז"כ דף ד' דרי"ז נחן ענה להודוס לסתור צהמ"ק ונזנותו) ונ"ל דאסור לסתור כותל בהכני"ם לעשות חלונות לעזרת נשים דעז"נ אין בו קדושת בהכ"נ כלל וא"כ אף שאינו דרך השחתה מ"מ אסור מדרבנן:

(טז) וס"ח שיש בו עמודים או יריעות שאינם נכתבים ביזמי אע"פ שהם כשרים מותר לסלקן ולגזמם ולכתוב אחרים תחתיהן ואין כאן משום בל תשחית דהא עושה לצורך תיקון (וגם זה נ"ל דמוכח נה"ס דהא סתירת צהמ"ק ע"ס למד תיכולת דמטני דמלכותא סתני דל"ל הדרי מטעמא דע"ג דל"ל חזי תיחסא צנהמ"ק סתרי כדי ליפוחו ומלחתי נס"ח ס"י תתע"ט טכ"כ צהדי"ח):

כלל פ"ז. דין שלא להשביע בעכרים ודין הזכרת שמה ושותפות עכרים ודין חגם (ס"י קמ"ז קמ"ח קמ"ט ק"נ קנ"א):

(א) הנודר או הנשבע בשם עכרים הי"ז לוקה שנאמר ושם אלקים אחרים לא תזכירו ואסור להזכיר שמה בין לצורך בין שלא לצורך ושם חגם שלהם שהם בשמות בני אדם אין חשש להזכירם והוא שלא יקראם כמו שמזכירים אותם העכרים בלשון חשיבות כגון שווענמע יאן וכיוצא בו. מותר להזכיר שם אלילים הכתובים בתורה ומותר לומר לעכרים אלקים יהי בעורך או יצליחך אבל לא יאמר אלקיך (קמ"ז):

(ב) אסור לגרום לעכרים שידור או שישבע בשם ע"ז דכתיב לא ישמע על פיך משמע שלא יגרום שאחרי' יזכרנה ולכן אסור לעשות שותפות עם עכרים שמה יתחייב לו שבועה ויש מקילין בזמ"ז שאין העכרים נשבעים בע"ז אלא כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים וד"א והם אינם מזהרים ע"ז ונמצא שאין כאן משום ולפני עור (סס):

(ג) בימים קדמונים שהיו אדוקים בע"ז הי' אסור לישא וליתן עמהם ביום חגם ונ' ימים לפניהם משום דאולי זמורי לע"ז וקעבר ישראל משום לפני עור שהרי גם הם מצווים על ע"ז שהיא א' מז' מצות ב"נ ובזמ"ז שאינם אדוקים בע"ז וגם משום איבה ולכן מותר ולא הוי דבר שבמנין שלא נזרו מתחלה אלא במקום שאדוקים לע"ז (כ"א"ט ס"י קמ"ח):

(ד) מותר לשלוח דורון לעכרים ביום חגם ואם אפשר לשלוח קודם לכן יותר טוב ומותר לילך לביתם לברכם משום איבה וכן אם נכנס לעיר או לבית ומצאם שמחים מותר לשמוח עמהם אם יש לחוש לאיבה אבל בלא"ה אסור (סס):

(ה) סתם ירדי' של עכרים נתקנו ע"ש ע"ז ומדינא אסור לעבור דרך אותה עיר ומ"מ בזמ"ז סתם ירדי' לאו לעכרים ומ"מ מקום שמתקבצים העכרים במקום מיוחד ואומרים ששם מוהלי' עונותיהם שזה בודאי לשם עכרים אסור לעבור דרך שם ולישא וליתן עמהם שם (ט"ז ע"ס ונ"ע לפי מה ש"כ ס"ד ס"י קמ"ט דנזנות"ז לא סכימי דלזלי ומודי וס"כ ל"ע דלפסך דנומ"ר) ופשיטא דאסור לשייל שם ולראות בשמחתם וצריך כ"א ליהר מלראות בקניגנאות ומחולתם או שום דבר שמחתם שנאמר אל תשמח ישראל כו' ואם תשמע שהם מחננים ושמחים תאנה ותצטער על החורבן ותתפלל רבון עולמי עמך אשר הוצאת ממצרים חטאו בכפלים ולקו בכפלים ואתה ה' אל לעד תאנה בנו ואל לעד תמשוך אפך בצאן מרעיתך ובנה ירושלי' ושמחנו בה (צ"ח נ"ס ס' האשכול ונמ"א צ"ח ס"י ככ"ד ס"ק ג') וההולך בקניגנאות אפי' של ישראל הי"ז מושב לצים:

(ו) כשמסבבים הכומרי' על הירדי' לקבץ נדבות אם מנקשים ואומרי' תן לאלוק שלי אסור ליתן ואם מבקש סתם או אפי' כשאומר בשביל אלוך מותר דאפשר שיתנו לעניי' (קמ"ט):

(ז) מצוה להתהק מדרך עכרים ד' אמות:

(ח) ישב לו קוץ ברגלו או נתפור לו מעות לפני ע"ז לא ישוח להסיר הקוץ

הכמת הלכות עכו"ם כלל פ"ח שער א"ה אדם

או ליטול המעות שנראה כמשתחווה לע"ז ואפי' אין שם אדם שיראה דכל מה שאסרו חכמי' משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור אלא ישב או יפנה אחוריו או צידו לע"ז ואח"כ יטול וכן כשצריך להסיר הכובע לצרכו לא יסיר עד שיעבור מע"ז שלא יהא נראה שמסירו לכבודו (סי' ק"נ):

(ט) פרצופים העומדי' לפני ע"ז ומקלחים סיס אסור לשום פיו על פיהם לשתות שנראה כמנשק לו אבל העומדת שלא בפני ע"ז מדינא מותר אלא שהמחמיר גם בזה תע"ב (סס ונט"ד) ונ"ל דפרצוף אדם אפי' אינו בפני ע"ז אסור. ע' ודין השרים ששו"ע הלוי בצוארם להשתחווה להם ולהסיר הכובע מפניהם מבואר לעיל כלל פ"ה סי' א':

(י) דברים המיוחדים למין ממיני עכו"ם שבאותו מקום ויודע בודאי שאין קונין זה אלא לע"ז אסור למכור להם שהרי עובר על לפני עור אבל בדבר שאנו מסופקים בו אם קנה לצורך עכו"ם או לא מותר למכור להם וכל דבר אם אומר בפירוש שרוצה לקנות לצורך ע"ז אסור למכור להם אבל בסתם מותר שאנו תולין שקונה אותו לצרכו ויש מקילין עוד דאפי' הוא מיוחד לע"ז ונ"ל דה"ה אם אומר בהדיא שקונה לצורך ע"ז דמ"ש דאינו אסור אא"כ א"א לו לקנות מאחרים דאז איכא לפני עור אבל אם אפשר לקנות מאחר א"כ אין כאן לפני עור ונהגו להקל כסברא זו ומ"מ המונע מכל זה ישא ברכה טאת ה' וכן להלוות לצורך בנין בית ע"ז ולקנות תשמישים וה"ה לקשור ספריהם הכל דין א' (סי' קנ"ח):

(יא) אסור ליתן מתנת חנם לעכו"ם שאינו מכירו דכתיב לא תחנם ודרשינן לא תתן מתנת חנם אבל במכירו מותר דהוי כמכרו לו שהיום עושה לו טובה ולסחר בהיפך וכן אסור לספר בשבחן לומר כמה נאה עכו"ם זה וק"ו לספר בשבח מעשיו ולחבב דרכיו שכ"ז הוא בכלל לא תחנם לא תתן להם חן והכל כדי שלא יתקרבו עמהם וילמדו מעשיהם (סס):

(יב) עכו"ם העושה משתה לחופת בנו ובתו ומזמין ליהודים לאכול עמו אפילו הישראלים אוכלים משלהם ומשמישים משלהם אפי"ה אסור דכתיב וקרא לך ואכלת מזבח ולמטה כתיב וקרא לך לאשמועינן דכיון שקרא לך והזמין אותך לאכילה אפי"ה אם תאכל משלך ה"ה כאלו אכלת מזבח וואפי"ה כשמיחד בית מיוחד לישראלים אסור (סי' קנ"ג נט"ז) אבל כששולח לביתו בשר ועופות שתומי' כד"ת ודגים וכיוצא בו מותר לאכול ממנו כיון שאין זה דרך קריאה ודוקא לסעודת שמחה אבל אם מזמינו שלא לסעודת שמחה מותר ושלשים יום לפני החופה ולאחרי' הוי בסתם מחמת החופה אפילו אינו אומר לו אבל לאחר ל' יום עד יב"ח אם אומר לו בשביל החופה אסור וא"ל מותר ואם חביב עליו ביותר לעולם אסור (סס). דין יחוד ישראל וישראלית עם עכו"ם ודין מילדות עכו"ם וישראלית מבואר בש"ע סי' קנ"ג וקנ"ד:

כלל פ"ח. דין רפואה בדברים האסורים ובאיזה דבר יהרג ואל יעבור (סי' קנ"ה קנ"ו קנ"ז קנ"ח קנ"ט):

(א) באהבת ה' את עמו ותפץ לזכותו בתורה ומע"ש לעיה"ב הזהירנו על בריאותנו להיות קיימים לפניו בנזק הזק ובריא לעבדו בעוה"ז שנאמר ושמרתם את תיקותי כו' והי בהם וקבלו חז"ל שנתנו המצות להיות בהם ולא שימות בהם ולכן כל האיסורים שבתורה נדחים מפני סכנת נפשות הוץ מע"ז ונ"ע ושפ"ד דעל אלו אם רוצים לאנסו שיעבור על אהר מהם מהויב למסור עצמו למיתה ולא יעבור וכבר בארתי דינם בהיי אדם כלל כ"א סי' י"ג וכן אסור להתרפאות ע"י א' מאלו ג' דברים כגון שכא לרפאות ע"י לחש שמזכירים בו שם ע"ז או שאומר לו ליקח סמים מאילן זה שהוא של ע"ז ולא מאילן אהר שהוא ג"כ מין אילן זה אע"פ שימות אסור להתרפאות אבל אם אינו מזכיר לו שם ע"ז אע"פ שאותו דבר אינו מצוי אלא משל ע"ז כיון שלא חלה הרפואה בע"ז מותר (קנ"ה). וכן מי שלבו העלה טינא והולה בהולת אהבה וחישק באשת איש או אפילו פנויה והיא נדה או נזיה אע"פ שהוא מסוכן למות מוטב שימות ואפי' לספר עמה כדי לרוות תאותו

221 חכמת הלכות ענו"ם כלל ס"ח שער או"ה אדם

מוטב שימות ואל יספר עמה דכל דבר שהוא אסור משום ע"ז או ג"ע או ש"ד אפי' אין בו מיתה אלא לאו בעלמא הייב למסור עצמו למיתה ובכ"ז עובר בלאו דלא חקרבו לגלות ערוה שדברים אלו הוא מביא לגלות ערוה (ס"י קנ"ז) אבל ענו"ם הבא על בת ישראל פנוי אפי' אם עושה מעשה שמביאה הערוה על"י אין זה בכלל ג"ע ואינה בכלל תהרג ואל תעבור אבל באשת איש אם אינה עושה מעשה אינה צריכה ליהרג דאשה קרקע עולם היא אבל אם אומרים לה שתעשה מעשה ה"ז בכלל ג"ע ותהרג ואל תעבור:

(ב) אבל בשאר איסורין שבתורה אפי' חמץ בפסח מתרפאים במקום סכנה אפי' דרך הנאתן כגון לאכול חמץ אם הרופא אמר שזהו רפואתו ואם החולה רוצה להחמיר על עצמו אהרי שהוא יודע שצריך לכך עליו נאמר אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ואל תהי צדיק הרבה ואפי' רק ספק נפשות דוחה שבת אפי' שבת החמורה וי"ג בזמ"ז מותר לשנות במקום סכנת נפשות אך אם החולה רוצה להחמיר על עצמו ולחוש לדעת ריב"ש ס"י רנ"ה ורנ"ו דס"ל דאפי' סתם יינם הוא בכלל אביזרי דע"ז ודינו יהרג ואל יעבור א"כ צ"ע אם מותר להטעותו ולומר לו שהוא יין כשר אלא ג"ל שיאמרו לו שדעת רוב הפוסקים להתיר בזמ"ז (ס"ט):

(ג) חולה שאב"ס אסור לאכול אפי' איסור דרבנן וכן אסור לשנות סתם יינם (כ"כ רמ"א זהדי" ס"י קנ"ה ועיין בחיבורי נשמת אדם צהל"י שנת כלל ס"ט שהלכתמי צזה ומט"כ הס"ך צס"ק ט"ז דהס מיידי לדין הס"ס תמוהים דצרכו שהרי הס הטינו דצריהם להסואל"י להס עיין ברשנ"א וריצ"ט וגם לא עיין צריצ"ט ס"י רנ"ו סכ"י דהתימר בזמ"ז אינו הלל לענין מנע הלל לא צמחם יינם) ודוקא כדרך אכילתן אבל שלא כדרך אכילתן כגון שערבו האיסור עם דברי המרים שאין בהם הנאה לחך מותר אפי' דברי האסורים מה"ת ואפי' באיסורי הנאה כגון חמץ בפסח חוץ מכלאי ברום ובשר בחלב דאפי' ליהנות מהן שלא כדה"נ אסור א"כ בחולה שיש בו סכנה דבכל איסורין כתיב לא יאכל וילפינן מזה דוקא דרך אכילה והנאה אבל בכלאים ובב"ח לא כתיב לשון אכילה ולכן אפי' שלא כדה"נ אסור (ס"ט וזמ"א ס"י תס"ו) ואם מותר לבריא עיין בב"א ע"א:

(ד) ודוקא שערבו בדברי מרים אבל אם ערבו עם עיקרין וסמנים שאינם מרים אסורים ואפי' סתם יינם דכיון דתהילת עשייתו כך לא שייך בו ביטול (כ"כ הרשנ"א הנ"ל הנ"ל ס"י קל"ד וצריצ"ט ס"י רנ"ה) ולכן הרפואות שנותני הרופאים בתרעובת יי"ג או הומץ יי"ג וההיך נהנה מהם אסור ומותר לשרוף שרץ ושאר איסורים לאכלם לרפואה (ס"י קנ"ה):

(ה) וכ"ז לאכול ולשתות האיסור אע"ג שהוא רק איסור דרבנן אבל לעשות ממנו מרחץ וביוצא בו יש מתירין אפי' דבר שדרכו בכך ואפי' ביי"ג בזמ"ז ואין למחות ונע"ג יחמיר על עצמו (עיין צרי"ן פ"י כ"ט וצריצ"ט) ודוקא לחולה שאין ב"ס אבל לבריא אסור דסיכה ורחיצה הוי כשת"י (ס"ט):

(ו) אם מותר לכרוך דבר איסור בתוך מאכל היתר ולהבליע אותו אם זה נקרא שלא כדרך הנאתן צ"ע: **עב עג**

(ז) כל חולה בין שיש בו סכנה ובין אב"ס שמאכילין לו איסור צריך שתהא הרפואה ידוע ע"פ מומחה (כ"כ הגמ"י פ"ד מהל' נ"א ונ"ל לא"י גמורס לזס מיומ"א מ"ט ע"א מי נסיאן כו' ולא הצינותי מט"כ המ"א ליש ס"י תס"ו דתגמ"י מחמיר ביותר) ואפי' רופא גוי הרגיל לרפאות בעיר ומחויקין אותו למומחה וי"א דישאל אפילו אינו מומחה אומר שהוא מכיר החולי ויודע שזו רפואתו סמכין עליו אבל לא על סתם ענו"ם ומ"מ אינו נאמן להבהיש המומחה (א"ס ס"י טכ"ח):

(ח) אם החולה אומר שצריך לרפואה פלונית ורופא א"צ שומעים לחולה אבל אם המומחה אומר שצריך לו שומעין לרופא (ס"ט):

(ט) אין מתירין שום איסור לחולה אם ייכול לעשות בהיתר כמו באיסור אע"פ שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר מאחר שאין סכנה בדבר (ס"ט קנ"ה):
(י) חולה שיש בו סכנה וצריך לאכול או להניח על מנתו חמץ בפסח אם הדבר בהול מותר לישראל לקנות חמץ ולעשותו וליתן ע"ג המכה ואם אינו בהול כ"כ ויש שהות יאמר לגוי תן לו לשנות חמץ ואני פורע ואם אפשר שילך או שישא

חכמת הלכות עכו"ם כלל פ"ח שער אר"ח אדם

שישאו התינוק לבית הנכרי ולהשקותו שם יותר טוב ואם לאו מותר לומר לנוי שיביא לתוך ביתו אבל לא יקנה מן הגוי החמץ דא"כ הוי חמצו שלו ועובר בב"י וגם לא יקדים לו מעות ע"מ לקנות ממנו ההמץ דגם זה הוא חמצו אבל כשיאמר לו תן לו ואני פורע לא מקרי חמצו כלל (נמ"ח סי' סמ"ג וסי' ת"ן סעיף ו' סי' תס"ו):

(יא) אסור להתרפאות בדברי תורה ולכן תינוק או גדול שנפגע אין קורין עליו פסוק כדלקמן בכלל שאח"כ:

(יב) מותר לרופא להקיז דם ולמשמש דפק ושאר מקומות שבאשה ואפילו במקום התורפה כדרך הרופאים דכיון דאין עושה לשם הנאה אלא במלאכתו הוא עוסק לא הוי אכזר דג"ע ומותר ואפילו בא"א ואפי' כשיש רופאים גוים (סי' קל"ה נס"ך ס"ק כ'):

(יג) אסור לאדם לומר שהוא עכו"ם כדי שלא יתגדלו אבל מותר ללבוש בגד נכרי ואפי' של בלאים כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי כיון שאינו אומר שהוא עכו"ם ומותר לומר לשון דמשתמע בתרי אפי' שהעכו"ם יבין שהוא אומר שהוא עכו"ם והוא מכין לדבר אחר או אם יכול להמעותם בדבר אחר שיסברו שהוא עכו"ם ודוקא משום סכנת נפשות אבל משום ממון גם זה אסור וכן הולכי דרכי אם יש סכנה לישראל יותר מעכו"ם מותר ללבוש בגדי עכו"ם (סי' קנ"ד):

(יד) מי שנתחייב מיתה מותר לברוח לבית עכו"ם שיש להם חק שלכבוד הע"ז אינם מוסרים להמית כיון שהיהודי אינו עושה שום דבר ואינו מודה כלל וגם לא שייך שימשוך אחר"י שהרי אין אומרים שהבית מציל (סס):

(טו) עכו"ם שאמרו לישראל תנו לנו א' מכם ונהרננו לא יתנו להם א' אא"כ יהדוהו ואמרו תנו לנו פלוני וי"א דאפי' בכה"ג אין למוסרו אא"כ הייב מיתה ע"פ דתי המלך אע"ג דאינו חייב ע"פ ד"ת והעוסק בזיופים מוסרין אותו דהוי כמו רודף ומ"מ אפי' בזה שיהדוהו וגם חייב מיתה אין מורין בן לכתחלה וצריך לחזור על כל צידי צדדים קודם שימסרוהו ובכל מקום שאסור למוסרו אין חילוק בין למסרו למיתה או ליסורין או לממון (ט"ז סק"ח וס"ד) וכן נשים שאמרו להן נכרים תנו לנו א' מכם ונטמא אותה מוטב שיטמאו כלן ואל ימסרו נפש א' מישראל:

(טז) ישראל בעל עבירות להנאת עצמו כגון אוכל נבלות לתאכזן מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו אבל ישראל שממרים לעבוד ע"ז דינו כמומר להכעיס וכן העושה עבירות להכעיס אפי' אבל נבלה או לבש שעטנז להכעיס ה"ז מין. ואפיקורס זהם שכופרין בתורה ובנבואה מישראל וכן המבזה ת"ח או המבזה חבירו בפני ת"ח (ס"ך ס"ק ו' ומי נקרא ת"ח עיין סי' נמ"ג) אסור להצילם אם נטו למות וכ"ש לחלל עליהם שבת (סי' קנ"ח):

הל' ריבית מסי' קנ"ט עד סי' קע"ח יתבאר לקמן אר"ה בשער משפטי צדק:

כלל פ"ט. דין חוקות עכו"ם ומעונן ומנחש ופאות הראש והזקן

(סי' קע"ח קע"ט ק"פ קפ"ח):

(א) אין הולכין בחוקות העכו"ם ולא מדמין להם לא במלבוש ולא בשיער וכיוצא בהן שנאמר ולא תלכו בחוקות כו' ונאמר ובחוקותיהם לא תלכו ונאמר השמר פן תנקש אחריהם שטא תדמה להם ותעשה כמעשיהם ויהי לך למוקש שלא תאמר הואיל והוא יוצא בארנמן אף אני יוצא בארנמן הוא יוצא בתלוסין אף אני יוצא בתלוסין והוא מין ממיני כלי זיין וכבר אמר הנביא ופקדתי כו' על כל הלוכשים מלבוש נכרי אלא יהי ישראל מובדל מהן וידוע במלבושיו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו ואמרו חז"ל בזכות ג' דברים יצאו אבותינו ממצרים שלא שינו בגדיהם ושמותם והתקרבות להם גורם לעשות כמעשיהם כדכתיב ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ולכן צוה בוראנו להבדיל אותנו כמש"כ ואבדיל אתכם מן העמים וכל העושה אחד מן הדברים האלו לוקה. לא ילבש בגד המיוחד להם ופרשו הישראלים ממנו מהמת צניעות או דבר אחר שכיון שנתייחד להם מפני גיותו ופרשו הישראלים ממנו מפני יהדותן אז כשלוכשים הישראלים נראה כמודה להם ונמשך אחריהם ולכן אין לתמוה על כל ארץ אשכנז שמלבושיהם

חכמת הלכות עכו"ם ומעונן ומנחש ומכשף כלל פ"ט שער או"ה אדם 223

שמלבושיהם דומין למלבושי העכו"ם שמעולם לא שנו בגדיהם ונס ידוע שאעפ"כ משונה קצת מבגדיהם שארוכי מעט יותר ורחבים משל עכו"ם אבל במדינה שכבר שינו אבותינו בגדינו מבגדיהם ויהי' הטעם מה שיהי' מ"מ כיון שכבר שינו בגדיהם העובר ולובש כבגדיה' לוקה. בא וראה כמה האריך מהר"ק בתשובותיו סי' פ"ח בענין הבגד שלובשי' ההכמים לכבוד ודי בזה. ואם גזרו שמי שלא ילבש מלבוש עכו"ם יהרג כתב הש"ך בי"ד סי' קנ"ז ס"ק י"ז דיהרג ואל יעבור ונהירנא כשגזרו פה בק"ק ווילנא בעת המלחמה שילבשו היהודים מלבוש עכו"ם ושמעתי מפי הגאון החסיד ז"ל שאמר שיהרג ואל יעבור ואף שדבר זה צ"ע גדול עכ"פ צא וראה כמה נודל האיסור בזה וכל בעל נפש ישים הדברים בלבו. וכל דבר שהוא חוק לע"ז אע"ג דכתיב בתורה שהיו נוהגין בו ישראל אסור משום בחוקותיהם ולכן המצבה אע"פ שהיתה אהובה לפני המקום בימי אבות לאחר שנעשה חוק לע"ז כתיב לא תקים מצבה וכן שריפה על המלכים אלו הי' חוק לע"ז אע"ג דכתיב בקרא וי"ל דהם למדו ממנו אפ"ה אסור אבל מה שאינו חוק לע"ז אלא להבל ושטות אם כתיב בתורה מותר ואם לא כתיב אף זה אסור ומטעם זה אסר הגר"א להעמיד אילנות בחג השבועות כמש"כ האחרונים כיון שכן נהגו בחג שלהם (ע"ז דף י"א נמוספות טס):

• (ב) וכן לא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם ולא יגלה ראשו כענין שמגלחין העכו"ם כללו ש"ד צריך להיות מובדל מהם בכל דבר:
(ג) אין מנחשין כעכו"ם שנאמר לא תנחשו כיצד כגון אלו שאומרים הואיל ונפלה פתי או מקלי מידי איני הולך למקום פלוני היום שלא אצליח וכיוצא מדברי שטות כאלו וכן אלו שאומרים שהטו תרנגולת זו שקראה כתרנגול וי"א דדוקא לומר שהטו בשביל זה אסור אבל אם שוחט סתם ואינו אומר דבר מותר וי"א דמותר אפי' לומר (וגרמס בגמלא חין זו נסוס דרכי אמורי) ויש עוד הרבה דברים וכללו של דבר כל דבר שהתועלת או הנזק נגלה לעינים בין מדרך רפואה או בדרך סגולה אין בו משום נחוש או דרכי האמורי אבל מה שאינו נגלה יש בו משום דרכי האמורי ואסור והבוטח בה' הסד יסוכבנו:

(ד) איזהו קוסם העושה מעשה עד שיאמר דברים שעתידין להיות ויש מי שיסתכל במראה של ברזל או עששית וכיוצא בו והעושה אחד מאלו לוקה והשואל לקוסם מכין אותו מכת מרדות ומה תראה שהשואלים לצורה שנעשה דמות אדם של עץ עוברים על זה והוא שאמר הנביא עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו:

(ה) איזהו מעונן אלו נותני עתים שאומרים יום פלוני טוב למלאכה ויום פלוני רע והאומרים אל תנכה ממני טעות במוצאי שבת וכתחלת השבוע וכתחלת החדש וכיוצא בו. ומ"מ נוהגין שאין מתחילין בכי' ובד' בחדש כיון שידוע שהכוכבים המושלים בהם הם מורין על לא טוב ואין לאדם לעשות נגד המזל ולסמוך על גם ונוהגין שאין נושאין נשים אלא במילוי לבנה לסימן טוב אבל אסור לחקור אחר זה ואפי' לשאול בחזוי כוכבים שנאמר תמים תהיה עם ה':

(ו) עוד אמרו חז"ל איזהו מעונן זה האוחז את העינים והוא מין מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד עד שתדמה לאנשים שיעשה ענינים אין אמיתתו בהם כמו שנראה אותם יעשו תמיד יקחו חכל וישימו אותה בכנף בגדיהם ויוציאו נחש וישליך טבעת לאויר ואח"כ יוציאו מפי אדם א' העומד לפניו והעושה זה לוקה (כמנ"ס במנין הנולות סי' ל"ג) ומה תראה שאותן הבדהנים שעושין כדברים אלו על החתונות ונקראין טאשין שפילער עוברים בלאו דאורייתא והמצוה לעשותן עובר משום לפני עור ולכן מי שבידו למחות צריך למחות וכ"ש שאסור להסתכל ולראותם אבל אם הוא נכרי שעושה נ"ל דמותר לראות:

(ז) איסור דורש אל המתים זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה רוח המוכאה עליו ואותן נשים וכן ע"ה שהולכין על קברי מתים וכאלו מדברים עם המתים ואומרים להם צרותיהם קרוב הדבר שהם בכלל זה ונמצא שיש מן הנאונים היו רוצים לאכור להשתמח על קברי מתים אלא ההולכים שם הפללו לה' שימלא

224 חכמת הלכות מעונן ופאות הראש והזקן כלל פ"ט שער א"ה אדם

שימלא שאלותם בזכות אבותיו ובזכות הצדיקים (ועיין ז"ח ז"ד סס"י כ"ז והס"ד ס"ק ע"ו קילג ולח העמיק כל דבריו):

(ה) השבעת שדים ע"י שמות הקדושים מותר מ"ט רוב העוסקין בזה אינם נפטרים מהם בשלום וכן לעשות פעולות ע"י שמות הקדושים מותר אבל אנו אין ראויים לכך בזמנינו וראה שישעיה הנביא נענש ע"ז כדאיתא בגמרא שהרגו מנשה. ור"ח בשערי קדושה כתב כל המשתמש בשמות הקדושים או ישתמד הוא או בניו או יעני או ימות הוא או בניו ולכן כל שומר נפשו ירחק מזה אבל המקמר לשד ה"ז עובר ע"ז:

(ט) הלוחש על המכה וקורא פזוק אפי' בלשון לעז (ומה סכתז הס"ד דנלסון לעז אינו שם כלל ומותר למתקו תמוה שהרי המקלל נשם כלל לטון חייב כמס"כ נח"מ פ"י פ"ז) וכן הקורא על התינוק שלא יבעת והמניח ס"ח או תפלין על הקטן בשביל שיישן לא די שהם בכלל מנחשים וחוברים אלא שהם בכלל הכופרים בתורה שהם עושים דברי תורה רפואת הגוף ואינן אלא רפואת הנפש שנאמר ויהיו חיים לנפשך ודוקא שכבר נפגע התינוק אבל הבריא מותר לומר פסוקים שזכותן יגין עליו (טור נשם למנ"ס ס"י קע"ע) ובמקום סכנה הכל מותר:

(י) מחוקות העכו"ם להצטער על מתיהם ולתלוש שערם ולשרט בבשרם מחמת צער והעושה זה ה"ז לוקה משום ושרט לנפש כו' וצריך להזהיר בזה הנשים שלא יתלשו שערות ראשן שמא יבואו לידי קרחה וי"א דבשני שערות חייב. ובשער אחד עכ"פ איסור איכא וגם הנשים מזהירות על לאו זה ועל השריטה על המת חייב ועל שאר צער איסורא מיהא איכא (ס"י ק"פ):

(יא) עוד מחוקותיהם שורטים על בשרם וממלאים השרט במין צבע או בדיו או שצובע תהלה ואת"כ שורט והעושה כן חייב מלקות כדכתי' וכתובת קעקע כו'. ומ"מ מותר ליתן אפר מקלה ושאר דברים על המכה לרפואה אע"פ שיהיה נשאר הרושם דמכתו מוכיח עליו שאינו עושה משום חוקות עכו"ם (ס"י ק"פ):

(יב) אין מוסרין תינוק ישראל לעכו"ם ללמדו ספר וללמדו אומנות אפי' במקום דליכא לטיהש לש"ד כגון במקום מעבר לרבי"ט מ"ט אסור שמא ימשך אחר מינות ונ"ל דה"ה דאסור למוסרו לישראל"י האפיקורסים דגריעי מפי מן הגוים דאפיקורס ישראל ממשיכים יותר:

(יג) אסור להעביר שער הזקן ולא אסרה תורה אלא בתער שנאמר ולא תשחית פאת זקנך דבר שהוא משחית וזהו תער והמעבירו בתער עובר בה' לאוין שיש בו ה' פאות אבל במספרים מותר אפי' כעין תער. ומ"מ נזהרין כשמתפרין במספרים שיעשה הגילוח כהלך העליון מן המספרים ולא בתחתון שאם יעשה בתחתון לבד הוי כתער (ס"י קפ"ח):

(יד) פאות הזקן הם ה' ורבו בו הדיעות לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל ואפי' על השפה העליונה או תחת הגרון:

(טו) אשה שיש לה זקן מותרת להשחיתו (סס):

(טז) פאות הראש הם שתיים בסוף הראש והוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל אצל האזן והמעביר פאות ראש בין שגילח הפאות לבד בין שגילח כל הראש עם הפאות חייב ב' מלקות שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם ומדלא כתיב בו לא תשחית כמ"ש בפאות הזקן ולכן יש מגדולי הפוסקים דס"ל דאע"ג דבזקן אינו אסור אלא בתער אבל בפאות ראש אפי' במספרים אם הוא כעין תער דהיינו שגילח סמוך לבשר ולא מש"ד כלום מן השערות סמוך לבשר חייב ויש מגדולי הפוסקים דס"ל דגם בפאות ראש אינו אסור אלא דוקא בתער ולכ"ע אינו אסור אלא כעין תער דהיינו סמוך לבשר ולכן אם צריך לגלחם לרפואה יזהר שלא יגלח סמוך לבשר ממש ואז מותר לכ"ע (ס"י קפ"ח) ושיעור הפאה מכנגד שער שעל פדתו ועד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם וכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד:

(יז) אחד המקיף ואחד הניקף חייבין אלא שהניקף כיון שאינו עושה מעשה אינו לוקה אא"כ משה ראשו אליו להקיפו אבל איסורא איכא אפי' אינו מסייע כלל לפיכך אסור להיות ניקף אפי' ע"י נכרי ואפי' אינו מסייע כלל כגון שאינו

חכמת הלכות פאות הראש והזקן ולא ילבש גבר כלל פ"ט צ' שער או"ה אדם 225

מזה אליו כלל והמקיף את הקצן הייב דאע"ג דקצן לאו בר חיובא מ"ט המקיף הוא בר חיובא וגם הקצן יבא לידי חיוב כשיגדל אבל מותר להקיף את הנברי או אשה כיון שאינם מוזהרים כלל וכן קצן מותר להיות ניקף מן הנכרי:

(יח) אשה אינה במצות הקפה מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנד כל שישנו בהשחתת זקן יש בהקפת ראש ונשים כיון שאין להם זקן ואינן בדין השחתה אינן ג"כ בדין הקפה ומ"ט אע"פ שמותרת להקיף פאת ראשה אבל אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפי' של קצן:

כלל צ' דין דברים האסורים משום לא ילבש גבר (סי קפ"ג):

(א) כתיב לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה מדשני התורה בלישני ולא כתב ולא ילבש כו' ואשה לא תלבש כו' ש"ס דא' כתיב הכי הוי אמינא דאינו אסור אלא מה שהוא מלבוש ומדכתיב לא יהיה כלי משמע אפי' דבר שאינו מלבוש ולכן האיש הלבוש בגדי צבעונין ותכשיטי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משימין אותן התכשיטין אלא נשים בין שהמלבוש הוא שוה לבגד נשים מחמת עשייתו ותפירתו בין מחמת צבעו וכן האשה המשימה בראשה מצנפת וכובע ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא או שמגלחת ראשה כאיש אפי' באחד מן הבגדים אע"פ שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה חייבי מלקות מה"ת:

(ב) וכן אסור לאיש ללקט אפי' שיער א' לבן מתוך השחורות או לצבוע הלבנות שיהיו שחורות דכ"ז הוא נוי אשה וכן אסור לאיש להסתכל במראה אם לא משום הפואה או להסתפר עצמו ואסור להעביר שער בית השחי או בית הערוה אפילו במספרים אם לא מחמת איזה שחין שיש לו שם דאו מותר אבל שיער של שאר הנוף מותר במספרים אפי' כעין תער אבל לא בתער ואסור לחוק בידו בשער בית השחי או בית הערוה כדי להשירו אבל מותר לחוק בבגדו להשירו ובבית הערוה דוקא בבגד עבה (עט"ד):

(ג) אשה ההולכת בסקל בידה לנוי חייבת מלקות ואם בשביל שלא תפול מותר עד:
הל' גדה מ"ט קפ"ג עד ס"י ר"ג יתבאר או"ה בשער בית הנשים:

הלכות נדרים

כלל צ"א. דין איזה נדר אסור או מנוה או מותר (סי ק"ג):

(א) כתיב כי ידור נדר או השבע כו' ולאסור אסור כו' לא יחל דברו וכתיב כל הצא מפיו יעשה וכתיב מוצא שפתוך תשמור כו' והוא מצות עשה שיקיים אדם שבועתו או נדרו ואם עבר על נדרו עובר בלאו דלא יחל (סי ק"ג):

(ב) כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא וקבלו חז"ל אם נודר אע"פ ישמקיימו נקרא חוטא ואם אפשר להתיר נדרו ואינו רוצה להתירו מקרי רשע ולכן יזהר האדם מאוד שלא ידור שום נדר אפילו נדרי מצוה או לצדקה אלא א"כ יוכל לקיים תיכף או יעשה המצוה או יתן צדקה בלא קבלת שום נדר. ואם מוסקים צדקה וצריך לפסוק עם הצבור או אם אומר יזכור כנהוג להזכיר נשמות אבותיו יאמר בפה מלא שאינה מקבל עליו בנדר. ומ"ט אם בדיעבד נדר לצדקה או שאר מצוה וכן אם נשבע על איזה דבר יזהר לקיים תיכף אע"ג דמהני להם התרה מ"ט אין נשאלין עליהם אלא מדוהק כאשר נבאר בדין התרה נדרים (סס):

(ג) איהר נדרו ולא קיימו ולא התירו אע"פ שהוא דבר של רשות פנקסו נסתחת ומדקדקים במעשיו אם הם כדאי להגן נגד חטא זה (גמ' ופי' כח"ט):

(ד) כשהאדם בצרה מותר לנדור כדכתיב וידר יערב לאמר כו' ר"ל לאמר לדורות שידרו בעת צרה וי"א שאין לזה התרה (סס):

(ד) האומר אשנה הלכה זו או אעשה דבר זה והוא דבר מצוה ה"ז נדר כדמצינו

ביעקב דכתיב וידר בו' וכתיב ע"ש אעשרנו בו' וחייב לקיימו ולכן צריך האדם שירגיל א"ע שבכל דבר שרוצה לעשות יאמר בלא נדר (סס):

(ו) מדינא אם קיבל עליו לעשות איזה מצוה וירא לנפשו שיתירשל בהקמתו מותר לקבל עליו בנדר שלא יאכל עד שיקיים נדרו וכיוצא בו כדכתיב נשבעתי בו' לשמור משפטי בו' ר"ל שנשבע לקיים המצוה. מ"מ בזמן הזה יותר האדם מאד בזה כי ראיתי שנכשלים בזה א"כ הוא דבר שיוכל לקיים תיכף כי היצה"ר יתגבר עליו יותר (וכ"כ נס"ח סי' ת"כ וסי' תתס"ו):

(ז) אפי' מי שהיה זולל וסובא וכיוצא בו מדות מגונות ומצד הדין מצוה לעשות נדרים לאסור עליו בשר וכיוצא בו וע"ז אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות מ"מ אמרו חכמים לא ירגיל עצמו אלא יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהם בלא נדר ובפרט בזמן הזה (סע"י ז):

(ח) אבל לא יאמר אדם אדור ומה בכך כשארצה אלק ואתירנו דאעפ"כ נענש על מה שנדר ולא קיים (ס"ח סי' מתל"ה) וזה דומה לאדם שנפל בצואה ורוחצין אותו (סס) ונדולי האחרונים היו קונסין הנודר באיזה דבר קודם שהתירו הנדר (ע"י נמסר"ס מינץ).

כלל צ"ב. דין מה הוא נדר (סי' ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט):

(א) ענין הנדר הוא א' מב' ענינים. (א) נדרי הקדש ובזמנה"ז הוא הנודר לבהמ"נ ולבהמ"ד ולהספקת עניים ולשאר דבר מצוה ויתבאר משמשם בהל' צדקה א"ה. (ב) הוא נדרי איסור שאוסר על עצמו דברים המותרים כגון שלא יאכל ושלא יישן ושלא ילך ושלא ידבר ושלא יהנה וכיוצא בו (ס"ד סי' ל"ה ס"ק א'):

(ב) נדר האסור בתורה כגון שאמר כבר זה עלי קרבן או כקרבן ואיסור האסור בתורה כגון שאומר כבר זה אסור עלי או יאמר עלי כבר זה אסור עליו כדכתיב לאסור אסר על נפשו (ל"ד) ואם אמר יאמר ייני או פתי וש"ד על כל ישראל ספק אם יכול לאסור לאחרים. בלשון איסור והוי ספק דאורייתא אבל אם אמר קונם או קרבן כבר זה על כל ישראל הוי איסור דאורייתא - לכ"ע (ל"ה ס"ד ס"ק ז' וע"י נמ"ע פ"ח מהל' נדרים):

(ג) המתפס בנדר ה"ז כנדר עצמו כגון שאסר עליו דבר אחד בנדר או באיסור או שהיה מונח לפניו דבר שנאסר בנדר על אחרים שאסרו על עצמם ואמר דבר זה יהיה כזה ה"ז נתפס בנדר ואם אמר כבר זה עלי כשלחן שבמקדש או כאחד מבלי הקודש הוי נדר שהרי התפס בדבר הנודר אבל אם נדר או נשבע בשלחן הקדש או בא' מבלי הקדש אינו נדר מה"ת אלא מדרבנן צריך התרה וכן המתפס או נודר בשלחן סתם ואין רצונו כשלחן שבמקדש אינו נדר כלל ומ"מ צריך התרה מדרבנן בע"ה (ל"ד ונ"ט ס"ק מ') אבל אם התפס בדבר האסור ממילא אפי' אינו אסור רק מדרבנן ואמר דבר זה יהיה כזה או שאמר כבר זה יהיה כהו"ר וכנבילה וכיוצא בו לא חל הנדר כלל מדאורייתא דבשלמא אם תפס בדבר הנודר אפשר לדבר זה שתעשה כזה שהרי יכול לאסור עליו דבר המותר אבל א"א שיעשה דבר היתר כהו"ר וכשאר איסור לפיכך האומר אסור עלי יום זה לאכול כמו י"ז בתמוז ופ' באב וכ"ש כיה"כ אין כאן נדר כלל מה"ת אבל אם אמר כיום שמת בו אבי או אמי כיון שאותו יום נאסר עליו ע"י נדרו שקבל עליו להתענות הוי שפיר דבר הנודר ויכול להתפס בו. זה הכלל כל שמשים דברים המותרים כדברים האסורים אם אותו דבר יכול לעשותו בנדר הרי אלו אסורים ואם א"י לעשותו בנדר הרי אלו מותרים מה"ת דכתיב איש כי ידור נדר וקבלו הו"ל דר"ל אם יתפס יהיה בדבר הנודר דוקא ומ"מ מדרבנן הוי נדר וצריך שאלה (סי' ל"ה ס"ד ס"ק א'):

(ד) אמר אם אעשה דבר פלוני יהיה ייני יי"ג ופתי פת כותי י"א דהוי נדר גמור דכמו שב"ד יכולין להעניש ולהחמיר יותר מדינא כפי צורך השעה כן האדם על עצמו כל לקבל עליו כל החומרות בדרך קנס ואז נאסר לכל ישראל ולכ"ע צריך שאלה עכ"פ מדרבנן אבל אם לא אמרו בדרך קנס רק שאמר יהא ייני יי"ג ופתי פת כותי לא נאסר בכך (סס):

(ה) האומר כבר זה אסור עלי כהו"ר י"א דהוי נדר דאורייתא שהרי אם לא

חכמת הלכותגדרים כלל צ"ב שער אר"ה אדם

סיים כחזיר היה אסור מדאורייתא (מל"ג פ"א מהל' נדרים חזל הס"ך טס נסי"ק ז' ע"כ לא ס"ל הכי):

(ו) המתמים בגדר יכול לאסור ולהתפס בזה שנתפס וכן לעולם זה בזה שהנתפס בגדר הוא לעולם ג"כ אסור כמו הגדר עצמו וכן אם נדר א' ושמע חבירו ואמר ואני כמותך בתוך כדי דיבור ה"ז אסור במה שנאמר חבירו שמע הג' לזה שאמר ואני כמותך ואמר ואני ואפי' היו ק' וכ"א אמר ואני בתוך כ"ד של חבירו כלם אסורי' (ס"י ל"ד חזל סמל"מ פ"ג כ' דדוקא כשאמר רק ואני לדין דדוקא חכ"ד חזל כשאומר ואני כמותך לפי' לחתך כ"ד אסור כמו צנזיר ולפסוק דל"ד דצנזיר טייך לומר ואני כמותך כמו שחתם נזיר חזל צנזרים חס לא חזר בתוך כדי דבור חינו מוכח כלל מה כוננו ואינו דומה למתפס צנזר ענין דמוכח מילתא) ודוקא במתפס במה שאומר חבירו אבל המתפס בדבר הגדור אפילו אחר כמה ימים ושנים אסור עליו (רמז"ס פ"ג מהל"ג) כגון שנדר מבשר והתפס פת בבשר והתפס דבש בפת אפי' אמר כן אחר כמה ימים כולן אסורין. וכיון שהמתפס תלאן הכל זה בזה ולכן אם הותר האחרון הוא מותר וכולן אסורים הותר האמצעי ממנו ולמטה מותר ממנו ולמעלה אסור הותר הראשון כולן מותרים שהרי החכם עוקר הגדר מעיקרא אבל אשה שנדרה והתפס בה אחר שאמר ואני כמותך והפר לה הבעל או האב היא מותרת והמתפס אסור שהרי הבעל רק מינו גיין ר"ל שאינו רק מבואר ולחכא (רכ"ט ונסי"ך):

(ז) אדם אסור על עצמו דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם ונ"ל דל"ש בגדר ול"ש בישבועה (ס"י ל"ד וע"ס נסי"ך). ומי שנדר להת מעשר ומטה ידו ונתחרט מביאר לקמן א"ה בהל' צדקה בדין נדר צדקה:

(ח) עיקר לשון נדר הוא שאסר החפץ עליו וכגון שאמר דבר זה עלי אסור אבל כשאומר אני נדר שאוכל או שלא אוכל אין זה לשון נדר אלא לשון שבועה ושבועה נמי לא הוי שלא נשבע בלשון שבועה (כ"ו סעי' ה') ועיקר לשון שבועה שאוסר עצמו על החפץ כגון בשבועה שלא אלך ושלא אישן ושלא אוכל או שבועה שאוכל או אישן או אלך אבל אם אמר הרי עלי שלא אוכל או שלא אישן בשבועה אין זה אלא לשון נדר ונדר נמי לא הוי כיון שלא אסר החפץ עליו וי"א דגדר שאומר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר מהני מה"ת מדין יזות שנבאר בס"י שאח"כ. ולכ"ע כיון דהאידנא מרגלא בפומי' דאינשי למינדר בהאי לישנא אין להקל וצריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בגדרים (טס וס"י ל"ט סעי' י"א וע"ס נסי"ך ס"ק ה' ונסי"ך ס"ק י"ז דנשמע דטנועס סהוליא כלשון נדר לכ"ע הוי טנועה):

(ט) ידות נדרים כגדרי' מה"ת כדכתיב ככל היוצא מפיו יעשה (ול"ג מדה"ל לכחוב כל היולא וכתיב ככל היולא משמע לע"פ טלל ילל חלל מקלחו) וידות נדרים היינו שהתחיל בלשון שמשמעו נדר ולא גמר הדיבור אעפ"כ נאסר עליו כאלו גמר כל הדיבור. וזה דומה לאדם שאוחז ביד הכלי וע"י כך משתמש בכלי כאלו אחז בו בעצמו והוא שיהיו מוכיחות קצת על הגדר כיצד האומר לחברו מודרני ממך שאיני אוכל לך או מופרשני ממך או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו. ונקרא יד כיון שהתחיל לומר בלשון מודרני ולא סיים לומר כקרבן לא הוי נדר שלם אלא יד כמו יד הכלי ואף ע"ג דאסר עצמו על החפץ ולא הוי לשון נדר ממש מ"מ אסור וכ"ש אם אמר מודרני ממך שאיני אוכל לך דמשמע שזה שאיני אוכל משלך יהי' עלי בגדר דהוה לשון נדר ממש (ס"ך ס"ק ז') אבל אם אמר שאיני אוכל לך ביה"ד בלא מודרני ממך לא הוי אפי' יד דדוקא כשאומר כל הגדר אלא שאמר בלשון שבועה בזה תליא בפלוגתא שבס"י שלפני זה אבל אם לא סיים דבריו ואוסר עצמו על החפץ דזה אינו לשון נדר לא הוי יד לכ"ע. ואם אמר שאיני אוכל לך בלא יוד לחוד נמי לא אמר כלום ואם מסרבין בו לאכול ואמר שאיני אוכל לך הוי הוכחה כיון דלא אמר לא אכילנא ואמר שאוכל לך ודאי דר"ל מה שאוכל לך קונם (ס"ך טס) ואם אמר מודרני ממך או מופרשני ממך או מרוחקני ממך ולא סיים דבריו שאיני אוכל לך במודרני ממך אסור לדבר עמו ובמופרשני ממך אסור לשאת ולתת עמו ובמרוחקני ממך אסור לעמוד בד' אמותיו

ואע"ג

הכמת הלכות נדרים כלל צ"ב שער או"ה אדם

ואע"פ ד"א דאם לא סיים מותר בכל דלא הוי אפי' יד לרברים הללו מ"מ ראו
 לבעל נפש להחמיר על עצמו אם לא שיודע שלא היתה כוונתו לכך (ס"ד):

(י) אמר מנודה אני לך או משמתנא ממך אם סיים דבריו שאני אוכל לך אינו
 נדר ומותר בכל דאין זה לשון נדר כלל ואם לא סיים דבריו אסור לעמוד בד'
 אמותיו (וס"ג כ' דלפי' נכיים דנמי אסור לעמוד בתוך ד' אמותיו) אבל אם אמר
 נדינא ממך וסיים בדבריו שאני אוכל לך אסור לאכול עמו לא סיים דבריו
 שאני אוכל לך אסור ליהנות ממנו (וע"ס צ"ג ס"ק ו' סהסכיס לפסק הג"י):

(יא) הנדר הוא בכל לשון שיאמרו עליו לא מבטיח בלשונות נכרים שהם
 לשונות גמורים הנודר בהם ה"ו נדר גמור אלא אפי' בלשונות שאינם גמורים ומכני'
 על דבר אהר הולכי' אחר הכינוי שכל כינוי נדרים כנדרים והולכי' אחר לשון כלל
 העם באותו מקום ובאותו זמן וכן האומר קונם קינה קונם שהם לשון הקדש אלא
 שגשתבש מלשון קרבן ולפיכך האומר א' מלשונות אלו הרי אלו כינויין לקרבן
 אם מכיר אותן לשון אבל אם אינו מכיר אלו לשונות שדברו בהם הכמים אע"פ
 שנדר בהם לאו כלום הוא (סי' כ"ז) ולכן האומר לחבורו איך עול איין נדך פון
 דיך הוי כאומר מודרני ממך או איך וויל זיך פונס זיין פון דיך הוי כאומר מופרשני
 ממך או איך וויל זיך נכסק זיין פון דיך הוי כאומר מרהקני ממך ודינו כמבואר
 בסימן ט':

(יב) אחד הנודר מעצמו או שהדירו חברו ואמר אמן או דבר שענינו כעניית
 אמן שהוא קבלת דברים כגון שאמר הן וכיוצא בו אסור אבל בשחכירו מדירו
 משלו כגון ראובן שאומר לשמעון אתה תהיה מודר מנכסך א"צ לקבל דבריו (כ"ט)
 וע' לקמן כלל צ"ט סימן ב' וסי' י' ואם אמר לו תהיה מודר מנכסי פשיטא דא"צ
 לענות אמן דאפי' מסרב בפירוש מ"מ אסור שאדם יכול לאסור נכסיו על חברו
 בע"כ (ס"ד ס"ס):

(יג) הנודר בתורה כגון שהיה מונה לפניו תורה ואמר פירות אלו עלי כנו מה"ת
 א"צ התרה כלל דדעתו צנווילין ומ"מ מדרבנן צריך התרה לדין דכולי עלמא נחשביין
 לע"ה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואם אמר הריני עלן במה שכתוב בה ה"ו
 נדר מה"ת ואפי' אינו מונה לפניו רק ידעה אחת שכתוב בה לשון אסור או קרבן
 או איזה הזכרה דכ"ו הוי כמתפוס בדבר הנודר שע"י הכתיבה והכנה לקדושה הם
 קדושות ומכ"ש אם אמר אני נודר באזכרות דהוי נדר ואם נמל בידו אפי' ידעה
 אחת ואמר הם עלי כנו אפי' לא אמר במה שכתוב בה הוי נדר מה"ת (סי' כ"ז):

(יד) דברים המותרים ויודעים בו שהוא מותר ונהגו בהם איסור לסייג נדר ופרישות
 הוי כאלו קבלו עליהם כגדר ואסור להתירם בלא התרה אפי' אם צריך מחמת בריאות
 ולכן הרוצה לנהוג באיזה דבר מצוה יאמר מתחלה קודם שיתחיל בפעם ראשון
 שאינו מקבל עליו בנדר ושאיין דעתו לנהוג כן אלא כ"ו שירצה יהיה מותר אבל
 אם נהגו כך מחמת טעות שהיו סבורים שהוא אסור ובאמת איין כאן איסור כלל
 או שהיו סבורים שאיסור גדול הוא ונתברר לו שאינו איסור כ"כ ופשיטא שאינו
 אלא מדת חסידות וכיוצא בו מדינא א"צ התרה כלל אך י"א דאע"כ צריך התרה
 ועכ"פ מהני התרה בזה כיון שהוא מחמת טעות או אפי' יודע שהוא מותר אלא
 שנהג כן לפרישות והמנהג כסברא ראשונה אבל אם ידע שהוא מותר ונהג בו
 איסור לא מהני התרה שכבר קיבלו עליו באיסור של תורה (סי' כ"ד ועיין פ"ק
 ס"ס מ"ו) ולכ"ע דווקא מה שקבלו עליהם איזה יחידים אבל מה שקבלו על יתם כל
 ישראל איזהו מנהג איין לו התרה לכ"ע (וע"ס וע' נמינוכי כ"ט בכל' פסק):

(טו) סתם נדרים להחמיר כיצד אמר פירות אלו כבשר מליח או כ"יני' שיש
 במשמעו כמליח של קדשים או י"ג לשמים והוי נדר גמור שהרי התפוס בדבר
 הנודר ויש עוד במשמע מליח וי"ג של עכו"ם ואינו נדר כלל שהרי מתפוס בדבר
 האסור ולכן בסתם אנו תולין להחמיר אא"כ שהוא אומר שכוונתו היה כ"יני' של
 עכו"ם ויודע שהמתפוס בדבר איסור אינו נדר ואו נאמן וא"צ שאלה אפילו עם
 הארץ אבל אם אינו יודע שאין מתפוסין בדבר האסור אפי' צריך שאלה בעם הארץ
 שלא יקיל ראשו בנדרים (סי' כ"ט ס"ד ס"ק ז') נדר בהרם ואמר לא נדרתי אלא
 בהרמו של ים נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי

קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי להיות נודה בו קינם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שנרשתי מדינא ת"ה נאמן אך בזמא"ז נחשבים כולם לע"ה ולכן צריך להתיר נדרו מדרבנן וכן כל כיוצא בזה (סי' ל"ח):

(טו) מה בין נדר דאורייתא לנדר דרבנן אם עבר על נדר דאורייתא במזיד קונסין אותו ואין מתירין לו אא"כ ינהג איסור כימים שעברו עליו ונהג בו היתר אבל אם הוא נדר שאינו אלא מדרבנן אין קונסין אותו ומתירין לו מיד. ואם יש מכשול בדבר כגון שנדר בדבר שאינו יכול ליהרר בו כגון שאמר עליו כל פירות שבעולם (חזן נלחם דל"כ הוי נדר טוה ואינו נדר כלל) וכן מי שאמר עליו בשך ויין אם יעבור עבירה פלונית ועבר עליה ולא נזהר מבשר ויין ובא להתיר נדרו אם נראה שיכול לעמוד על עצמו ולא יעבור עוד אין מתירין לו עד שינהג איסור כימים שנהג בהם היתר ואם יש חשש שלא יוכל לעמוד ע"ע מתירין לו וא"צ לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר (סי' ל"ח). ואם נהג בהם היתר זמן מרובה י"א דאין קונסין אותו רק שינהג איסור לי יום וי"א שצריך לנהוג כימים שנהג בהם היתר (ס"ד ק"ק י"ג). והנשבע שלא ישא אשה חוץ ג' שנים ועבר ונשא אם אמר לשון שמשמעו שלא יעשה נישואין עמה הוי ליה כנישבע על הכבוד ואכלה דנשאל ומתירין לו ופסוד משבועתו כהלקטן אבל אם אמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו אין מתירין לו עד שיגרשנה כימים שיהג בהם קלות ראש בנדרו. ואם קיבל עליו דבר בנדוי וחרם הוי בנדר מה"ת וצריך שינהג איסור כימים שנהג היתר אבל מנודה שלא נהג דברים שמנודה אסור בהם כיון דאין זה אלא מדרבנן א"צ לנהוג איסור כימים שנהג היתר (ס"ט):

(יז) אם נסתפק אם נדר ונשבע או לא אסור מספק ככל איסורי תורה ואם נסתפק אם נדר או נשבע נותנין עליו הומרות שניהם כמבואר לקמן כלל צ"ה (ס"ט ק"ק ח')

כלל צ"ג. דין מה הוא שבועה:

(א) (סי' ל"ו) ד' מיני שבועות הן א' שבועות ביטוי ב' שבועות שוא ג' שבועות העדות ד' שבועות הפקדון. שבועות ביטוי הוא שנאמר בתורה או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע או להטיב והיא נהלקת לד' חלקים ב' להבא וב' לעבר כיצד לשעבר שאכלתי (או שלא אכלתי וכן כולם) או שזרקתי אבן או שעשיתי הדבר הזה ואפילו בדבר שאין בו ממש כגון שישנתי או שדברתי ואפילו בדבר שאינו יכול לעשות אלא ע"י אחרים כגון שנתתי לפלוני ושעשה פלוני הדבר הזה ושישן פלוני ושזרק פלוני כיצד להבא שאוכל ושלא אוכל שאזרוק ושלא אזרוק שאישן כו' ושאדבר כו' כ"ז הוא שבועות ביטוי ואם עבר הרי נשבע לשקר וע"ז נאמר לא תשבעו בשמי לשקר ואם במזיד חייב מלקות וכשונג חייב קרבן עולה ויורד הנאמר בויקרא:

(ב) שבועות שוא נהלקת ג"כ לד' חלקים (ח) שנשבע על דבר הידוע שאינו כן. כיצד שנשבע על איש שהוא אישה ועל אשה שהוא איש ועל אבן שהוא זהב וכל כיוצא בו שידוע לשלשה ב"א שאינו כן כמו שנשבע (ז) שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן כגון שנשבע על אבן שהוא אבן ועל שנים שהוא שנים ועל שלשה שהוא שלשה וכל כיוצא בזה שא"צ לצדק הדבר ע"י שבועה כן שבלא"ה נדע שהוא כן (ג) שנשבע לבטל את המצוה שלא יתעטף בציצית וישלח יניח תפילין ולא יאכל מצה או שיתענה בשבת וי"ט וכן הנשבע לקיים את המצוה דהא בלא"ה חייב לקיים או שנשבע להרע לפלוני כגון להכותו או לקללו או שיעשה חבירו דבר פלוני כגון שיזרוק ס' צרור לים או שלא יזרוק אין שבועה זו הל כלל והוי לשוא (ד) שנשבע על דבר שאינו בכה לעשות כגון שנשבע שלא לישן ג' ימים ולילות רצופים ושלא יטעום כלל ז' ימים רצופים וכל כיוצא בזה. וכל הנשבע שבועת שוא לוקה שנאמר לא תשא וגו' לשוא ואם היה שונג בזה פסוד מקרבן ואם נשבע סתם שלא יאכל וישן הוי כנשבע לעולם והוי שבועת שוא (ס"ט):

(ג) שבועת הפקדון כיצד כל מי שיש ממון חבירו בידו בין פקדון בין מלוה או שגולו

שגזלו או עשקו או מצא אבידה ולא החזירה וכיוצא בו ותבע ממנו ממון שבידו וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תכחשו ואם נשבע על שקר הרי זה עובר בלאו שני לא תשקרו איש בעמיתו וזה נקרא שבועת הפקדון שחייב קרבן אשם ודאי ונקרא אשם גזילות ואפילו במזיד (למנ"ס ל"ט ס"ג סנועות):

(ד) שבועת העדות כיצד עדים שידעו עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפרו בעדותם ולא העידו ינשבעו שאינם יודעים לו עדות זה נקרא שבועת העדות וחייבים קרבן עולה ויורד (ס"ט):

(ה) כיצד הוא השבועה האומה אני נשבע שאעשה דבר פלוני או שלא אעשנו אע"פ שלא הזכיר לא שם ולא כינוי בין שאומר בלשון הקודש הריני נשבע או בכל לשון כגון איך שווער או בשאר לשונות ואפי' כינוי שבועה כגון שבלשון ארמי קורין לשבועה מומתא והעלגים מכנים ואומרים מוהא כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה ה"ז כמו שהוציא לשון שבועה (ס"י ל"ז ונ"ד) והכל לפי הזמן והמקום להוסיף בכינויים או לגרוע כדלעיל בכינויי נדרים:

(ו) הזכיר השם בין בל"א או בשאר לשונות אפי' לא הזכיר בתחלת דבריו לשם שבועה כגון אלו האומרים זי"ת גל"ט הוי שבועה (ס"ט נ"ד ס"ק ז' ונתי' כנ"ח נד"י):

(ז) אמר אהא באלה או בארוה אם לא אעשה דבר פלוני הוי שבועה דאלה וארוה הוי לשון שבועה (ס"ט):

(ח) האומר פעמים על דבר אחד אעשנו או לא אעשנו ונתכוין לשם שבועה אע"פ שלא הזכיר בלשון שבועה הוי שבועת שכן מצינו דכתיב אשר נשבעתי על מי נח ולא מצינו שבועה אלא דכתיב ולא יכרת כל בשר כו' ולא יהיה מים למבול ומדלאו לאו הוי שבועה ה"ה הן הן בד"א שאמר בז"ו אבל אם מבקשים אותו עליו והוא אמר אעשנו או לא ובקשוהו עוד יאמר אעשנו או לא לא הוי שבועה (ס"ט):

(ט) תקיעת כף דינה כשבועה ויש מחמירין בה יותר משבועה ואומרים דלא מהני לה היתר דהוי ככריתות ברית דכתיב וגם במלך נ"ג מרד אשר נתן ידו כו' ומפרשים דהיינו ת"כ ודוקא כשהוא דרך שבועה אבל כשהוא כדרך הסוהרים שתוקעים כפם זה לזה לקיים המקח אין לה דין שבועה כלל (ס"י ל"ט סעיף ז' ונ"ח ס"י ל"י) ואפי' המגביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים או לצורי הוי כח"כ. נידוי וחרם יש להם הומר שבועות והומר נדרים (ס"י ל"ט):

(י) האומרים באמונה אעשה זאת או לא אעשה בין ליהודים בין לנכרים בעי התרה ואפי' אמר בלשון אשכנז (ס"ד ס"י ל"ז ס"ק י"ז) ונ"ל דכוונתו שאמר זי"ת מיין גלויצטן וצ"ע:

(יא) האומר בשמים ובארץ ושמי' וכיוצא בו הוי שבועה דרבנן וכן אם אמר בכתבי קידש אלו ולא נטלן בידו ולא אחזן בידו ולא אמר במה שכתוב בה אבל אם אמר במה שכתוב בה אפי' לא אחזן בידו הוי שבועה גמורה וכן אם אחזן בידו או שהניח ידו עליהם או שפתחן דזה הוי כאוחזן בידו ואפי' א"ב ואפי' כתב אשורית שהוא מחכמות היצוניות הוי שבועה והנשבע בתורה אפי' לא אחזה בידו ואפילו לא אמר במה שכתוב בה הוי שבועה ונ"ל דכ"ז שלא אמר הריני נשבע אלא שאמר בשמים כו' דאע"ג דאם אמר ברחום וחנן אע"פ שלא הזכיר לשון שבועה הוי שבועה גמורה כדלעיל ס"י ו"ה"א דה"ה כשאמר בשמים וארץ כיון דכוונתו למי שבראם הוי גמי שבועה גמורה ע"ז כתבו הפוסקים דלא הוי שבועה גמורה אבל אם אמר הריני נשבע בשמים למה יגרע לשון שבועה בזה כיון דגם כוונתו למי שבראם וצ"ע (ס"ט סעיף ו'):

(יב) יהות שבועות כשבועות כמו בנדרים וכן כינויי שבועות כשבועות (סימן ל"ז):

(יג) אחד הנשבע מפיו ואחד מפני אחרים אפילו נכרי או קטן כגון שאמר לו אני משביעך שתעשה דבר פלוני או שלא תעשנו וענה אמן או הן או קבלתי דברך וכל לשון שמשמעו שמתקבל שבועתו ה"ז כאלו נשבע בעצמו (ס"ט סעיף ז'):

דין כ' שנשבעו ועבר א' בס"י רל"ו מבואר לקמן כלל ק' בדין התרת נדרים: כתיב

כלל צ"ד. דין נדר ושבועה אינן חלין עד שיוציא מפיו ודין המתנה

על נדריו (סי' ר"י כ"ח):

(א) כתיב כי תשבע לבטא בשפתים קבלו חז"ל שאין שבועה או נדר חל עד שיוציא מפיו ויהיו פיו ולבו שוין לפיכך היה בלבו לידור מפת הימים ונכשל בשפתיו ואמר פת שעורים מותר בשניהם. בחיטים שהרי לא הוציא מפיו. ובשעורים שהרי לא נתכוין לומר שעורים. אבל אם הוציא מפיו פת סתם אסור בזה שהיה בלבו שאם היה בלבו פת הימים אסור בשל הימים לבד ואם פת שעורים אסור בשל שעורים לבד ואע"ג דגם הכא היה הוצאות פיו בטעות שהרי בלבו היה על פת של מין א' והוא הוציא פת סתם כיון שעכ"פ פיו אינו מכהיש מה שבלבו דפת הימים או שעורים נקרא ג"כ פת סתם מרבין מדכתיב לכל אשר יבטא דאוליגן בזה אחר מחשבתו (סי' ר"י). ואם נדר ע"ד אחרים כגון שאמר שבועה שלא אוכל היום ועל דעתכם אני נשבע אין תלוי במה שיאמר שבלבו היה כך וכך שהרי לא נשבע על דעתו וכיון שלבם ופיהם של אחרים היו שווין חייב כפי שיאמרו האחרים שהיה דעתם כך יהול הנדר והשבועה שלבם במקום לבו (ס"ס נ"ד ס"ק ג').

(ב) ודוקא שטעה והוציא מפיו פת סתם אבל אם הוציא בכוונה פת סתם ומתכוין שלא לומר פת הימים אלא שחשב כן בלבו כיון שאין כאן טעות בפם לא אוליגן בתר מחשבתו דדברים שבלב אינם דברים ואסור בכל מיני פת וכן כל ביוצא בזה (ס"ד. ס"ק כ') וכ"כ בס"י רל"ב ס"ק ל"ב:

(ג) הנודר או נשבע וחוזר בו מעצמו תוך כדי דיבור (דהיינו טלוס עליון ר"י) או ע"י שמיחו בו אחרים הור"א בו תך כ"ד לנדרו (לכל חוץ כ"ד של מחמתן אינו חזק כיון שהאחרים אינם סייכים לנדרו) (ר"י ס"ד ס"ק ז') לא הוי נדר ושבועה כלל והוא שיאמר כך בפיו שהוא חוזר אבל אם מהישב בלבו אינו כלום דברים שבלב אינם דברים לבטל מה שהוציא בפיו בכוונה אבל בשמוציא מפיו בלחש להשמיע לאזנו מהני כאן (פרישה סי' ר"י):

(ד) הנודר או נשבע בהלום מדינא אינו כלום שהרי לא הוציא בפיו מ"מ היא שיתירו עשרה דידעי למקרי ויתירו ע"י חרטה כאלו נדר בהקיץ וכן נוהגין. מיהו אי לית ליה בקלות עשרה דידעי למקרי יתירו בשלשה כשאר נדרים (ס"ס) וה"ה אשה שנדרה בהלום דינה כאיש ואין הבעל יכול להפס ביום שמעו דדין נדר זה הוי כנדרו בהלום (ס"ד ס"ק ס').

(ה) האומר נדר זה שאני רוצה לידור או אדו נדרי שאדור לא יהא נדר אינו נדר כד"א שהוציא תהלה בשפתיו בקול רם בפרחסיא אבל אם דיבר בלחש לא מהני ואז כיון שהתנה בפירוש שאף שידור לא יהי נדר אינו חל כלל אע"פ שבשעה שנדר זוכר שהתני כך ואעפ"כ נודר ונימא דעקרי לת"א כיון דמתנה על דבר זה שלא יהול אדרבה אמרינן דאין הנדר חל וצ"ע דאם בשעה שדר הי' כוונתו שיחול הנדר אם חל (ר"י ס').

(ו) ודוקא בזה שאמר נדר פלוני שאדור יהי בטל אבל האומר סתם כל נדרים שאני אדור מהיום יהיו בשילי' כמו שאנו נוהגין בער"ה י"א דלא מהני תנאי זה אא"כ יזכרנו לתנאי תוך כ"ד לאחר הנדר ויאמר בלבו שהוא סומך על התנאי ולכ"ע אם זכר בשעה שדר שמסר מודע' ואעפ"כ נדר אז הנדר קיים כיון דלא מסר מודע' בפירוש על נדר זה אלא סתם וכיון דזכר שמסר מודע' ואעפ"כ נדר אמרינן עקריה לתנאו ואם לא זכר התנאי שמסר מודע' לצורך גדול סמכין ע"ז וא"צ שאלה אבל בלא"ה לא סמכין ע"ז וצריך שאלה (ס"ס):

(ז) כ"ז לא מהני אלא מה שנודר אדם לעצמו אבל מי שהשביעו חברו או הדירו אינו מועיל לזה שום ביטול בעולם (ס"ס מעיף ד') ואם נשבע לעצמו בנק"ח ספק אם מועיל לזה כל נדרי (ס"ד סק"ס):

(ח) ודוקא בזה שהתנה מתהלי' שלא יהול הנדר אבל אם התנה אפילו בשעת הנדר והשבועה שאימת שירצה יבטלנו או שתלה באחר שאימת שירצה יתיר

אותו

חכמת הלכות נדרים כלל צ"ד צ"ה שער או"ה אדם

אותו איש פלוני אינו בתנאי כולם דמיד כשהל הנדר אין לו התרה אלא ע"י התרה כד"ן בדלקמן בס" שאה"ו:

(ט) הנודר או נשבע על דעת חבירו שלא לעשות דבר פלוני אע"פ שנתן לו חבירו רשות לעשותו לא מהני כיון שכבר הל הנדר אבל אם אמר שכוונתו הי' כשנשבע ע"ד חבירו ר"ל אם יסכים אותו פלוני וכ"ש כשאמר כן בהדיא בשעת הנדר שלא יהול עד שיסכים חבירו אם תיבך כשישמע חבירו אמר שאינו מסכים בזה נמצא נדרו ושבועתו ממילא בטל אבל אם שמע חבירו ולא בטלו תיבך בשמיעתו הל הנדר ולא מהני אה"כ מה שיאמר שאינו מסכים (ס"י רכ"ח סעיף ל"ז וס"י רל"ח ע"י זל"ע ס"י ל"ח סעי' ט' ול"ע ח"ס ג"כ ה"ה הכל):

(י) אמר קונם עיני בשניה הזם אם אישן למחר לא יישן היום כיון שאין עיקר הנדר על מהר אלא שתלה נדרו בתנאי היישין שמא ישכח ויישן למחר שהרי אינו איסור בעצם ונמצא עבר למפרע אבל אם אמר קונם עיני בשניה למחר אם אישן היום ונמצא שעיקר האיסור הוא למחר והיום הוא התנאי מותר לישן היום ולא היישין שמא יישן למחר כיון שכבר ישן היום ונמצא איסור לישן למחר לא היישין שישכח לאיסור וכן כל ביוצא בזה (ס"י ר"ג וס"ס ר"כ וס"י רל"ט וע"י זר"ן נדרי' ע"ט ע"ז ד"ה אלינא ודנריו סתומי' דמטונע דוקא כשחמי' מהיו' ול"כ גזי ככרות ס"י רל"ט שחמך שבועה טלח אוכל ככר זה חס אוכל זה דאסור לאכול טלח איסור תחלה נייכי נמי שחמך מהיום וזה דוחק חזל זר"ן שבועי' נאלפסי דף רל"ח כ"י דחס תלה דנר ח' בחבירו וכו' ככרו' וסינה לעולם אסור וחיישי' שמא ישכח לתנאי דחס חמך טלח נאסר חלל לחמך סיחקיים התנאי נמלא סיהא חפטר סיקיי' תנאו ולא יחול נדרו כלל דהיינו חס נאכל איסור ראסון. הלכך חמדינן לדעת' טשבועתו היחה סכ"ז טלח יתקיים תנאו חפי' צסוף נדרו חזל חלומך קונם פירות עולם עלי חס חרמץ בזה שרי לאכול פירות ואפילו חס רומץ ח"כ לא עבר למפרע סכיון שהדנר נמשך קודם התנאי וח"י התנאי חמרי' דלח הי' כוונתו לאסור חלל פירות שיאכל חמך הרחינה שהרי חפי' יאכל קודם ח"מ חפטר סיח ל הנדר טלחמך הרחינה יהיה אסור צפירות) אבל האומר קונם בשר עלי אם אעשה דבר פלו' כיון שהוא דבר הנמשך אף לאחר שיעבור ויעשה הדבר יהיה אסור בבשר או ולפיכך מותר לאכול קודם ולא היישין שמא ישכח ויעשה הדבר דאף אם ישכח לא יעשה שום איסור במה שאכל מקודם דאמרי' שלא הי' כוונתו אלא אם יעבור אבל אם אמר קונם בשר זה עלי אם אעשה דבר פלו' אסור לאכול אותו בשר דבודאי דעתו הי' שיהי' הבשר הזה איסור עליו מעבשיו דאל"כ אפשר שלא יהול הנדר כלל וכן כל ביוצא בזה (ע"י סס זר"ן טבועות פ"ג):

כלל צ"ה. דין נדרים ושבועות על מה חלין ומה בין נדרים לשבועות ונדרי מצוה ודבר שאין בו ממש (ס"י ר"ג רע"ו):

(א) כבר בארנו שהנדר הוא שאוסר החפץ עליו ושבועו' הוא שאוסר אתי עצמו מן החפץ וע"פ טעמ' אלו תמצא בו ד' דבר' יש בין נדרים לשבועות ביטוי (ח"י) דשבועות ביטוי חל על דבר שיש בו ממש ושאין בו ממש ונדרי' אינן חלין אלא על דבר שיש בו ממש (ז') שבועות אינו חל אלא על דבר רישות ונדרי' חלין אף על דבר מצוה כרישות (ג') המתפס בשביעה פטור והמתפס בנדר חייב (ד') שבועות ביטוי אין שבועה חלה על שבועה ובנדרי' יהול נדר על נדר (הנז"ס ס"ג) כאשר נבאר אבל בכל שאר הדברים בין לענין איסורן בין לענין החיר נדרים ושבועות שוין:

(ב) השבועה חל בין על דבר שיש בו ממש או אין בו ממש כגון שבועה שלא אישן ושלא אלך וש"א אדבר והוי שבועה מה"ת שהרי השבועה חל על האדם ואדם יש בו ממש (רל"ט סעיף ג') אבל הנדרים אינם חלים מה"ת אלא על דבר שיש בו ממש שדרי הנדר חל על החפץ וכיון שאין בו ממש על מה יהול ולפיכך האומר קונם שאני מדבר ושאני סהלך שאני ישן או שאמר דיבורי והליכתי ועשייתי אסורים עליך איני נדר מה"ת ומ"מ מדרבנא אסורים ולפיכך האוסר עליו לשמוע

חכמת הלכות נדרים כלל צ"ה שער או"ה אדם

לשמוע תפלת שמעון צריך שאלה מדרבנן אבל אם הזכיר האיברים כגון שאמר קונם פי מדבר עמך קונם ידי עושות עמך קונם רגלי להלך ועיני לישן הוי נדר מה"ח שהרי האיברים יש בהם ממש ואם אמר דיבור פי עליך או נטילת אבן עלי הואיל והזכיר החפץ י"א דהוי נדר (כ"ג):

(ג) שבועה אינה חל על דבר מצוה המפורש בתורה מטעם הנזכר כיון ששבועה הוא על גוף האדם הרי הוא כבר מושבע בהר סיני בין שהוציא בלשון שבועה שאמר שלא אשב בסוכה ובין שאמר ישיבת סוכה עלי בשבועה דדינו נמי בשבועה לפיכך לוקה על שבועתו משום שבועת שוא וישב בסוכה (כל"ט) אבל בנדר כיון שהאיסור חל על החפץ שאוסרו עליו וא"א להאכיל לאדם דבר האסור לו לפיכך האומר קונם סוכה שאני יושב לולב שאני נוטל כיון שהזכיר החפץ הוי דבר שיש בו ממש וחל הנדר ואסור לישב בסוכה וליטול לולב אבל אם אמר הנאת סוכה עלי מותר לישב בסוכה דמצות לאו ליהנות נתנו ויש בזה מחלוקת ד"א דגם בנדר שוא חייב מלקות דאורייתא וי"א דמה"ח אינו לוקה אלא מכת מרדות מדרבנן ועכ"פ צריך להתיר נדרו ולקיים המצוה והנודר או נשבע שלא לאכול מצה בליל פסח אין מצה עשירה בכלל אבל אם נדר שלא לאכול מצה כל השנה אפשר דמצה עשירה בכלל (כט"ו) והנודר להתענות זמן ידוע ואידע בו שבתות וי"ש ור"ח ושאר ימים שאין אומרים בו תחנון הכל מבואר שם:

(ד) הא דשבועה אינו חל ע"ד מצוה דוקא בדבר המפורש בתורה כגון ציצית ותפילין ומצה וכיוצא בו אבל הנשבע לעבור על מ"ע שאינה אלא מדרבנן כגון שלא להדליק נר חנוכה ושלא לקרות המגילה או שנשבע לקיים מצוה דרבנן או לדבר שאינו מפורש בתורה אלא שהוא מדרש חכמים חל הישבועה אבל אם נשבע לקיים מצוה דאורייתא אינה חלה דברא"ה מחויב לקיים ואפי"ל לא קיים אינו חייב קרבן אלא מלקות משום שבועת שוא (כל"ט וקמנ"ס פ"ה מהל"ט) ואם נשבע לעבור על ל"ת דרבנן אפי"ל נשבע בכלל דברים המותרים עם דברי האסור י"א דהשבועה חלה ומ"מ כופין אותו להתיר שבועתו ולא יעבור (כל"ט סעיף ו' ונש"ך ע"ס):

(ה) הא דאין שבועה חל ע"ד מצוה דוקא כשנשבע על המצוה להוד כגון שאמר שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח ושלא אשב בצל סוכה אבל כולל גם דברים המותרים כגון שאמר שלא אוכל מצה ושלא אשב בצל דאו אסור אפי"ל כל ימות השנה אמרי מגו דחיללא שבועה על דבר המותר חל נמי על המצוה (סמ"י כט"ו ומ"י כל"ט סעיף ד')

(ו) אמר שבועה שאוכל כבר זה ואח"כ אמר קונם כבר זה עלי הנדר חל ואסור לאוכלה וכן אם אמר שבועה שלא אוכל כבר זה ואח"כ אמר קונם כבר זה ואכלו חייב בו וכן כל כיוצא בזה כי הנדר חל על השבועה וי"א דאם הנדר הוא להיפך מן השבועה אין הנדר חל (ס"י כט"ו נש"ך ס"ק י"ד):

(ז) נשבע להרע לפלוני כגון להכותו או לקללו אינו חל דזה מסורש בתורה אבל להרע לעצמו אע"פ שאינו רשאי חילה שבועה דאינה אלא מדרש חכמים אע"פ שהוא דאורייתא (כל"ו סעיף ז')

(ח) מלמד שנשבע שאם לא יפרעו לו שכירותו יבטל הילדים מלימודם עד שיפרעוהו השבועה חלה דמצוה לאו עליה רמיא אלא על האבות (כל"ט סעיף ה')

(ט) הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילנו מן ההפסד י"א דהוי נשבע לבטל את המצוה ואינו חל ומ"מ יש להתירה תחלה ואח"כ יגלה אבל כשנשבע שלא להגיד עדות לכ"ע אינו חל ונ"ל דאפי"ל זה אינו תובעו שיעיד לו ועיין עוד בש"ע סי' רל"ט מה נקרא דבר מצוה (מ"ט ס"ז ס"י כ"ח ס"ק ו"ב דדוקא כסתונעו ל"ע דהקמנ"ס פ"ה מהל"ט ונשמע להדליף דאפי"ל אינו תובעו דהוי מצוה טוה ומ"ט כ"א נח"מ חסם לענין מצוות העדות):

(י) המתפס בנדר כגון שאמר בשר זה עלי אסור וחזר ואמר אפי"ל אחר כמה ימים הפת הזה כבשר הזה ה"ו הפת נתפס ונאסר חזר ואמר ודבש הזה כפת הזה יין זה כדבש זה אפי"ל הן מאה כולן אסורין מה"ח (כ"ט סעיף ג') אבל המתפס בשבועה כגון שנשבע שלא יאכל כבר זה ואמר על דבר אחר יהא כמותו מה"ח לא חל האיסור על אותו דבר מטעם הנזכר דבנדר יש איסור על החפץ משא"כ בשבועה

חכמת הלכות נדרים כלל צ"ה צ"ו שער א"ה אדם

בשבועה שאין איסור על החפץ אלא על האדם ומ"מ מדרבנן אסור אבל אם שמע חברו כשנשבע זה ואמר אני כמותך ה"ו אסור כמוציא שבועה מפיו שהרי התפס גופו באיסור גופו של חברו (כל"ט) וי"א דאפי' במתפס בחבירו אינו שבועה אלא איסורא (עיין צנ"י וקומל דנריו סנכ"מ סכ' דגס לרננ"ס איקורא ליכא):

(יא) אין שבועה חלה על שבועה כיצד אמר שבועה שלא אוכל כבר זה וחזר ואמר שבועה שלא אוכל כבר זה אין השני חלה כלל שהרי כבר מושבע עליו והרי עליו כשאר איסור תורה והוי כנשבע לקיים המצוה דהוי שבועת שוא ודוקא בשבועה דלהבא הוא דאין הל' השני' דהוי כנשבע לקיים המצוה אבל בשבועה שלעבר כגון שאמר שבועה שלא אכלתי היום וחזר ואמר שבועה שלא אכלתי היום יש כאן עונש ב' שבועות לשקר דתיכף כשנשבע שבועה ראשונה יצאה מפיו לשקר והלכה לה והשני' שבועה לעצמה (ס"ס כל"ח):

(יב) אבל נדר חל על נדר כיצד אמר כבר זה עלי כבר זה עלי שניהם חלים ואם אכלו חייב ב' והטעם שהרי בנדרים האיסור חל על החפץ ולכן חל ערו אפי' ק' פעמים ומ"מ לענין שאלה שניהם שוים שאם נשאל על ראשונה אפי' בשבועה חלה שני' דכיון דחכם עוקר הנדר והשבועה מעיקרו וא"כ ה"ה כאלו לא נשבע מתחלה (כל"ט סעיף י"ג) ועיין לקמן כלל צ"ז:

(יג) נידוי או איסור חל על השבועה ולכן האומר קונם אשתי אסורה לי אם לא אוכל היום נבלות וטרפות ולא אכל אשתו אסורה וכן אם אמר הרי הוא מנודה אם לא יאכל היום נכו"ש אם עבר היום ולא אכל חרי הוא מנודה ואע"ג שהוא מושבע שלא לאכול נכו"ש ואסור לו לאכול מ"ה הנידוי והאיסור יכולין לחול שבאמת לא יאכל ויהי מנודה ותהי' אשתו אסורה (כל"ט סעיף י"ט):

כלל צ"ו. דין חילוק בין האומר פירות אלו או כבר זה וכיוצא בו או אמר סתם. ואוסר מן הדבר במה מותר או אסור (כע"ז ר"ז):

(א) האומר קונם פירות אלו עלי או שהיו לפניו ואמר קונם הם עלי או שאמר פירות של איש פלוני או של מקום פלוני הם קונם עלי או שאמר קונם פירות אלו עלי פלוני וא"כ נעשים עליו כהקדש ואסור בחלופיהן ובגדוליהם ובגדולי גדוליהן אם הוא דבר שאין זרעו כלה ואם הוא דבר שזרעו כלה מותר בגדולי גדוליהן וחלופי חלופיהן לעולם מותרין וכ"ש המשקין היוצאין מהן דאסור לעולם (כע"ז נט"ך ס"ק ד' ובגדוליהן קודם שהגיעו לכלל פירות כן הוא כל"ט):

(ב) אבל אם לא אמר אלו אלא שאמר קונם מה שאני אוכל או טועם מהם וא"כ לא אסור אלא האכילה וטעימה מהם ולכן אם הוא דבר שזרעו כלה כגון חטים ופירות האילן וכיוצא בהם מותר בחלופיהם ובגדוליהם וכדבר שאין זרעו כלה כשזרעין אותו כגון שום והבצלים אפי' גדולין אסורין ואע"ג דהוי זה זה גורם וגם ראוי שיהבטל בגדולין אלא דנדרים הוי דבר שיל"מ ולא בטיל. וכן משקים היוצאים מהם אסורים (סעיף ג'):

(ג) וכן האומר לאשה קונם טעשה ידך עלי אסור בחלופיהם ובגדוליהם שהכל הוא טעשה ידה אבל אם אמר קונם שאני אוכל או שאני טועם ממעשה ידך מותר בחלופיהן ובגדוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו אפי' גדולי גדוליהן אסורין (ס"ס סעיף ג'):

(ד) אמר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח וכן כל כיוצא בזה כל זמן שהוא ברשותו אסור אפי' מכרו וחזר וקנאו או שנפל ובנאו אפילו לא בנאו במקומו ראשון ואם מכרו ונתנו לאחר מותר שהרי אינו ביתו וכן אם קנה בית אחר לגמרי מותר דלא נתכוין זה אלא לבית שהי' לו בשעת הנדר (ט"ך ס"ק י"ח) ואם אמר קונם בית אביך אע"פ שמת האב אסור דכל יוצאי חלציו קרוין בית אב (סעיף ד'):

(ה) אמר קונם לבית זה שאני נכנס בו אסור בו לעולם בין שמת או מכרו או נתנו לאחרים אבל אם נפל ובנאי אפי' במקומו וכמדתו ראשונה מותר שהרי אין זה אותו בית שנדר עליו (סעיף ה'):

(ו) אמר קונם לביתך זה שאני נכנס וא"כ מספקא לן איזה לשון עיקר אם מה

חכמת הלכות נדרים כלל צ"ו שער אר"ה אדם

שאמר ביתך או אם מה שאמר זה ולכן נותנין עליו חומרי שניהם דבין שמת או מכרו לאחר אסור שהרי אמר זה ואם נפל ובנאו אסור שהרי הוא ביתו (סעיף ו')

(ז) אמר ראובן לשמעון קונם בית זה שאחה נכנס אצ"ם שלא אמר בחיי ובמותי ומת או מכרו לאחר אסור שהאסור דבר שהוא שלו על חבירו אף על פי שיצא מדשותו הרי הוא באיסורו (ודוקא כשתחיל הליקור צעודנו נכסותו חלל אם חלל קונם לכסילא מכסותו אינו יכול לחסור) (ט"ד ס"ק י"ט). ומ"מ אם נפל והזר ובנאו מותר כדלעיל סי' ה' (ס"ק י"ח). אבל אם אמר לו קונם לביתי שאחה נכנס אם מת או מכרו או נתנו לאחר מותר שהרי אינו עוד ביתו ואם נפל ובנאו אסור שהרי עדיין הוא ביתו כדלעיל סימן ד' (ס"ק כ')

(ח) אמר לחבירו כברי אסור עליך או שאמר כבר זה או שאמר כברי זה דינו כמו בבית בכל פרטיו (סעיף ט' ועיין בט"ז וט"ד):

(ט) אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו טעם בשר ויין ואם נדר מחמת שטעם יין ובשר קשה לו מבואר לקמן כלל שאח"ו ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל כיון שהוסיף בדבריו או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור בתבשיל שיש בו טעם בשר או יין ולכן אם יש שם ישראל שרשאי לטעום ויאמר שאין בו טעם מותר לזה לאכול ואם אין שם אחר ישער בששים וה"מ מין בשא"מ אבל אם נתערב מב"ט אפי' באלף לא בטיל הנדרים הוי דבר שיל"מ (סעיף י') ונ"ל דבזה אפי' אמר שכוונתו הי' מחמת שהבשר קשה לו ולא הטעם אפי' אסור כיון דדיינינן ל"י באלו אמר בהדי' לאסור התבשיל לא אולי' בתר מחשבתו כדלקמן כלל שאח"ו:

(י) האוסר על עצמו יינו של פלוני או של מקום פ' דינו כדין האוסר יין זה (סעיף י"ח):

(יא) אמר עליו יין זה ואחר הנדר נעשה חומץ אפי' אסור עליו אבל אם הי' חומץ בשעת הנדר מותר דין אסור עליו ולא חומץ (ט"ט):

(יב) אמר קונם זיתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהן אפי' ביין חדש שטעמו שוה ואם אמר קונם זיתים וענבים שאני טועם או שאמר זיתים אלו אסור אף במשקים היוצא מהם ובתבשיל שנותנים בהם טעם (סעיף י"ג):

(יג) נשבע או נדר שלא יאכל דבר זה אע"ג דסתם אכילה בכזית מ"מ אסור אפי' בכל שהוא דהצי שיעור אסור מה"ת ואם אמר שלא אטעום ממנו חייב מלקות בכל שהוא דטעימה אפי' כ"ש משמע (כל"מ סעיף ח')

(יד) שבועה או קונם שלא אוכל שתי' בכלל דשתי' בכלל אכילה ונ"ל שאם אמר שכוונתו היתה רק על אכילה מותר בשתי' כדלקמן כלל שאח"ו אבל אם נשבע שלא לשתי' מותר באכילה דאין אכילה בכלל שתי' (ט"ט):

(טז) שבועה שלא אוכל כבר זה חל השבועה על כל זית וזית ואסור אפי' בכ"ש אבל שבועה שלא אוכלנה משמע כולה לפיכך האומר שבועה שאוכל כבר זה אפי' נאבד מקצתה חייב לאכול המותר שהרי הוא מושבע על כל כזית וכזית ממנה שיאכלנו ובוה שאוכל הנשאר טקיים שבועתו אבל אם אמר שבועה שאוכלנה לא יצא ידי שבועתו עד שיאכל כולה לפיכך אם נאבד מקצתה א"צ לאכול המותר שלא יצא בו ידי חובתו (כל"מ):

(טז) הנשבע לפרוע לחבירו מנה ביום פלוני ואירע אונם שלא היה לו כל המנה לא כסף ולא שוה כסל פטור מן השבועה כיון שלא יכול לקיים כמו שנשבע וכן הנשבע לפרוע מנה ביום פ' ואם יעבור על השועה יתן קנס " זהובים ופרע לו המהצה חייב ליתן כל הקנס כיון שהשבועה היתה על כל הסך דוקא ואם אמר בזה"ל שבועה שאשלם לך מנה ביום פ' ואם לא אשלם לך המנה אתן לך קנס ונתן לו המקצת נותן לו הקנס לפי ערך מה שעבר (ט"ז סי' כל"מ ס"ק י"א ונח"מ סי' ע"ג סעי' י"ח) וכמל"מ פ"ה מהל' שבועות הל' כ' כ' דאם נשבע לתת מחנה לחבירו ליום פ' ר' זהו ומשה ידו ואין לו אלא מנה נסתפק שם אם מחויב ליתן ומשמע שמסקנתו דחייב ליתן לו: